A. GJERGJ FISHTA, O. F. M.

Mrizi i Zânavet

Botim i tretë

SHKODER
Shtypshkroja Françeskane
1931.

BKSH

BKSH

BKSH

BKSH

A. GJERGJ FISHTA, O. F. M.

Mrizi i Zânavet

Botim i tretë

SHKODER
Shtypshkroja Françeskane
1931.

BKSH

BKSH

Shqypnija.

Edhè hâna dò t' a dije,
Edhè dielli do t' ketë pá,
Se per çark ksaj rrokullije,
Si Shqypnija 'i vend nuk ká!

Fusha t' gjâna e kodra t' blera,
Zijes s' mnershme larg kû âsht droja,
Me gaz t' vet ktû i veshë Prendvera,
Si t' Parrîzit t' larmet shtroja.

Nen nji qiellë perherë t' kullueme.
N' rreze e n' dritë pershkue unjí,
Bjeshkë e male të blerueme
Si vigâj shtiellen n' ajrí.

Ke ato bjeshkë e ke ato male
Kroje t' kjarta e t' cemta gurra,
Tuj rrëmye per mriza hale,
Gurrgullojn nper rrâjë e curra.

Mbî ato male e bjeshkë kreshnike
Léjn mande' ata djelm si Zâna,

Armët e t' cillvet, p'rherë besnike,
Jânë permendë nder fise t' tâna.

Atje léjn, po, Toskë e Gegë,
Si dý rreze n' flakë t' nji diellit:
Si dý rrfé, qi shkojn tue djegë,
Kúr shkrepë rêja nalt prej qiellit.

Oh! po, e din i prûjtë anmiku,
Se âsht rrfé zogu i Shqyptarit,
Rîjtun gjakut kah çeliku
N' dorë t'ktij shndritë per vend të Parit.

Ato male të madhnueshme,
Ato, po, kan mûjtë me pá
Se sá forca e frigueshme
N' turr t' Shqyptarit pît ká rá.

Dridhet toka e gjimon deti,
Ndezen malet flakë e shkndija,
Ka' i frigueshem, si termeti,
Atje rrmen kû e thrret Lirija.

Lume e shé para atij ngelin,
I a lshojn udhen dete e male;
Mbretent fjalen s' mund t' i a shkelin,
Turrin ferri s' mund t' i a ndale.

Shkundu pluhnit, prá, Shqypní,
Ngrehe ballin si mbretneshë,
Pse me djelm, qi ngrofë ti n' gjí,
Nuk mund t' quhesh, jo, robneshë.

Burrë Shqyptár kushdo i thotë vetit,
Qi zanat ká besë e Fé,
Per Lirí, per fron të Mbretit
Me dhânë jeten ká bâ bé.

Sŷ per sŷ, po, kqyr anmikun ;
Perse ðjelmt, qi ti ké ushqye,
S' i ká pá, jo, kush tue hikun :
Friga e ðekës kurr s' i ká thye.

Kaq të bukur, kaq të hieshme
Perendija t' fali i Amshueshem,
Sá 'ðhe ðeka âsht per tý e shieshme:
N' gjí t' anð vorri âsht i lakmueshem.

Po, eðhè hâna ðo t' a ðije,
Eðhè ðielli ðo t' ketë pá,
Se per çark ksaj rrokullije,
Si Shqypnija 'i venð nuk ká!

Rrnosh e kjosh, prá, moj Shqypní,
Rrnosh e kjosh gjithmonë si vera,
E me ðije e me Lirí
Per jetë t' jetës të rrnoftë tý ndera.

BKSH

Shqypnija e lirë.

Jo, po: a s' ðesht ðjalli Shqypní?
Jo, po: a s' ðesht hasmi Shqyptár?
Qe, prá, soð po ká Shqypní;
Qe, prá, soð po ká Shqyptarë.
Jo, po: ká Shqypní, per Zotin!
Ká Shqyptarë, qi n' çark agzotin
Ata e bâjn p'r 'i kurrgjâsenð.

Ç' merr prej kreshtet t' Veleçikut
E ðér poshtë në Kep të Shtiellit,
P'r ináð t' ðjallit e t' anmîkut,
Soð, si shkrue kje m' liber t' qiellit,
— Shkrue me gisht t' nji Perendije —
Flamri kuq e zí lshon hije:
Anë e kanð Shqypní â ky venð.

Po, por neser, me ndimë t' Zotit,
Do t' a bâjm prap Shqypní t' lír
Prej Prevezet m' Leqe t' Hotit,
Prej Tivarit m' Monastír;
Edhè Flamuri i Shqypnís,

Si flakë mnijet t' Perendís,
Do t' valvitet m' Kaçanik.

M' Kaçanik, po, ðo t' valvitet
Kuq e zí Flamri i Shqyptarvet,
Perse toka, shqyp kû flitet,
Ajo vetë âsht, qi prej t' Parvet
Trashigim na e kemi pasë:
Mbrendë i huej, jo, mâ s' ðo t' shklasë,
Posë at herë, kúr vjen per mik.

Jo, po: na soð ktû sunðojm;
Ktû s' hecë fjala e tjeter kuej;
Gjallë Lirín na nuk e lshojm,
S' njofim mbret as krajl të huej.
Zoti n' qiellë e na mí tokë:
Me gjithkenð vllazen e shokë,
Por se i cilli m' cak të vet.

Prande' i huej, n' anðerr m' e pá
Se vjen kurr e shklet nðer né.
Drue se keq kishte me i rá;
Pse Shqyptarët kan bâ nji bé —
Bé të maðhe ata kan bâ:
Per Shqypní në luftë me rrâ,
Me rrâ n' luftë me krajl e mbret.

E kúr bjen në luftë Shqyptari
Liðhë me besë aj nðermjet veti,
E ðin hasmi se aty pari
Shungllon toka e gjimon ðeti:
Se bijn krenat fushës s' mejðanit,
Si ato kokrrat e bastanit:
Shkulma-shkulma gjaku rrmen.

Eðhè, besa prá, Shqypnija
Trup në kâmbë ajo na âsht çue;
Asht ðyndë fusha eðhè Malcija.

Kan njeshë armët e janë shterngue,
Kan ðalë n' luftë per t' ðrejta t' veta
— Zêmren flakë, synin si zhgjeta —
Hovin ðeka s' munð t' u a then.

Kqyrë Europa n' menð habitun,
Eðhè besë nuk ðon me e xânun.
Se kta ðjelm n' Shqypní janë rritun,
Se kta besen e kan ðhânun,
Gjallë ke shpija mos me kthye
Nji herë hasmin per pa e thye,
Per pá e shty perðhûni m' cak.

Po, por na, me arrsye m' njânë ðorë
E me pushkë në tjetren ngrefë:
Pá fuqí nji kóm s' ká Orë
E as nðer t' gjallë s' ká pse me u njefë:
N' rrashtë perðhûni kem' m' i a shtî,
Se pá i vû Shqypnís kufî,
Prap Balkant ðo t' lahen m' gjak.

Ká nji Zot, po, qi pre' Empirit,
Me sŷ t' ðrejtë e t' shquet perore,
Vren mí fise t' roðit t' nirit,
Qi eðhè t' ligshtin s' e lshon ðore:
Qi mâ t' fortin n' menð harlisun,
Rrebtë m' furí i Lumi tue krisun,
Per nen kambë t'ligshtit i a shtron.

Ky, po, ujë shkallmes s' Shqyptarit
Ká me i ðhânun n' lum t' Parrîzit,
Qi sá herë per ðhé të Parit
A per ðhûnë t' pleqnís s' Parizit,
T' a vringllojë nðer moshë të reja,
T'i nðrisë n'ðorë, si njajo rrfeja,
Qi per mnerë qiellvet veton.

M' kâmbë, prá, nipa t'Gjergj Kastriotit,

Me liðhë besë e armët me njeshë!
Kem' nji Atðhé eðhè na n' ðitë t' sotit;
Kem' Shqypnín na Rregjineshë,
Per Shqypní na të jetojm;
Gjallë Shqypnín na mos t' a lshojm:
N' menð t' a kem' per jetë e mot.

Po, por nðolli se vjen ðita,
Qi me faj Shqypnín e ðarni,
Qi e Lirís u erret ðrita
Eðhè m' t' huejë Atðhén e mvarni
A per pare a marrí tjera,
Si nðer kohë, qi shkuen, atëhera
U marroftë i Maðhi Zot!

BKSH

Shqypnís.

T' falem, Shqypní, ti i shpirtit t' êm ðishiri!
I lum njimenð jam un n' gjí t' anð tu' rrnue
Tue gzue t'pámt t' anð, tue t' hjekë at ajr
[t' kullue,
Si Leka i Maðhi e Skanderbegu i biri.

Kje i Lumi vetë, qi mue m' ðergoi ksi hiri
Per nen qiellë t' anðe t' kthielltë un me u perftue,
Malet e hjeðhta e t' blerta me shikjue.
Kû Shqypja e Burrit s' ðron se i qaset niri.

Ktû trima léjn gjithmonë, pse ti jé nâna
E armvet n' zâ, qi shnðrisin ðuerët e t' lumit,
Kah ðes per tý i rrebtë e trim si Zâna.

Eðen n' Balkan ti jé; ti prej t' Amshuemit
N' Balkan jé shkrue Mbretneshë mbí fiset t' tâna:
Hyp fronin, prá, e sunðo, Shqypní, m' t' liruemit.

Gjûha Shqype.

Porsi kanga e zogut t' veres,
Qi vallzon n' blerim të Prillit;
Porsi i amli fllaði i eres,
Qi lmon gjít e ðrandofillit:
Porsi vala e bregut t' ðetit,
Porsi gjâma e rrfés zhgjetare,
Porsi ushtima e nji termetit,
Njashtû â gjûha e jonë shqyptare.

Ah! po, â e amel fjala e sajë,
Porsi gjûmi m' nji kerthí,
Porsi ðrita plot uzðajë,
Porsi gazi i pá mashtrí;
Eðhè nðihet tue kumue,
Porsi fteta e Kerubimit,
Ka' i bjen qiellvet tu' flutrue
N' t' zjartat valle t' ameshimit.

Prá, mallkue njaj bír Shqyptari,
Qi ket gjûhë të Perendís,
Trashigim, qi na la i Pari,

Trashigim s' i a lên aj fmís;
Eðhè atij i u thaftë, po, goja,
Qi e perbuzë ket gjûhë hynore;
Qi n' gjûhë t' huej, kúr s' âsht nevoja,
Flet e t' veten lên mas ðore.

Në gjûhë shqype nânat t' ona
Shì prej ðjepit na kan thânun,
Se âsht nji Zot, qi ðo t' a ðona:
Njat, qi jeten na ká ðhânun;
Eðhè shqyp na thán se Zoti
Per Shqyptarë Shqypnín e fali,
Se sá t' ênðen stina e moti,
Do t' a gzojn kta ðjalë mas ðjali.

Shqyp na vetë, po pik mâ para,
N' agim t' jetës kúr kemi shkue
Tuj nðjekë flutra neper ara,
Shqyp mâ s' pari kemi knðue:
Kemi knðue, po, armët besnike,
Qi flakue kan n' ðorë t' Shqyptarvet,
Kah kan ðekë per besë jetike,
Kah kan ðekë kta per ðhé t' Parvet,

Në ket gjûhë eðhè njaj Leka,
Qi 'i rruzllim mbretnín s' i a zûni,
Qi kah bijte aj, shkelte ðeka,
Shkekllit mbarë ligjë t' randë i vûni;
Në ket gjûhë eðhè Kastriota
U pat folë njatyne ushtríve,
Qi sa t' nðrisë e ðiellit rrota,
Kan me kênë nðera e trimníve.

Prá, Shqyptarë, çðo fés qi t' jini,
Gegë e Toskë, malcí e qyteta,
Gjûhen t' uej kurr mos t' a lini,
Mos t' a lini sá t' jetë jeta,

Por per tê gjithmonë pûnoni;
Pse, sa t' mbani gjûhen t' uej,
Fisi i juej, vendi e zakoni
Kan me u mbajtë larg kâmbet t' huej.

Nper gjûhë shqvpe bota marë
Ká me u njoftë se ç' fis ju kini
Ká me u njoftë jue per Shqyptarë:
Trima n' zâ sikurse jini.
Prandej, prá, n' e doni fisin,
Mali, bregu edhè Malcija
Prej njaj goje sod t' brohrisin:
Me gjûhë t' vet rrënoftë Shqypnija!

BKSH

Diten e të shuemvet

1913.

kuej do t' jetë njaj vorr, mí t' cillin mvaret
Kunorë lulesh e blertë e qi madhnueshim
Zotnon mí fâng t' mjeruem : porsi shatorrja
E njâj Tyrani zêmer-gúr, i cilli,
Mbí shegj Persijet pâ kujdes pështetun,
Nder kandje t' prûjtna të ksaj jete knellet,
Mje sá besniku ushtari i tij nen t' randin
Hekur t' anmikut rrokullohet dekun
E zhytet n' gjak? — Nji djalë bujari
Mbrendë n' at vorr âsht konisë. Ky lé mí pupla
E rritë n' ár e n' mûndash, mbas epshit lodhun,
Qi fletët e jetës per nen krahnuer i a brejti
E kalbi gjallë, mbí pupla u shkim, si e tmershmja
Flakë e nji vorrit shkimet. Prej mermerit
T' dhênun mbí vorr njat pomendár t' madhnueshem
Prindja, shemtuemun deket t' tij, i a vûne
Pêng dashtnijet dér n' mâ të largtat mote;
T' hijshme kunoren, mbasandej blerimesh
Sod nji dorë alabastrit m' vorr i a prûne:

Nji ðorë, e cilla, mje sá aj bâni hije
N' tokë e Prenðvera çili per tê lule,
I a pat grabitun me perkjella t' prûjtuna
Gjân eðhè nðeren. Me at kunorë lulzimesh
Mâllin ðishmon, qi ajo per tê ká n' zêmer.

E po n' vorre t' fatosavet t' nðerueshem,
Qi m' kto t' egera male e bjeshkë t' thepisne,
Si ulâj t' pergjakun me trimní spartane
Rrebtë tu' luftue per Atme e per Lirí
Shqypnís i u bâne flî, a thue m' kto vorre
Soð nðo 'i kunorë Atðheu ká per t' a u çuemun
Si pêng çmimit e binðjet e nðerjet
Per shka ata psuene nper Lirí t' bekueme?
Jo, jo! Per burra, qi me gjak praruene
Nâmin e kombit e Lirín i a suellen,
Atðheu kunora s' ká. Per ta nuk ðhênet
Gúr, as nuk nðezet qiri. Mbí vorr t' tyne
Shperthen rrushklli e fermâna, strukë nðer t' cillat
Pret ðhelpna e shqarthi, ðér qi rrezja e ðiellit
T' shkimet e hâna per mas malit t' ngrefet
E zbét me shnðritun në hapesirë t' Qiellvet,
E kshtû, pá ðroje t' nðo 'i anmiku t' mshefun,
Me rmue nðer ato vorre, e me shpulpue
Eshtnat e tyne per Atðhé shkatrruemun.
Heu po! burrat e ðheut, qi m' armë mizore
Rrokullín ðynðen per Lirí t' Shqyptarvet
E flakë nðezen Europen, e qi e shûma
As vorr nuk paten me u konisë per s' ðeknit,
Veç nper t' errshmet humnere e neper prroska
Kurmat e tyne shkaperðerðhë per ðhé
Prej orlash eðhè korbash t' zez kjenë shkyemun,
Shpyptarët, po, i kan harrue; e mje sá orvaten
Kta fjalët me i gjetun t' ambela e t' kumueshme
Veshin e t' huejvet me lurtue me lavðe,
E gjân n' ár e n' kremiz pá ðhimbë e tresin,

Vashavet t' veta me u a shtuemun çmimin,
Kúr ktyne ndera neper t' huej t' u shitet,
Nder mend s' u bjen, jo, per fatosa t' vendit
M' ndo 'i rrasë t' latueme me i zgavrrue dý shkrola,
Abolla nipat, qi do t' vîjn t' u rritun,
T' shofin e t' njofin si p'r Atdhé qindrohet
E diset kah Shqypnija. Ah! ndërpermysësa
Si 'i herë 'i herë Shqyptarët! Per kta terthorja
E barkut âsht, po, zêmer, Atme e Fé,
E ndërë, burrní e nâmi i parë n' ket jetë.
Por t' shuej, n' dashtë, per fatosa t' vet Shqyptari,
Perse 'dhè gjûha e tij, msue me tregtue
Mbí Atme të vet, porsi mbí krye t' nji berri,
Nuk âsht, jo, e dêjë per me ndërue fatosat,
Qi per Lirí t' Shqypnís u bâne flîje:
Nâmin e tyne per m' e knduе si duhet,
Omiri lypet, lypet Iliada.

Heu! ju burra të dheut, m' t'dy gjûjt, po, un ulun
Perpara vorrit t' uej, po puthi bûcen
Endè me gjak t' uej t' rîme e qi mbí krye
U pret furín e motit, urë - pervûjtun
Un ktû po u falem, edhè juve u bindem,
Porsi martyrvet t' atmes s' onë t' derptueme,
S' cilles me gjak Lirín perligjë i a kini.
Oh po! mos t' vlote aj gjaku i juej p'r Atdhé
E gjýgj mos t' lypte aj para fronit t' qiellvet,
Po, se kto bjeshkë e njikto male t' ona
Shqypní mâ s' ishin quejtë; as shqyp s' isht' lutun
Mâ i Madhi i jetës, qi n' dorë ká fise e popuj:
N' ndo 'i gjûhë barbare t' Tyrkestanit t' eger
Nâna shqyptare gjûmin njellë u a kishte
Nipavet t' Skanderbeut: e Atme, e doke,
E fis, e êmen t' tâna djerrë i kishin;
Pse bén anmiku n' Salonik pat rrahun
Me i qitun dheut Shqyptarët, e t' fortë, mizore
Fuqí aj dyndi, per me çue barbari

At bé barbare n' vend. Grykës s' Kaçanikut
U derdh, po, anmiku ânekand Shqypnís,
Si shé, qi nisun prej ndo 'i mâjes s' eper,
Mbas krismes s' nji thellimi t' perfrigueshem,
Dirgjet rrmyeshim me shungllimë t' trishtueshme
E shkaperderdhet neper rrash të blerue,
Shpnesat e bulkut tue perpî nder gjire.
Kurdi, Qerkezi me Felah manova,
Me shka mâ t' mershem, t' eger e t' felgrueshem
Pat Anadolli, me furí mizore
I u rras mbrenda Shqypnís. E at herë kah qiella
U çue, po, tym, e shkndí, e vigem nânash,
E váj foshnjesh t' flakrueme n' zjarm, e ankime
E gjâmë t' varruemsh, e 'i zhurmë, e 'i krisme rrotash,
E kualsh, e topash, e 'i bumbullimë e mnershme,
Thue po t' rroposet per nen kâmbë rruzllimi.
Trolli i Shqyptarit, Hyut e miqvet true,
Kulm e themel u shêm e rá per dhé;
E rrkajë vojt gjaku i trimavet t' fuqishem,
Qi atje nder megje t' Cernagores kjene
Uzdaja e Atdheut e e derës s' Alí Osmanit.
U hesht Shqypnija; skutavet Shqyptari
U struk, tue pritun me felgrim në zêmer
Mâ t' mbramen, ofshe! ditë t' Atdheut t' mjeruemun.
Por ju, m' at herë, si ulâni, n' vend ngujue
E pret anmikun, qi t' i qaset hovit;
E kúr nen furr t' i vîje, mbî tê lshohet
E m' dhâmbë e me çapoj pá dhimbë e shkyen
Kortarë - kortarë: njashtû, me besë ju lidhun,
M' ato male t' grista e fusha t' gjâna
Pá u tutë e pritët anmikun, t' rrebtë, mizuer,
Qi bé kisht' bâmun me ju shkmye kso jete.
E kúr aj msyni me u poshtnuemun vendin,
— Kush din sá herë, po, me gjak t' uej shperblye! —
Per báll ju i duelt, t' shternguemun m' armë mizore,
E, porsi t' u perpiqshin n' ndesh dý male,

A se kerthîza e ðheut n' moh t' u shperthete,
Mnershim toka gjimoi, shungulluen humneret,
U perzie ðeti me ðuhí t' frigueshme;
Shqvpnija flakë u nðez, e prej trishtimit
Kjau fmija n' zêmer t' nânës. Habitun shekIli
Del e u kunðron, e trimnís s' uej i binðet.
E: a jânë Titant, aj pvetë, qi kunðra Jovit
Luftojn n' Shqypní? ase Leoniðha s' ðekunit
Me ata treqinð Spartanas t' vet u njallka
E Ksersin rishtas n' Termopil e pritka?
E kqyrë nðer jue me ðá me sŷ Leoniðhen
A se Briarén, a Gigen. Por Leoniðha
Nðer jue nuk ká, as ká Briarea, as Giga:
Veç, po, ká Deðë Gjo Lula — burra tjalet:
Ká Cokaj n' zâ per pushkë e bujarí,
E ká Pjeter Sokola e Llesh Nikë Daka,
Eðhè Gjeto Mark Ujka — t' iðhtë si helmi;
E jânë Nikë Gjelosh Lula — rê me breshen
E Kolec Marka e Gjelosh Gjoka rrfeja:
Jânë Kolë Marash Vata sŷ - kulsheðra,
Vetun me i msy 'i qinð vetë e armët m' u a mârrun.
E ká ðrangoj Tirane eðhè Kosove,
E Orë prej Shale, e ðjelm, si Zâna Dibret:
Ká sokola prej Zhubet e Berishet,
E ðjelm e burra ká, e ká fatosa
Me brejtun hekur, t' thuesh, me shkulun lisat,
Malet me i ðynðun per lirí t' Shqypnís.

O nâmi e nðera e jonë, burra çelikut,
Njimenð Shqyptarë e nipa t' Skanðerbegut!
Oh po! se para zbarðhet penða e korbit
E e barðha rreze ðahet, po, prej ðiellit,
Se jue n' harresë u qet kjo Zâna e ême.
Per jue ðo t' knðohet, po, m' LAHUTË T' MALCIS
Se shka vepruet, se sá ðikuet ju gjakun,
Per me i a vûmun nji Shqypnís themelin.
E kúr Shqyptari nðer mâ t' largtat mote

Neper t' cillat ðo t' enðet jeta e nierit,
Kúr t' knðojë Shqyptari m' ato kangë kreshnike
Sá gjaku e munði kje prej jush ðikue,
Per me u nðertue Atðheu i tij — Shqypnija:
— O t' lumët ata, ká me brohritë me veði,
Qi flîja e Atðheut u bân, e, tue ðhânë jeten,
Lirí Atðheut e t' âmbel jetë i suellen. —
E aj rmajt t' ue, at herë, ká me kerkue,
E ká me i gjetë, e ká me i ruejtë, si ruhet
Elteri i Atðheut; e me kunora t' blerta
Ká me i lulzue, e mbasanðej jue besen
Ká per t' u a ðhânë mbí vorr, se kurr per s' gjalli
S' ká me e koritun nâmin t' uej e nðeren:
Se ká me ðekë p' r Atðhé si ðesin burrat,
Si ðiqët, qe, ju per nji Shqypní t' lirueme.

BKSH

Nji gjâmë ðesprimit!...

Maroi Malcija! Lekë mâ soð nuk ká;
Nuk ká mâ burra, qi, me ðrrasë t' krahnorit,
Murojë me i nðêjë Shqypnís. Anmiku shkjá
Mbas soðit s' ká pse ðron mâ prej Malcorit:
Malcori â thye; e, i ðbuem aj me trahtí,
Pá Atme soð ká mbetë, pá plang, pá shpí!

N' shpí t' tij, po, ðjepat âsht tuj lkunðun shkina;
Aren e tij âsht shkjau tue e lavrue;
E ushtari i Malit t' Zí, 'ðhè, kualt stervina
Per ata kryqa t' bekuem i ká pengue,
Nen t' cillët pushojn, heu! njata trima - rrfé
Qi binðen shekllin tue luftue p'r Atðhé.

O natë e kobshme! Natë trí herë mizore,
Natë e mnðershme, si nata e funðit t' ferrit,
Pse ti shtekun i a çile ushtrís gjaksore,
Qi, strukë nen t' zezen mlojë trathtare t' territ,
Burrat e ðheut ðo t' zête n' gjumë pështetun,
Porsi n' strotull ulâni zêhet fjetun?!...

E ju, 'ðhè, hyj t' shkelzyeshem, qi pre' Empirit
Permallshin tue ferfllue me ðritë t' kullueme,
Porsi sý Zotit, vreni m' sharte t' nirit,
Ju, eðhè ket kob e ket ðhûní t' shemtueme
E kini pá tu' nðollë n' mjeðis t' njerzimit,
E me gjith kta nuk jeni shkimë mjerimit...

Po a kjo âsht e Drejta, qi n' ket shekull fiset
E popujt rregullon e i mban nðer caqe?
Anmikut t' njimí vjetvet me i lshue viset
Sá herë t' perligjuna me luftë e gjaqe...
Mallkue kjoftë hera, n' t' cillen shkjau pik s' parit
Vûni kâmben ðhunuese m' tokë t' Shqyptarit,

E mallkue kjoftë Europa! Atê e vraftë Zoti,
E e shoftë me fise, popuj e gjytete;
Eðhè premtoftë qi, ðér sá t' ênðet moti,
Kurr lufta mos i u ðaftë per tokë e ðete;
Selít e saja grimë me grimë u theshin;
Me gjak t' popujvet t' vet sunðuest i u ushqeshin.

Pse krahët pá ðhimbë Shqypnís kshtû me i a thye
E prej Lirijet me i a nðalun hovin?
Gopsija e kuej n' Malcí ka mûjtë m' u ushqye?
Po a Hoti e Gruða munð t' a mbajën Moskovin?
Nuk ðuhet, jo, qi t' mkâmbet Shqyptarija:
Qe, pse po i lshohet Malit t' Zí Malcija.

O gjak i atyne burra fatosa,
Qi per Lirí t' Malcís kullove rrkajë,
Vlo, vlo, ti soð qi malevet u erðh sosa,
E para fronit t' Perenðís me vajë
Lyp gjýgj mbí ðo Kaina t' kunoruem,
T' cillët kombin t' onë po ðuen me e pá t' sharruem.

Me parsme t' ona n' ata t' hershmet mota
Murojë i u bâm Europës, pá ðijtë shk' âsht tuta,
Atbotë, kúr pallen Skanðerbeg Kastriota

Siellte si rrfeja, e permbí shtroje t' buta
U ðriðhte nji Sulltan, qi njaso heret
Bâte m' u ðriðhë boten mbarë. prej mneret.

Po, na tue ðreðhun si ðrangoj çelikun,
Shtekun me kurma Shqyptarësh i a zume
Tartarit, e pre' Europet larg rrezikun
Per ðisá kohë e mbajtem: e poshtnume,
Por kurr Europa n' nðimë nji ushtár s' na nisi;
Kurr pûnët mbas fjalve, qi na ðha, s' ujðisi.

E kúr per pêsqinð vjet na nðer veriga
Ngelem t' robnís, nen thêmer t' huej tue kjá,
E 'i mî ðhûní mbí né e 'i mî pûnë t' liga
Na reshte anmiku, tue na nzitë pá ðá,
N' harresë Europa eðhè m' at herë na qiti
E ðoren kurr ajo n' kob t' onë s' na njiti.

Por, ani; jeta pse sá u nis me u enðun,
Nðera mbí shekull ðhûnë gjithmonë â kthye,
E t' miren nieri kurr s' t' a ká permenðun,
Sá t' keqen pûna, me t' cillen t' a keshë fye;
Si eðhè mâ t' shumen, miq s' gjên nieri i shkretë,
Kúr skami e kobi t' a ketë mlue n' ket jetë.

Veç soð pse Europa, soð qi âsht t' gjith uzðaja
Se Shqyptarija e lirë ðel zojë n' vetveti
Pse soð Europa, — ðo Mbretní të Mðhaja —
Duen me e ngushtue kah toka eðhè kah ðeti,
E m' venðe t' ona ðuen qi shkjau të shklase
E fisi i Shqypëtarit n' ðhé t' humbase?...

O Zot i lum, qi vetun n'ðorë Ti i ké
Shartet e popujvet e mbretnivet t' tâna,
E gjâ pá hiri kurr Ty s' t' nðollë mbí ðhé,
As nalt mbí qiellë, kû shnðrisin ðielli e hâna,
Deh! Ti, i Pushtetshem heret si ne e vona,
Shif e gjyko mbí gjith kto kobet t' ona.

Surgite, mortui!

(Çohi, të ðekun!)

Shqyptarë, a nðiet? Europa, mrrutë e nðŷt,
Shnjerzue me Evrej t' Parisit e t' Londonit,
(Së cilles ðreqi i a plasi të ðy sŷt
E marren mâ s' e shef), njitash n' e s' vonit
E bâni gjýgj qi t' nipat e Kastriotit
Shkjevet t' Balkanit urë t' u rrijn mbas sotit.

Po; per Shqyptarë pleqnue e ká Europa,
Qi shi njatyne urë t' u rrijn per ðhé,
Të cillët kishat rrenue u a kan me topa
E n' ðjep foshnjet e njoma u a kan pré:
Qi t' nðertat vasha u kan koritë perðhûni
E rrugavet bâmë i kan me ðekun ûni.

E mbas sotit Shqyptarët n'gjûhë t'huej ðo t'flasin;
E gjaksvet t' vet ðo t' bâjn kta t' u ngjatët jeta!
Hajnat lapera *zotëni* ðo t' thrrasin,
E t' pá roðit ðo t' i apin pagë e t' ðheta;

Me armë shqyptare, n' zâ gjithmonë e n' nâmë,
Sogje Shqyptari shkjaut ðo t' rrijë soð m' kâmë.

Ah váj! Ah kob! A ká mâ zí n' ket jetë?
A ka si i bâhet kujë mâ teper ðhûn?...
Ehu! shka ðo t'bâjn, thue, tash Shqyptarët e shkretë:
Ata, qi m' veði pasë e kan kanûn:
Ata, qi n' ðej kan gjak të Skanderbeut:
Qi sheklli mbajtë i ká per burra t' ðheut? —

Shka bâjn Shqyptarët?... Hán fiq e kastraveca:
E pijn mastikë, e qesin petlla n' uej;
E ngrehen rrugës e fryhen si gjelðeca;
E rrijn tue kqyrun uðhës ushtarët e huej
Palè a kan ksulen qyp a se *kapelë*,
A e ká *uficiali* kalin at a pelë.

E armët e t' Parvet shkojn kta tuj kerkue,
Nðo 'i karajfile t' gjatë, a nðo 'i tagan: —
Por, jo, — mos ðrueni! — jo per me luftue
Me malazez të shkyem a me serbjan:
Por per me mujtë me zjerrun kunð nðo 'i grosh
Tue rrêjtë me to nðonji Hingliz balosh.

Jo, po; Shqyptarët kan sot të maðh kujðes...
Njata, po tham, qi nðo'i *miráz* e presin,
E ðruen se êmta a gjyshi vrik s' u ðes:
Pse per Shqypní, qi krajlat po u a shesin,
S' çájn kryet aspak, me sá çáj kryet un sot
Per shkarpa t' vjetra, qi kam shkye kahmot.

Ahi! trup e marre! Burra, lé e rritun
Me armë mizore n' ðorë, e qi fatosa
T' Parët i kan pasë, me nðêjë kshtû soð t' topitun
Si t' ðekunt n' vorre, soð qi mrrîka sosa
Së mjeres moj Shqypní eðhè Shqyptarvet,
E u shueka Atðheu e u shueka nðera e t' Parvet!

Ktû, ktû Shqyptarë!... A ndiet?... Kû u kam... Kû
Mo 'lêni, burra!... M'armë!... Mbaroi Kosova!... [jeni
Ianina hûmbi!... e ndoshta, Tepeleni...
Shkoi Monastiri! Dibra edhè Gjakova!...
Vendet mâ t' mirat né na i mori shkjau,
E, shk' â mâ zí, né vllá me vllá na dau!

Ah! m'kamë, bre burra! m'kamë! shka jini mshefun
Nder furka t' gravet, si do rrole t' kqija?...
Sod armët duen rrokë; taganat sod duen prefun;
Asht turp, per Zotin! shurdhë me hupë Shqypnija.
Mo' lêni, burra, bre! Kushtrim! Kushtrim!
A gjallë me nderë, a dekun grue e trim!

Kû jé, Bibdoda, ti nji rrfé prej qielle?...
Jé derës bujare, e trim i drejtë ti jé!
Flamurin e Shqypnís, sod n' ajr ti shtielle;
E grishi malet me qindrue p'r Atdhé.
Kû thêmra e jote per Atdhé të shklase,
Atje kryet t' onë, po, per Atdhé t' humase!

Mo' lê Toptan, qi me shpatë t' ande binde
Nji shekull mbarë m' at mâje Taraboshi!
Prap shpaten njesh, e prîju prap ti gjind'e;
— Ndêjun n' voter s' prarohet jo kondoshi...
Mlidh Toskë e Lapë, e sod per Shqyptarí
Qindro, si 'i herë qindrove me trimní.

M' kâmbë Dedë Gjo' Luli! Thonë se 'i t' birit
Lekët e Malcís sod *t' dhetat* do t'i a lájn. [t'shkines
Se edhè do t' vêjn kapicen e Cetines:
A 'imend, thue, ti, kaq marre do t' a bâjn;
Atà Sokolat t' ue — Lekët e Malcís,
Qi aq gjak kan derdhun per Lirí t' Shqypnís?

Jo kurr! Jo kurr! Por mbí Deçiq ti xiri
Shkaf âsht i Lekë, e thueju, se Shqypnija,
Aty kufín e ká, per báll me Viri,

E ké me pá ti at herë, se rrokullija
Me u çue m' e zhgulë anðej, nuk munð t' a hjekun;
Pse per Shqypní Malcorët janë msue me ðekun.

Ah! m' kâmbë, Shqyptarë! e mos t' u lshojë, jo,
Pse Perenðija s' ká me u lânë me u thye. [zêmra,
T' u bijë nðer menð, se fort mâ e rândë â thêmra
E shkjaut koktrashë, se guri i vorrit m' krye.
Urra! po, ðjelm! Shqyptár kushðo ká lé,
N'mos mûjtë Shqyptár me mbetë, Shqyptár t' hîjë n'
ðhé!

E n'kjoftë se lypet prej s'hyjnueshmes Mní,
Qi flije t' bâhet nðo'i Shqyptár m' therore,
Qe, mue tek m'kini, m' merrni e m' bâni flí
Per Shqyptarí, me shue çðo mní mizore. —
Oh! eðhè pá mue Shqypnija kjoftë e rrnoftë,
E nâmi i sajë per jetë u trashigoftë!

Po: rrnoftë Shqypnija! E porsi krypa n' Drî
E porsi krandja e thát n' nji flakaðâ,
U shoftë me arë, me farë me mal e vrrî
Kushðo Shqyptár, qi s' brohoritë me zâ,
Kushðo Shqyptár, qi s' brohoritë me uzðajë:
Oh! Rrnoftë Shqypnija! Rrnoftë Flamuri i sajë!

Nevoja e Msimit.

Na jem' t' bijt e nji fisi t' permendun,
N' dorë, qi i ndriti si rrfeja çeliku,
Qi e qestisë veç tu' u dridhun anmiku,
Qi t' tanë bota kah besa e nderon.

N' Perendín na veç shpresen tue mbajtun,
Per fron t' Mbretit per t'shêjtat t' Verteta
Gjâ s' na dhimbet — s' na dhimbet, jo, jeta:
Gjallë Shqyptari Lirín nuk e lshon.

Mbí kto male, e m' kto bjeshka të grista,
Porsi shqypja mbí krep tuj gjallue,
Kurr Shqyptari burrnín s' ká harrue,
Qi prej t' Parvet pat pasë trashigim.

Por sod, doket qi ndrruene me mote,
E t' lum nierin s' e bân veç trimnija,
Kû thue, fatin do t' ndeshë Shqyptarija?
Kush Shqyptarit do t' i apë perparim?

Vetun Shkolla, qi liðhun me Fé
Bijvet t' nierit ep msime të mbara;
Vetun Shkolla Shqyptarët, po, perpara
Kah lumnija me u njitun i bân.

Menðen nierit, pse, Shkolla tu' i shnðritun,
I a zbutë zêmren me t' nðieme të hiejshme,
I ep gajretin per vepra të viejshme,
Prej mjerijet larg jeten i a mban.

N' Shkollë Likurgu pat rritun fatosat,
Qi me armë t' shnðritshme, si rrezet e larta,
Shperthyene zgjeðhen nen t' cillen Sparta
E poshtnueme sá mote gjimoi.

M' kambë Piramiðat i ngrehi shkolla,
I ðha hije të gjalla mermerit;
M' pelhurë jeten ravizi të njerit,
Kohët e shkueme perpara i a shtroi.

Kush msoi nierin mbi rê me flutrue?
Me njehë hyjt? me mâtë rrezet e ðiellit?
N' pûnë m' e qitun vetimen e qiellit?
Ânë m' ânë t' botes me ngrehun kuvenð?

Kush msoi nierin me ngâ porsi rrfeja?
Jetës m' i a njoftun të mshefta burrimet,
E valës s' ðetit m' i a mûjtun thellimet,
Eðhè venðin m' e avitun me venð?

Vetun Shkolla kta mrekuj pertrîni,
E i msoi popujt nðertime sunðimit;
E u ðha n' ðorë eðhè vegla gjallimit:
Larg mjerimit t' qetë jeten u a mbân.

Oh! po, Shkolla, qi liðhun me Fé
Bijvet t' nierit ep msime të mbara,
Ajo vetun soð popujt perpara
Kah lumnija m' u njitun i bân.

Na, prá t' bijt e nji fisi t' permenðun,
N' ðorë, qi i shnðriti si rrfeja çeliku,
Qi e qestisë veç t' u ðriðhun anmiku,
Qi t' tânë bota kah besa e nðeron,

Na, po, n' ðaçim, qi soð Shqyptarija
T' marrë hovin ka' i ðrejtë gjytetnimi,
Shkollët ðo t' nðjekim, kû nepet mësimi,
Fén e Dijen, qi n' mênðe bashkon.

Oh! po, at herë, kúr n' Shkollë zbutun Shqytari,
N' mní t' két marrun aj gjakun e ðhûnen,
E me ðije t' két kapun aj pûnen,
Shqypnís fati ðo t' çilet taman.

E njatyne, mbi né qi soð binðen,
Ká m' u u thânun se fisi i Shqyptarit
S' e koritë, jo, kurr nâmin e t' Parit
Se ky âsht fisi mâ i pari n' Balkan.

BKSH

Shqyptari i gjytetnuem.

Kangë melodramatike

NË RASË TË PËSDHETVJETORES
SË TË NDERTUEMIT TË SHKOLLËS FRANÇESKANE
NË SHKODËR.

PJESË E PARË.

DUKË E PARË.

(Mal e zabele).

SHQYPTARI

(veshë me zhele e crule).

Shqyptár un jam. Ke njato mâje t' rrmyeshme
Randë t' ngarkueme me borë, e qi kah qiella
T' hjedhta e t' madhnueshme si vigâj naltohen,
Thue, janë muroja e Shqyptarís kreshnike,
Prej ka' edhè sŷnin porsi rrfé Lirija

BKSH

Shekllit i a lshon pá u tutë; atje un kam lé,
Atje pik s' parit, me brohorí të zêmers
Tue knðue fatosat, larg permendë mbi ðhé
Per Besë eðhè per Fé,
Me armë un u vllaznova
E me luftue per Besë e Fé u msova.
Të Parët mue tjeter trashigim nuk m' lane,
Veç Fén e Besen me nðo 'i pllâmbë ðitë are;
Por Fén m' a lán t'hyjnueshme,
Por Besen m' lán shqyptare
Por aren t' ême m' lán t' trashigueshme,
Qi kurr parmenða e huej
Nuk e lavroi, as t' ðhetë nuk i lau kuej.
E kurðoherë anmiku ká guzue
Me m' prekun n' kto trí t' mira,
Qi prej të Parit i trashgova t' lira,
Me armë në ðorë e bâna me u penðue.

I hapti e ðin, po, rruzulli,
Se si per venð të Parit
Arma në ðorë t' Shqyptarit
Mnðershim nper mal veton!
Shì n' zjarm s' e lshon, jo, zêmra
Kûðo t' a lype Feja,
Eðhè gjimon si rrfeja
Besa kûðo e kerkon. —

Por váj! Shqyptari, me gjithkta, n' veðveði
S' e ká nji t' mirë, nji fat aj kunð s' e ká!
Skamit i rreshkun e i irnuemun kobit,
Harrue krejt prej njerzimit,
Në terr t' paðijes motin shkon tue kjá,
E lén e ðes pá kênë ankue prej robit,
Pá nðie mbi tokë farë gzimit.
Ûjet ep shpirtin mbi visare t' veta
Ke ðije s' ká në ðritë e në pûnë me i qitun,
E ke per veði msue s' âsht me pûnue.

Gjân e perbuzë e nuk i ðhimbet jeta,
E ðes aj pá pritue; por pá qellim. Paðija
S' e lên me ðajtë, urtija
Kû i vien, e kû trimnija i lypet nierit.
Të huejët, si lakuriqa t' zez, vampira,
Jo veç se ûnshim rreth e rreth i rrijn
E gjakun krejt i a pijn,
Tue i a grabitun miraðít mâ t' mira;
Por ðuen kombsín, mâ teper, me i a shkimun,
Tue bâ qi gjûhen t' a harrojë Shqyptari,
Trashigim t' cillen i a pat lânë i Pari.

Po n' kohë t' soðshme të bijt e Shqyptarvet,
N' menð prej t' huejvet mahitun nðer shkolla,
Kan per marre me folun n' gjûhë t' t' Parvet:
Gjûha shqype, thonë, gjûhë â per ksolla,
Gjûhë barbare, po, quhet n' ðitë t' sotit

Njajo gjûhë me t' cillen motit,
Leka ligjët vû rruzullimit,
E qi n' gojë ushtoi t' Kastriotit
Porsi rrfeja n' natë thellimit! —
O Zot! qi nalt pre' Empirit
Mbi sharte vren të nirit,
E me ðritë t' anðe rrugen
E pagjës i a zblon, e tugen
I a zbutë, sá rrnon n' ket jetë,
Deh! ti Shqyptarit t' shkretë
Lshoja njí rreze ðrite
E n' menð me ðije shnðrite,
E nepja gjytetnín,
Qi t' mrrîjë me gzue Lirín
Pá gjak eðhè pá ðhûnë:
Qi veç me ðije e pûnë,
E me t' hynueshmen Fé
T' gzojë pagjen mbi ket ðhé.

FEJA, SHQYPTARI.

FEJA

Oh! gajret Shqyptár, nder t' vshtira!
Teri lott e mâ mos kjáj;
Pse mbas soðit ðit mâ t' mira
Ká me t' reshë i Maðhi Zot.

Un prej ânes s' Perendís
Vij me t' njallun n' shpírt nji uzðajë:
T' barðhat rreze t' Gjytetnís
Kan me shnðritun mbi tý sot.

SHQYPTARI

T' barðhat rreze t' Gjytetnís
Kan me shnðritun mbi mue sot....
A â 'i menð fjala e Perendís?....
Ti kush jé?... a mos flet kot?

FEJA

Un jam Feja, qi ðjergun prej qiellet
Mbi kto zaje t' mjerueme, të shkreta,
Shartet nierit i a zblova t' verteta,
Per me u kapun te Hyu n' amshim.

N' rreze t' mija, kû terri të kthiellet
Atje nierit i reshet e mbara;
Jeta mkambet, shkojn fiset perpara;
Ká Lirija të barðhin sunðim.

Njaj qi pezull mbi Kryq pat peshue
Detyrë t' amel Aj m' vûni mue sot,
Në ravë t' ðijes s' vertetë me t' ðrejtue,
Gjytetnimin me t' reshun n' pak mot.

Fíll mbas mejet, Shqyptár, prá, tash eja;
Kam me t' çue te sherbtoret e mija,

Qi janë Hartet e bukra eðhè Dija;
Prej sosh msime të mbara tash xên.

SHQYPTARI

Kúr Shqyptarit t' i bâhet prîs Feja
Aj mbas soje gjân, jeten e lên.

FEJA

T' nisna, prá; nðer vepra t' hijshme
Nuk âsht mirë kurr me u hutue,
Pse eðh' â pûnë e paðobijshme
Per kohë t'ðjerrne me u penðue.

Harti e Dija ty nðer shkolla
Kan me t' ðhânun msim e renð;
Pse pá renð e menð të holla
Mbarë nuk siellet kurrnji venð.

SHQYPTARI

Kahðo qi t' m' prîjsh ktij shekulli
Mbas gjurmvet t' ua ûn vî:
Soð prîjse bânmu ti
Kah Gjytetnija.

Mbas teje kurr mue zêmëra
As n' ujë as n' zjarm nuk m' lshon;
Me ty mue shpirti m' gzon
Me u kapë kah Dija.

FEJA

Eja, prá, mbas mejet, eja!
Pse tue arðhë mbas gjurmvet t' mija
T' barðhat rreze mbí ty Dija
Ká me i lshue mâ me shkelzim.

Kan me u ênðë per ty kohë t' reja,
Kan me t' shnðritun ðit mâ t' kthiella,

E prej s' naltit mbi ty qiella
Ká me reshun jetë e gzim.

(së bashkut)

Në rrymë të motevet,
Kû Feja e Dija
Janë bashkë të njituna,
Atjè njerzija
Mbi faqe t' rruzullit
Me gzim lumnon.

Atjè mâ t' amëla
Janë stinët e motit
Janë ðitt mâ t' bukura,
E pagja e Zotit
Shì prej ktij shekulli
Me u gzue fillon.

PJESË E DYTË.

DUKË E PARË
(Athenaeum)

HARTET, GENI, VALLJA.

VALLJA

Per Dije e Harte t' bukura
T' jehojë nji valle
Nper male e zalle
Me brohorim!

BKSH

Popuj e fise t' egëra
Hartet e Dija
Ke Gjytetnija
Prûne me msim.

Nper to na qiellët e epëra
Me pllâmbë i masim,
Mbí rê 'dhè shklasim,
E m' dét t' pafund.

Me Harte e Dije zêmëra
Nierit i zbutet,
Sŷni s'i tutet:
Â i lum gjithkund.

POEZIJA

Prej vallevet t' Parrizit
Mbi ket shkretí morrizit
Na u ulme, o motra t' mija,
Si urdhnote Perendija,
Na u ulme prej Empirit,
Per me i u bâ krah nierit,
Qi nen zgjedhë t' mkatit t' zí
Lingote n' egersí.
Tash sá mij stinë e mote
Qi ênđna rreth ksajë bote,
Per njerz na bâm shum t' mira
E u pruejtem shum t' vishtira.
Por me gjith kta mbi dhé
Na del shum pûnë e ré;
Pse ká shum fise tjera
Nper male e fusha t' blera
Nper vende t' ftofta e t' zeta,
Qi n' skam e n' zí u shkon jeta:
Qi rriten n' egersí
E s' njofin Gjytetní.
Prandej, me u tallë te votra

S' na ðel, mori ju motra.
Prá t' ðalim tash n' nðo 'i ânë
Pûnë t' ré nðokunð me zânë.

MUZIKA

Po, mirë po thue; veç para
Se t' vîje Feja me na nðritë me kshille,
Na s' kem' kû shkojm; pûnë t' mbara
Pá tê nuk kem' as gjâ s' munð t' vêjm per fille.
Pranðej mâ mirë na ðel ktû 'i herë me pritun,
Dér t' vîje Feja n' pûnë né me na shnðritun.

PIKTURA

Asht fjalë me venð! Sá herë n' ðo mote tjera
N' krye t' onë na kemi shkue,
Gjithmonë kem' mbetë shnjerzue,
E t' mbarët e jetës s'â kqyrë, s'â kqyrun nðera.
N' Egypt, n' Athinë e në Rromë, bje fjala, motit
Mâ fort mbrapshtís na i kem' sherbye, se Zotit.

Kúr rrezet e hyjnueshme
Feja mbi né s' i lshon,
Pûna terthuer na shkon:
S' na hecë e mbara.

Pá rreze t' fés s' maðhnueshme,
N' veði na jetë nuk kem'
As t' hijshme at herë nuk jem'
S' munð t' shkojm perpara.
Por, qe, me gjasë, se Feja po na vjen.

ARKITEKTURA

M' ðuket, me veði eðhè ðikê po bjen.

GENI E HARTET *(në valle)*

Nper ty, o Fé, né zêmëra

Mbrendë na gufon prej gzimit;
Nper ty prej qiellvet t' epëra
Shpresa i vegon njerzimit;
Flakë ndezet Dashtunija,
Mkâmben Hartet e Dija.

FEJA *(tue hî me Shqyptár per doret)*

U falena nderës, o Harte, e ti lum Geni;
Perse, të gjith si jeni,
Qysh se ju Kryqin t' êm e vût krye pûnet
Nder rangë e vepra t' ueja
E t' kshtêna u bât, mue n' kto shkretija dhûnet,
Kû i drejti dnesë mâ t' shumen nen kâmbë t' hueja,
Sherbime t' mdhá ju m' bât: tash egersín
E zêmers s' nierit tue e zbutë, tash shllime
T' hijshme nder mend tu' i qitë ndaj Perendín
E per t' premtuemet në Parríz lulzime;
Kahdo qi vetë kam njallë shpresen e bardhë,
Gjithmonë mbas meje fíll ju kini ardhë.
Por sod mue prap po m' bjen nevoja e juej.
A e shifni ju ket niri? *(tue bâ me dorë kah Shqyptari)*
As ky s' ká lé pá hiri
Në skam e n' terr me ndêjun posë gjithkuej;
Ky edhè ká t' drejtë me kênun gjytetnue,
Si fiset tjera. Ktû, prandej u a prûna.
Ju vênje n' shkollë e epnia at msim, qi t' dini,
Per gjytetnim gjithsi t' a lype pûna.
Gjâ mângut mos t' i lini;
Pse i mêçem âsht, e zêmer ká qi i ndín:
Prandej n' pak mot do t'marre Gjytetnín.
Shqyptár e quejn, e fisit t' mirë ká lé,
Per trimení permendun larg mbi dhé.

POEZIJA

Mirë se e prûne! Me kângë t' mija

Vetë ktij zêmren ðo t' i a kalli
Me ðashtní kahë msimi e Dija
E kahë t'mbarët e fisit t' vet.

Tu 'i knðue pûnët e kohvet t' para,
N' shpírt ðishirin ðo t' i a njalli
Per virtyt e vepra t'mbara,
Pá të cillat nieri â shkret.

MUZIKA

Un vallet e Empirit
N' at jeten e gzueshme
Me jone t'kumueshme
Qi i mbushi me gzim:

Per menðe të nierit,
Qi shkalla jam ðritet,
Per t' cillen aj njitet
N' mâ t' naltin lulzim.

Un, po, se Shqyptarit
Me i ðhânë soð kam msimin,
Si munðet aj shllimin
Me e shprehun me tel:

Si munðet ushtarit
Me jone të mija
M' i u njallun trimnija,
Nðer lufta kúr ðel.

PIKTURA

E un Shqyptarin kam me e msue,
Mbi pelhurë me njŷre t' kjara
Se si munðen me u trajtue
Trupen t'gjallë me hije e lara;
Se si sŷni t'u mahitun
Munðet nierin n'mênð me e shnðritun.

SKULPTURA

N'shkollë t'ême Shqyptari — ðo t'zâje me ðhênun
Prej gurit t' thepisun — bujarët e permenðun,
Qi n' luftë a me ðije — nâm lane per venð.
Nen hije të cillvet — manðej, Shqyptarija
Do t' mârre gjasimin — kahë pûna e burrnija,
Pá t' cillat mbi shekull — nuk gjinðet gazmenð.

ARKITEKTURA

Me mâsa t'mija
Kam per t' a msue
Si me nðertue
Shpí e pellaz;

E ká me zânun
Si urat shtrohen,
Si malet shpohen
Me shaterkaz.

ELOKVENCA

Un, qi sunðoj mbi menðe e zêmer t' nierit
Mâ fort se tehi e shpata:
Qi e hijshme jam si rrezet e nji ylberit,
E e frigshme porsi nata,
Un, po, Shqyptarit fjalët kam me i a ujðisun
Qi porsi lum i rrmbyeshem t'shkojn tu' i krisun.

GENI

Un kafshat e renðet,
Me t' cillat na senðet
Ashtû i ðijm si Hyu i nðertoj,
Shqyptarit perpara
Me msime të mbara
Un të tâna tash i a shtroj.

FEJA

E un fletët e mênðes s' tí

Kam me i a mbajtë kahë qiella,
Nðer ato vise t' kthiella
Drita prej kahë vegon;

E tjera bukurí
Atjè kam per t' i zblue:
Fronit kam per t' i a afrue,
N' lumní kû Hyu sunðon.

SHQYPTARI

Oh! tash po e ðij, se Hyun e preku mshrira
Per mue, e se ðit mâ t' mira
Kan per t' m' ague mbas soðit nalt prej qiellet;
Perse, kû Feja bashkë me ðije kthiellet,
Atjè pagja mbretnon, sunðon Dashtnija,
Pûna ká grat, nðerohet Perenðija.

FEJA, GENI, HARTET, SHQYPTARI

O ti Drita e pambarueme
Qi s' t' pershîn terthorja e qiellit,
Qi burron perherë e amshueme
E Parrîzin mbushë me gzim;

Deh! prej s' naltit shnðrit mbi ðhé,
E me t' barðhat rreze t' kshillit,
E me Dije e shêjten Fé
Prîj ti nierit n' amëshim.

PJESË E TRETË.

(Rangtore Inzhenjerit.)

SHQYPTARI, YANKI, VAGNER, KAJON.

YANKI

Niç, Zotní, ðeshta me t' thânë,

Se kurr besë s' e kishe zânë,
Qi n' pak kohë kshtû Gjytetnija
Do t' perhapej kahë Shqypnija.
Pse, kujtoj, s' ðo t' jenë shum vjét,
Se n' Shqypní, veç n' ndo 'i gjyter
Me pasë mûjtë m' kand me tokue;
Qi ká ðijtë me kuðue, me shkrue
M' ndo 'i Meshtár — ja m' ndo 'i tregtár;
Se nðer tjerë kush s' ðo t' jét kênë
As nðer Turq as nðer t' Krishtênë,
Qi â munðue me zânë nðer shkolla
Harte t' bukra e Dije t' holla.
E qe, soð, — me bâ çuðí —
Jo veç shkolla ká n' Shqypní,
Si n' katunð ashtû n' malcí;
Por mâ teper, ðijetarë
Ká ktû soð e njerz letrarë,
Qi per ðije e shkrime t' veta
Do t' permenðen sá t' jèt jeta.
N' Amerikë, po, soð shum jânë,
Qi kan ðashtun shqyp me zânë,
Jo per tjeter, m' beso mue,
Veç me pasë se si me knðue
Njata libra, qi janë shkrue
N' kto pak vjet në Shqyptarí.
Qe, eðhè vetë shqypen e ðí
E kam zânë n' New York me leter
Per ket pûnë e jo per tjeter.
E, prá, jam Amerikan,
Si po m' shef, *Yanki* taman.
Shi me veði jam çuðitë,
Kúr kam pá sè kshtû, pá u pritë,
Shqyptarija ká ðalë n' ðritë.
Due me thânë, se â gjytetnue
Kshtû me t' shpejtë, shka s' isht' menðue.

SHQYPTARI

Kúr nji popull t' kete Fé,
Eðhè t' két ðashtní p'r Atðhé:
T' két Lirí e Gjeverí,
Eðhè t' két aj msuesa e shkolla,
Per me zânun msime t' holla
Si me vjeftë e me pûnue,
Soð s' â vshtirë me u gjytetnue,
Per sá e lypë per venð nevoja;
Pse soð ká libra e shtypshkroja,
Ká gazeta eðhè fletore,
Janë uðhë hekrit e avullore,
E sá vegla e sá makina
Me u perpjekun me krahina,
Qi gëzojn në ðritë t' Lirís,
Qi janë n' rreze t' gjytetnís.
E pranðej, per popuj t' lirë,
Nuk â soð, jo, pûnë e vshtirë
Per me u kapë ke gjytetnija
E me ðajtun n' shêj kahë ðija.
Kshtû Shqyptarët, prá, tue mbajtë Fén,
Tue e ðashtë taman Atðhén,
E tue nðjekë shkollat shqyptare,
Kû me t' nðieme fjesht bujare
Per kahë njerzt e Hyu i s' vertetës,
Zûn me i njoftë nevojët e jetës:
Zûn me i njoftë eðhè me i vue
Eðhè t' vshtirat me i lecue,
Si me thânë me u gjytetnue:
Feja e shkolla, po, pik s' parit
Gjytetnín i a prûn Shqyptarit.

YANKU

Po, a thue, ðin mue me m' kallzue
Se sá vjet munð t' kén kalue
Q' se n' Shqypní shkollët kan fillue?

Se sá vjet mundën me kênë,
Po t' a tham un tash pá rrênë,
Si nder né gjithkush e ði.
N' mîtetqindgjashtðhetenji
Françeskâjt e Shqyptarís
Me ndimë t' Zotit e t' Austrís,
E me lmoshë t' bâmirsvet t' Shkoders,
Pá tân-tanë e krisme t' loders, —
Çilen n' Shkoder, t' thuesh, n' ðo ksolla
N' Gjûhaðol, mâ të parat shkolla —
T' parat shkolla popullore,
Kû, pá pare e ðhantí ðore,
Zû Shqyptarvet me u ðhânë msimi
Per kahë Feja e Gjytetnimi.
E nuk ðij se per sá vjet
Jo veç n' Shkoder, ktû n' gjytet,
Por munð t' thuesh, per Shqypní mbarë
Kjo pat kênë shkolla mâ e parë,
Qi munð t' quhej popullore;
Eðhè s' parit n' ket msojtore
— Per me folë veç kahë Gegnija —
Në gjûhë shqype u msuene fmija,
Si e nep ligjë Peðagogija.
Mbas ksaj shkolle zûn m' at hera
N' Shqyptarí me u çilë shkollë tjera,
Kû t' u ðhânun msime t' mbara
Shqyptarín e çuen perpara.
Qatje vonë, si u ðha Lirija,
Po i a nisë vetë Gjeverija
Me shum zéll e me urtí
Me çilë shkolla nper Shqypní:
Shkolla shqyp e pá ngatrresa,
Si kahë fisi, ashtû kahë besa;
Kû Shqyptarët filluen e zûne
Gjithnðuer ðije, e gjithnðuer pûne;

E shkuen krah me fise t' lira
Per kahë tregu e artet e mira.
E njekshtû Shqypnija e shkretë,
Tue u mbajtë per Fé t' vertetë,
Tue zânë n' shkollë mësime t' mbara,
N' gjytetní vijoi perpara.

Por, Zotní, per n' paç dishirë,
Me t' tregue edhè mâ mirë
Permbi pûnë të Shqyptarís,
Si duel n' dritë të Gytetnís,
M' a nep lêjen per ndo 'i ças
Qi me kta Zotní të flas
Per do pûnë, qi Gjeverija
Don me i bâ kndej kahë Shqypnija;
E mandej me Zotnín t' ande,
(Per në kjoftë se tý të kande,)
Dér n' nji kafe bashkë po shkojm,
E aty rrijm e kuvendojm
Dér sá ti të késh dishirë.

YANKI

Si t' urdhnojsh; nuk ká mâ mirë.
Mbaro pûnë me kta Zotní,
E kahë t' duesh po t' bâj shoqní....

SHQYPTARI *(Tue i çilë Tedeshkut nji hartë të ravizueme, i flet germanisht.)*

M' ndiej, Zotní; pak t' kam vonue;
Por s' do t' rrij shum tue t' hutue.
Qe hartimi i udhës hekrore,
E, si t' vîjë mâ mirë per dore, —
Gjithsi na kem' bâ kontratë,
Qite n' punë. Do t' shkojë pak gjatë;
Pse shum ura janë per t' lshue,
Shum *tunela* per t' ndertue,
Si po i shef n' ket hartë shênjue.

Por me pare e vullnḍet t' mirë
Vuhet pûna mâ e vishtirë.

VAGNER *(germanisht)*

Mbasi landa gjinḍet m' tâ,
Eḍhè hekri larg nuk â,
Pûntorija eḍhè s' â mangut
E s' ḍo t' qitet prej ḍheut t' Frangut,
Un kujtoj, gjatë s' ká me shkue
E kjo rrugë ká me u pûnue,
Me gjithsè venḍi âsht i grisun
Neper mal e shpat t' thepisun.

SHQYPTARI *(germanisht)*

Dija e mjeshtrit aty ḍán,
Kúr n' ḍorë pûna nuk i kján.
At herë mjeshtri i mirë â krejt,
Kúr pûnon aj mirë e shpejt,
T' jét, si t' jét; uzḍajë kem' m' tye,
Se me kohë ké per t' a krye.

VAGNER *(germanisht)*

Mbasi mbarë pûna â fillue,
Mbarë, shpresoj, ká per t' mbarue.

SHQYPTARI *(Kajonit turqisht)*

Ato pyje, qi ké blé
Kúr ké n' menḍ me hî me i pré?

KAJON *(turqisht)*

Sá mâ para, kam uzḍajë.

SHQYPTARI *(turqisht)*

Ashtû mirë; mos prit, por çáj,
Mbasi n' pyllë nji herë ké hî
— Me hî n' pyllë, thohet n' Shqypní,
Kúr hîn nieri n' ndo 'i pûnë t' kthellë,
Kû nuk ḍin se kahë me u sjellë, —

Niç, po t' tham, mos rri t' u tallë,
Per n' mos ðaç me mbetun n' záll.

KAJON *(turqisht)*

T' falem nðerës fort per ket kshíll:
Kshtû po nisem, tash un fíll.

(ðel bashkë me Vagner tue pershndetë Shqyptarin)

SHQYPTARI *(Yankit)*

Tash, Zotní, s' kam tjeter fjalë;
Kúr t' urðhnojsh mundna me ðalë. —
A, thue, ðon qi t' shkojm soð n' Shalë
Per me pá — ato male t' mðhá?
Per në ðaç, ðshirin m' a çil,
Pse po hîjm *n' automobil,*
E po t' bâjm atje mjesðitë,
Manðej kthehna ktû me ðritë.

YANKI

N' Shalë automobili shkon?.....

SHQYPTARI

Njâ per njâ porsi n' Boston.

YANKI

T' falem, o shkollë, prej zêmëret,
Qi nierin mbi ket ðhé,
Tu' e shnðritë me Dije e Fé,
E bân të lum njimenð.

Bânu ti msuesja e popujvet;
E me rreze t' Unjillit,
Me ðritë t' Dijes e t' kshillit
Sunðo ti per gjith venð!

VEHTJE

ORA E SHQYPNIS
ZANA E MADHE
KALJOPE
TALIJA
KLIJE
TERSIKORE
URANJE
EUTERPE
SILJA
ERATO
BORA
BJESHKA
SHTRIGAT
FLOÇKAT
TË LUMET E NATËS
VALLJA

Puna ndollë n' Helikonë.

BLSH

Shqyptarja e Gjytetnueme

Kângë melodramatike

NË RASË TË PËSDHETVJETORES SË NDERTUEMIT
TË SHKOLLËS SË STIGMATINEVET NË SHKODER

Mriz në mal të Helikonës. Kroni Hipokrene. Pegazi tue kullotë ruðinavet. Stinë Prendvere. Ndihet nji gurgullim bylbylit.

DUKË I

ZANA E MADHE

'po vallzon njaj zogu i verës
N'p'r ato hije mbi çurila!
Se ç' po lot aj fllaði i erës
Me ata lila e karajfila!
Se eðhè mali ç' âsht stolisun
N' gjeth e n' bár e n' gjithnðuer bime:
Fusha n' lule âsht krejt qenðisun,
Hupë ká bregu nðer blerime.
Po shkojn flutrat tue flutrue,

Lvisin ðejkat poshtë-perpjeta;
Ká nisë qyqja m' rrem me knðue,
Lule m' lule kullofë bleta.
Neper rrâjë e neper curra,
Kahë ðikohen kjartë si argjâni,
Gurgulloin prroje eðhè gurra,
Turtlli ,,' mal ç' po i nðihet zâni.
Kep më kep po kecen ðhizi,
Hiðhen kingjat marrin shtoj'n
Mbliðhen tok barít te mrizi
Se ç' po knðojn — se ç' po loðrojn,
Se ç' po i bijn, oh! fyllit-o,
Se ç' po i bijn zamares-o,
Tue u nzitë — tue u ngallitë'
Njani tjetrin tue mahitë
Herë me rromë tue u shpotitë,
Tash tue u lye mollzash me kingel,
Tash tue luejtë « ðojkë » eðhè « cingel »:
Rreku malit, ndiqu zallit
Pá kujðes, pá kurrfarë hallit:
Menðen flutur, zêmren ngî,
Me u a pasë nji mbret lakmí.
Nen nji qiellë porsi pasqyra
Soð galðon, po, t' tanë natyra,
Eðhè njethet n' nji jetë ré
Gjithshka gjallë ngallitë mbi ðhé.
Ani prá, eðhè Shtozovallet
Të lâjn bjeshkët e të lâjn zallet
E të vîjn ktû me prî vallet,
Dora-ðora — barðhë si bora,
Me marrë kângen e me knðue,
Me këndue — e me loðrue,
Mali e fusha me jehue.
Prandej tash un po u piskati,
Qi ktû t' gjitha t' njehin gati,
Per me njitun vallen-o,

Per me marrun kângen-o,
Si njaj zogu i veres-o.

Ktû piskatë trí herë të maðhe, mbasanðej me zâ të naltë thotë:

Oj Zâna,
Kû t' jeni
Nðer maje,
Nðer zâje,
Nðer gurra,
Nðer curra
Të tana
Ktû eni,
E 'i valle
Të ré
T' a thomi
N' haré.
T' këndojm,
T' vallzojm,
Nðer hije
Nper vrrîje:
Ditë kcimit
E gzimit,
Ditë knðimit
Âsht sot.

I a behin Orët, Zânat, të Lumet e Natës, Floçkat e Shtozovallet tjera.

Jo, po, prá, moj Orë e Zâna,
E ju Shtozovallet tjera,
Un, po, vetë tash zâ u bâna
Me u mbleðhë tok n' kto vise t' blera
Eðhè n' valle tue këndue
Tue këndue — e tue loðrue,
T' i pershndetna stines s' ré,
Qi e kerthnesët e t' tânë gjallní

— Si nder fusha Elizé —
Po lulzon per bukurí.
Eni t' kapna dora-dora,
Dora-dora — bardhë si bora,
E t' a thona ktû nji valle,
Qi t' jehojn bjeshkë edhè zalle.

SHTOZOVALLET

(tue kndue palë e palë)

Buloi molla, lulzoi ftoni ,
Rrijn bylbylat tue këndue:
Burrë i fortë Agamemnoni
T' rrebtë nji ushtrí në kâmbë ká çue;

Vetë n' Aulidë edhè u ká prî,
Tue i ngarkue m' njimí galé,
Per me dalë tej pellgut t' zí,
Per me shâmë Trojen per dhé.

Akejt Troja pse i koriti
Edhè zî ftyren u a pat,
Lekë Paridi kúr grabiti
Menelaut Helenen fat.

Por tallaz gjithnji rri deti
Natë as ditë s' pushon duhija:
Strukë n' lymâ pre' atij sikleti
Me duer n' í ká ngelë ushtrija.

Vjen Kalkanti, dijs në zâ,
E Agamnonit thotë me gojë,
Se s' do t' shuej erë e murrâ
Se edhè as Trojen s' do t' pushtojë,

Po kje se aj asaj Zojës Djanë
T' bijn e vet nuk i a bân flîje:
Njat Ifigenín, si Zânë,
Të tanë jetë e të tanë hije.

Fort âsht vrâ Agamemnoni:
Si gúr vorri rrin e s' flet:
Me sá gurret ðahet prroni,
Prinðja s' ðahen fmijvet t' vet!

Vojtë ká fjala Ifigenís,
Se kisht' lypë ðijsi Kalkante,
Qi per fat e nâm t' Greqís
Flîje Djanës ajo t' i u bânte.

Eðhè vasha aty âsht çue m' kambë,
Ká hjekë rubë e kacilitë,
E t' ká vû kshet e mahramë,
Mirë t' a veshë, mirë t' â kanðritë:

Njet unaza e stringla arit,
E ðerðhë veshen palë e palë
— Si nji vashë, qi fat ven s' parit —
Para t' et ajo ká ðalë

Eðhè i thotë plot amelcim:
«Tatë, o tatë! o i lumi tatë!
Shka jè zymtë e rrin n' menðim?
Shka rrin punës ti kshtû t' i u matë?

Mue per flí po m' lypin zotat:
Pse nuk m' mêrr e m' vên n' therore,
T' kthiellë Atðheut per t' i a reshë motat?
Per t' i a shue çðo mní mizore?

Ti ðér n' Trojë me shkue nisë jé
Eðhè bâ ké bén e bâme,
Me ðikue, po, per Atðhé
T' gjakut t' anð cirken mâ t' mbrâme:

Po a nuk jam un jote bí?
Po a gjak Danajsh s' kam nðer ðej,
Qi mos t' ðes soð per Greqí,
Per Hyj t' onë e per Akej?

Çohna, tatë, pse vonë ká shkue,
Pá u shkrî Troja n' flakë e n' shkndija,
Prîjmë m' therore! Edhè pa mue
Kjoftë e rrnoftë per jetë Greqija!»

Kshtû ká folë e bija e nanës
Edhè nget n' nji rrash të blerë,
Kû m' therore, kushtue Djanës,
Ká shtrî qafen per m' e therë.

E ç' m' atbotë rá paq tallazi,
U shêm Troja e u bâ krejt djerr,
Rrezet dija dheut i shprazi:
Nâmi i Grekut mort mâ s' merr.

Duket së largu Ora e Shqypnís tue ardhë kah aj log Zânash, aty-ktû tue mbledhë bimë e lule.

ZÂNA URANJE.

Amanèt, moj Zâna e Madhe,
Shikjo 'i herë ka' ato livadhe
E, a thue e njef njat Hije të bardhë,
Qi tektej duket tue ardhë,
— Sikúr bân hâna me dalë —
Aty-ktû m' lule tu' u ndalë?

Kputet vallja e të gjitha Shtozovallet kqyrin habitshem kah livadhet.

ZANA E MADHE.

Se kush âsht manà s' e dí
Orë a Zânë a se hyjní.
Por, me gjasë, kishem me thânë,
Se kjo Orë nuk âsht as Zânë,
Veç se âsht zoja Qiteré,
Qi në buzë t' ksaj stine s' ré
Vjen pre' Olympit m' Helikonë;

Perse s' lumes — si po i thonë —
Pò i u kanðshin kângë e valle,
Hije, vrrije, bjeshkë e zalle:
E blerime, gurgullime
T' cemtë currilash — e bylbylash:
Vjollcash, lilash — karajfilash:
E po i kanðej me loðrue,
Me hypë shrregull, me këndue
Shpat e m' shpat e prrue më prrue,
Hý e nieri me galðue.

ZANA KALJOPE

Jo, po: besa, mirë po thue:
Zojë Hyjneshë m' ðán eðhè mue.
Shifni 'i herë ju, Orë e Zâna,
Si po shnðritë nper lila e thâna
Porsi ðielli e porsi hâna:
Si ajo bora krés s' Cukalit,
Si ajo bryma e ruðinës s' malit.
Se un kunð shoqen pá s' i a kam
As në rrash as në rragam
Kahðo arðhë kam rrokullís.

ZANA KLIJE

Veç ne kjoftë Ora e Shqypnís,
Qi un nji herë veç e kam pá,
Por qi nðryshe ðajtë nuk m' ká,
Veç si ðrita tue ague,
Veç si rrezja tue flakuë:
Si njaj fllaði në prendverë,
Qi fershllon nper gjeth të blerë
E me ta, thue, ðishka flet,
Kahë i njethë në jetë e shnðet.
E veç m' rrêjn, nðoshta, kta sye,
Se, ka' e shof kshtû tue shkelzye,

Të tanë rreze e të tanë jetë,
Kish' me thânë se âsht ajo vetë.

SHTOZOVALLET

(tue knðue palë e palë)

Kahë jé nisë? kahë ðon me shkue?
Moj t' raftë e mira!
Në log t' onë a ðon me urðhnue?
Moj t' raftë e mira!
Se ktû jem' ðo Shtozovalle,
Moj t' raftë e mira!
Qi knðojm kangë e këndojm valle,
Moj t' raftë e mira!
Këndojm valle me haré,
Moj t' raftë e mira!
Neper ag t' ksaj stine s' ré,
Moj t' raftë e mira!
Per të reshë augur mbi ðhé,
Moj t' raftë e mira!
Shûjtë e paq eðhè lirí,
Moj t' raftë e mira!
Jetë e shnðet e ðashtuní,
Moj t' raftë e mira!

DUKË II.

ORA E SHQYPNIS

(me ðo sherbelë e rozmarí në ðorë.)

Mirë se u gjêjë e zêmra u knðoftë!

ZANA E MADHE

Mirë se vjen e njashtû kjoftë,
Si per né ashtû per ty

ORA E SHQYPNIS

Se un kam marrë-ó ðhén me sý

Edhè dalë nder kto zabele
Per të gjetë nji rod sherbele
Me do shpêndme e rozmarí,
Qi nji lang me to me zí,
Per t' priskue do bjeshkë e vrrî
Dikû atje kû un rrí me bigë
T'u mbajtë larg çdo kob e t' ligë.

ZANA E MADHE

Amanet, moj rrezja e bardhë,
Kush jé ti? kahë jé tue ardhë?...
A jé brymë, moj, a jé borë?
A por jé Zânë, a se Orë?

ORA E SHQYPNIS

S' dij, ju Motra, a do t' a dini,
Se si e quejn êmnit njat dhé,
Per mjedis qi e dán Shkumini
Si shogë arit vashet t' ré:
Qi njânës í Vardari e thuer,
Per t' gjatë s' tjetres e puthë deti:
Poshtë Devolli i vjen terthuer
Gjerdan Drini i rrmen perkrejti?

ZANA E MADHE

A mos thue, moj, per Shqypní?
Per njat vend per bukurí,
Kû mâ gjallë ndritë hâna e dilli,
Kû mâ kandshim lulzon Prilli,
E kû male ká e kodrina
E ká fusha e ká rudina
Të tanë hije e t' tanë blerime
Pêmë e lule e gjithnduer bime,
Fllade t' amla e gurgullime:
Kû ká lume gurra e shé

Si kurrkundë njeti mbi dhé:
Thue janë fushat Elizé?

ORA E SHQYPNIS

Per Shqypní, po, jam tue thânë:
Per njat vendë t' plleshem e t' gjânë,
T' cillin vetë Natyra nânë
Me 'i mí t' mira e ká stolisë,
Thue me dorë se e ká qendisë.

ZANA E MADHE

Jo, po, e dijm, besa lum Hija,
Se nji vendë porsi Shqypnija
Nuk e ká, jo, rrokullija,
Kahë do qi bje dielli e hâna
E prijn valle Orë e Zâna.
Se Shqypnín na, dikúr motit,
— N' ato kohët e Gjergj Kastriotit —
Me kta sŷ, po, pá e kemi,
Se edhè lá, maná, atje jemi,
Neper lume tue turfllue,
Neper gurra t' u freskue,
Neper mrize tue këndue,
Tue këndue — e tue lodrue
Qi mâ mirë s' ké si i a thue.

ORA E SHQYPNIS

E pra, un jam Ora e Shqypnís;
«Gjeraçinë» êmnit më thonë,
Edhè rrí atje mbi Valbonë
Neper biga e hije blinit
Ke ato bjeshkët e Dukagjinit.

SHTOZOVALLET

(tue kndue palë e palë)

Kjosh e bardhë e kjosh me jetë!

Të shkoftë moti si ðo vetë,
Të shkoftë moti tue këndue,
Tue këndue — e tue vallzue,
Tue kecye — e tue shkelzye
Neper gurra — e neper curra,
Neper mriza — e qepariza
Bjeshkë e m' bjeshkë e shpat më shpat:
T' u bâftë ðita nji sahat —
Nji sahat t' u bâftë tý ðita:
Êndu shtatit porsi ðrita:
Gjeraçinë mbi tjerë petrita —
Zojë e randë n' at krye t' Malcís
Siellsh mbi hasem të Shqypnís,
Siellsh ka pak e shitosh shum,
I rropossh t' gjith kulihum.

ZANA KALJOPE

Oh! e lumja per Shqypní!
Se atje ké besë e burrní,
Se atje ké zêmer e trimní,
Ké kuvend e bujarí,
Erz e ndërë e fisnikí,
Si kan pasë burrat e ðheut
N' ato kohët e Akil Peleut.

ZANA ERATO

Jo, po, prá: nji fis bujár
Po ishte 'i mend fisi shqyptár;
Perse un vetë atje kam pá
Djelm me u prekë, po, kryet më trá,
Ardhun shtatit si namlija:
Kam pá vashat si silvija,
Me u ndritë llâna — porsi hâna,
Me u ndritë ðora — porsi bora:
Njana ixhí — ruejtun n' kutí,

Tjetra lule rritë n' saksí,
Kush fëllanxë, kush hajmalí
T' gjitha zoja per njerzí.

ORA E SHQYPNIS

Mirë, por s' ðij a thue u ká rá
Nðonji herë, Motra, me pá,
Se si lshohet m' luftë Shqyptari,
Se si nðezet venði zhari
Kúr t' a zjerrë aj t' prehët çelikun
E t' a msŷj per ballë anmikun,
Si ajo rrfeja tue gjimue,
Jo m' e pré, jo m' e shkurtue,
Jo per tokë ðekun m' e shtrî,
Por gjallë m' kambë, thue, m' e perpî?
Jo, po, po; Shqyptari i ngratë
Armë e besë i ká zanatë
Si kurrkush tjeter mbi ðhé:
T' a bân ðeken si me lé.
Veç — kercuna, váj meðet! —
Gati tash nja pêsqinð vjet,
Çohet Turku e i bje Shqypnís
— Malukati i maðh i Azís —
Eðhè t' mjeren moj Shqypní
T' a shkretnon, t' a veshë në zí:
Me i u ðhimbtë gurit e ðrunit.
Sá s' po ðij si m' i a kjá hallet.

ZANA E MADHE

Shka po flet, moj — Shto-Zo', Vallet!

ORA E SHQYPNIS

Jo, po, Motra, besa prá —
Lê se zêmren i a ká thá,
Tue e bâ t' mjeren me kjá,

Por ðér shpirtin flligjë i a ká:
Sá qi, besa, o Motra t' mija,
As me u njoftë s' njifet Shqypnija,
Per shka kênë ajo ká motit
E per shka âsht bâ n' ðitë të sotit.

TË LUMET E NATËS

Atê e vraftë Zoti,
Atê e thaftë moti!
Qi kshtû — barbari —
At venð t' lulzuem,
Kû rrnon Shqyptari,
Paska shkretnuem
E lshue n' mjerim.
Per tê asnjihera
Mos çiltë Prenðvera:
E nðjektë potera
M' t' Lem e m' Prenðim.

ORA E SHQYPNIS

Por i urti e pat lânë fjalë
Dalë kaðalë, moj zêmer-valë,
Se vjen moti per kaðalë;
Eðhè kshtû, mbas sa mjerimit,
Mbas sa lotsh e sa ðesprimit,
Shqypnís ðita na i ká arðhë —
Na i ká arðhë — po, fati i barðhë,
Qi me ðalë ajo zojë m' veti...

TË GJITHA ZANAT S' BASHKUT

Shqypnija ká ðalë zojë m' veti?

ORA E SHQYPNIS

Po, Shqypnija ðalë ká m' veti,
Si çðo tjeter Shtet mbi ðhé,

Ligjë e pare ajo tue pré:
E me ushtrí — e qeverí:
Merr e nep me kê t' ðuejë vetë:
N' kuvenð Mbretensh thirrë e pvetë:
Perposë Zeusit, s' shtrohet kuej:
Me ðorë m' báll i rrin i huej',
Qi ðér ðje nðêj tue kqyrë çark,
Eðhè mbajtë i a pat gjûn' m' bark.

ZANA MELPOMENE

Po ti ashtû, moj vetull-njalë,
Na ngushllo pak gjâ me fjalë —
Na ngushllo, po, saðo pak;
Se, maná, mue zêmra gjak
M' ka pikue, per shka kam nðí
Per të mjeren moj Shqypní,
Si ká hjekë kjo keq e zí
Si i ká shkue moti tue kjá
Herë nen Turk e herë nen Shkjá,
— Eh kta Zeusi m' i pastë vrá!

ORA E SHQYPNIS

Jo, po, prá; në ðitë të sotit
Shqyptarija â e lirë si motit:
Si pat kênë n' kohë t' Gjergj Kastrjotit,
N' kohë të Burrit, n' kohë t' Agronit,
T' cillt, si vala e nji përronit
Qi kah ðkohet turra-turra,
Tue ðermue shkon lanðë e curra,
Dermue e kan pá ðhîmbë anmikun
Per t' mprojtë shpín, erzin e mikun.
E vertetë se soð n' Shqypní
T' tana punët nuk janë n' hullí,
Ke Shqyptarët shpesh marrin jashtë
E s' shkojn t' gjith si kisht' me u ðashtë;

Por se foshnje enè âsht Shqypnija
E „ço e rrxo“ me hecë zên fmija :
Se, medjé, edhè Shqyptarís
Me i vue i duhet — porsi fmís —
T' gjitha lngatët e foshnjenís.
S' ngrehen Shtetet m' kambë e m' dorë
Si me ngrehë bata nper borë!
Tash hecë moti, tash ndrron stina,
Ulen malet me çetina,
Çohen kodrat me rudina.
Edhè kshtû, moti tue ardhë
Dikúr dita ká me zbardhë
Qi Shqyptarët të bijn m' hullí
E kjo e bukura moj Shqypní
Të lulzojë — të gazmêndojë
Zojë m' vedvedi p'rherë t' lumnojë.

ZANA TERSIKORE

A din shka, moj Gjeraçinë,
— Mori bryma në ledinë —
A t' i lâmë kto derte e halle
E na prîj ti ktû nji valle, —
Prîjna 'i valle bukurí,
Si qi hecë vallja n' Shqypní?!

SHTOZOVALLET

(tue kndue palë e palë)

Edhè hâna do t' a dije
Edhè dielli do t' két pá,
Se per çark ksaj rrokullije,
Si Shqypnija 'i vend nuk ká.

Fusha t' gjâna e kodra t' blera,
Vadítë n' lume, gurra e shé,
Me gaz t' vet ktû i veshë Prendvera,
Si kurrkund njeti mbi dhé.

Nen nji qiellë perherë t' kullueme,
N' rreze e n' ðritë pershkue unjí,
Bjeshkë e male të blerueme,
Si vigâj, shtiellen n' ajrí.

Mbi ato male e bjeshkë kreshnike
Djelmt shyferë po i bâte nana,
Armët e t' cillvet, p'rherë besnike,
Po u permenðshin n' fise t' tana.

Atje léjn, po, Toskë e Gegë,
Si ðý rreze n' flakë t' nji ðielli,
Si ðý rrfé, qi shkojn tue ðjegë
Kúr shkrepë rêja nalt prej qielli.

TË LUMET E NATËS

(tue loðrue)

O Zojz i perjetshem,
Ti zín — e morín,
Ti t' ligat — e shlligat,
Ti ðamin e gramin
E boren — e breshnin,
E t' zín sŷkerveshnin
Shqypnijet mba larg.

Reshja t'mbaren,
Shtoja faren:
Bân qi p'rhera
M' vise t' saja
T' qeshë Prenðvera:
Kurr uzðaja
Mos t' a gnjejë:
N' tê t' shperthejë
Veðit Lili,
Karajfili,
Drandofilli,
Eðhè ðilli

Nder kto vise
Vedit t' rrise
Grunë, tagjí:
Si m' hardhí
Qarri rrush
T' bâjë n' gajush:
Hîthi, lpusha.
Neper fusha,
N' mal, nper vrrîje
Mjaltë të rîje:
Bashkë të flîje
Kîj' me bisha
N' pyllë nder pisha;
E kúr hâna
Balle-gjâna
T' nisë e t' shndrisë
M' ato male — m' ato zalle
Orë e Zâna
Njitun valle
Dora-dora,
Bardh si bora,
Të këndojm
Të lodrojm,
Fat e jetë Shqypnís t' i urojm.

ZANA E MADHE

(tue piskatë)

Oj Shtriga,
Qi t' liga
Njerzimit
I lshoni,
Kahë naten
Kerkoni
Nper tbana,
Nper stana,

BUSH

Nper shpija
Të fqivet,
E fmivet
Në ðjep

Per t' maðh gazep
Mushknít u a hani:

Kû t' jeni,
Ktû eni,

E me rizë hjekun
E gúr më gúr

M' anmiq t' Shqypnís
M' a lshoni 'i namë
Të maðhe fort.

(Hîjn ðy shtriga, tue loðrue, me nji fullere e me nji trikamç, (saxhak) në ðorë. Mbas ktyne hîjn tjet: ðo me faculeta liðhun m' krye, si zingarelet, e ðo me faculeta të zhðreðhuna e më ka ðy gur në ðorë).

SHTRIGAT

O Zojz i pushtetshem,
O Zojz i perjetshem,
M' ânmiq të Shqypnís
— N' ðashtë t' huej, n' ðashtë të shpís —
Lsho puçat e «lís»,
Lsho t' pîmt e «sergís»:
Lsho «gunga» — lsho «lunga»
Lsho rrebe — eðhè «zgjebe».
«Gerbulen», «lulbarðhen»:
E lshojau ti marðhen,
Lshou plajmin e zushen:
Krejt thajau ti fushen
Qi t' mbjellin, mos t' korrin:
Vorfnojau oborrin

Me ðam nðer bagtí,
Nðer ðhên e nðer ðhí:
Mos lên qi në voter
T' u rritet vllá a moter.
Lshou rreshme eðhè ortiqe,
Lshou t' zeza e rreziqe,
E t' zhyten — e t' mbyten
N' gjak t' vet eðhè n' jarg.

Çik! Rik! Çik!
Çiki! Riki! Çik!
Çiki — riki — çik — çik!
Çik! çik! çik!
Çiki — riki — tuk!
Tiki — taka — tuk!
Çiki — riki — tuk!
Çiki — riki — tiki tuk!
Qiripup!
Qiripup!
Tiki — taka — cuk
Çiki — riki — tiki — taka — cuk!

SHTRIGAT.

(tue loðrue)

«Pse eðhè hana ðo t' a ðije,
Eðhè ðielli ðo t' két pá,
Se per çark ksaj rrokullije,
Si Shqypnija 'i venð nuk ká».

TË TANA SHTOZOVALLET SË BASHKUT

«Rrnosh e kjosh, oh moj Shqypní:
Rrnosh e kjosh gjithmonë si vera,
E me pagjë e me Lirí
Per jetë t' jetës të rrnoftë tý nðera.»

(Hîjn ðy Zânat, Bora e Bjeshka, me Silen, nji vajzë shkoðrane nja trembëðhetvjeçe).

BORA

T' paçim, Zânë, sá gjithkto male! —
Porsà soð muer me vezllue
Hylli i ðritës m' at vetull mali,
E nper lugje e nper blerime,
Zogjt e verës shkrîheshin n' valle,
Eðhè bulku, m' krah parmenðen
E vû para qét nen laver,
Dilte n' arë me kapë aj punen,
Un e Bjeshka — na ðý shoqe,
U vûm m' shtek fíll m' anë prej Verit
Per me pá e me soðitun
Se si toka n' ato vise
Bukur ênðte gjeth e lule:
Se si rrmejshin prroiet malevet,
Si gurgllojshin gurrat krepavet
E si njethej bari fushavet;
Persè shpesh, moj Zâna e Maðhe,
Kem' nðie shoqet tue ligjrue,
Se as vetë Fushat Elizé
S' po ishin t' bukra si njaj ðhé.
Eðhè, besa, prá ashtû po ishte:
Të tanë vênði nji lulishte:
Borë në bjeshkë e voes në vrrî:
Fusha njethë per bukurí:
Gjith motmoti 'i Shgjergj i rí.
Sýnin knðellë e zêmren knðellë,
Atij vênði shtý jem' kthellë,
Eðhè mrrî kem' n' nji terthore
Kû po kishte 'i lum t' maðhnueshem,
Pertej lumit nji gjytet,

Brî gjytetit nji kalá,
N' báll të kalás nji liqê t' gjânë:
Prej si rrieðhte eðhè nji lum,
Neper tê êndeshin anijat
— Velat ndê per t' gjatët t' pajarit —
Si ato mjellmet neper glina.
Por po kishte eðhè nji shé,
Kjarët qi rrmete krés së gjytetit:
Thue se argjân ðikohej malesh,
T' u pershkue neper ðo suka,
Kû e kerthnestë êndte harðhija,
Njethej fiku e zerðelija,
Ftoni, pjeshka eðhè qershija,
Me ato ðarðhat moskaðele,
Me ato shegat tivaresha,
E me molla faqe-kuqe
E me kumlla borðarike,
Kypça, ullîj e gjithnðuer pême,
Si kurrunð njeti n' ket ðhé.
Aty 'i herë rám zhyt m' at shé
— Mbasî u bânë cilat e mðhá —
E t' filluem mbrenða me u lá,
Dér qi ðielli u çue n' mjesðitë.
Manðej zên me na thekë ûja,
Eðhè ðalim shûjtë me gjetun.
Mjelim sutat hijes s' malit,
Xjerrim mjalten jashta zgavrrash,
Mbleðhim ðreðhza e urtyta bjeshkve
Gjêjm nji rrasë të lmuet mermeri
Per tryezës, e shi mbi stom
T' atij sheu, n' nji grykë t' blerueme,
Strukë nder baðra të lulzueme,
Per anë rrase me ngranë u vûme.
Kúr, pá pritë e pá kujtue,
Qe, po vjen njikjo bí nierit
Eðhè fíll na shklet mbi rrasë,

Qi per tryezës para ki 'm pasë,
E na ðerðhë kjumshtin per tokë,
Na shperðán mjalten per rrasë,
Eðhè pêmët n' pluhen na i lshon,

ZANA E MADHE

Po pse n'vênð shitue s'e kini ?
Kushðo shklet mi tryezës të Zanavet,
Pá nðeshkim aj nuk ðon lânë,
Sikúr urðhnin qi u kam ðhânë.

BJESHKA

Besa, po, moj Zana e Maðhe ;
Njashtu âsht krejt si ti po thue.
Eðhè un ðeshta m' e shitue :
M' e bâ ðeshta garravâxh,
Qi mos t' kisht' kush shka me pá ;
Veç kjo Bora — shoqja e ême —
M' thotë: âsht fmî, e garravâxh
Mos t' a bâjm ; por t' i lshojm zverðhcen
Dér n' ðitë t' verës — soð nji motmot.
Aty u zûm shoqe me shoqe,
Eðhè kthelltë na shkuem me fjalë:
Un e ðojshe garravâxh,
Kjo veç ftyren me i a zverðhë —
Ftyrë e sŷ m' i a bâ çapî.
Qatje vonë rám t' ðyja n' goði,
Ktû m' e prû perpara teje,
Me i a ðhânë ti vetë nðeshkimin.

SILJA

(veði me veði)

Zojë !..... Kû gjinðem vetë ?.... Kto grá
Kush ðo të jén?

ZANA E MADHE

(Silja)

Pse s' ké fishkllue,
Kahë ké rá atij bregu t' sheut?...
Kúr të bijsh vetmís s' nðo 'i venði
E mos t' ðijsh ti vetë me knðue,
Fishkllò atëhera rrugës, mos tjeter,
Per t' vûm n' beh, po, Shtozovallet,
Qi aty t' Mirat munð të nðollin
A t' u lá, ase m' tryezë tue ngranun.

SILJA

Me fishkllue m' thue?... un nuk jam ðjalë.
N' Shqypní varzat nuk fishkllojn.

ZANA E MADHE

Mirë; po ti, moj bijë, kahë jé?

SILJA

Prej Shqypnijet.

ZANA E MADHE

Prá, Shqyptare?

SILJA

Po, Shqyptare e bijë Shqyptarit,
Fis e besë e Fé t' të Parit
Qi ðér m' soð kurr s' ká mohue.

ZANA E MADHE

Kênke e Kshtênë?

SILJA

Po; katolike.

BKSH

ZANA E MADHE

Vashë o nanë, gjithmonë fisnike...

(Orës s' Shqypnís, e cilla po rrite tue bisedue t' ultët me do Zâna tjera).

Po shikjo, moj Gjeraçinë!
Ktû po kemi 'i vajzë Shqyptari:
A thue e njef? a thue t' ká rá
Me e pá ti ndojherë n' Shqypní?

ORA E SHQYPNIS

(Tue i u avitë Siles e ne njanen dorë tue e lmue krejet).

Po a Shqyptare jé, moj bijë?

SILJA

Po; Shqyptare.

ORA E SHQYPNIS

Kû ké lé?

SILJA

N' at mollë Shkodre, n' krye t' Gegnís,
Prej kahë s' pari Shqyptarís
Zû me i shndritë hylli i Lirís.

ORA E SHQYPNIS

Vajzë shkodrane, pra?... Sa mirë
Âsht tue m' ardhë, qi edhè un po ndolli
Ktû me tý.

SILJA

Po ti kush jé?

ORA E SHQYPNIS

Un jam Ora e Shqyptarís.

SILJA

Po kto varza kush, thue, janë?

ORA E SHQYPNIS

Njana Orë e tjetra Zânë...
Këto janë, moj, Shtozovallet:
Njato t' Bukurat e ðheut.

(Silja tmerohet e struket nen sjetull t' Orës së Shqypnís).

Jam un ktû: s' t' bâjn gjâ; mos ðruej.
Veç, si ti ké nðollë ktû, m' thuej.

SILJA

Un? s' e ðij.

ZANA E MADHE

Po t' kallxoj vetë.
Bjeshka e Bora — kto ðý Zâna
T' logut t' êm, ktû n' Helikonë,
Paskan ðalë soð, tue zbarðhë ðrita,
Eðhè marrë kan ðhén perpjetë,
Per me pá e me soðitun,
Si lulzon asajt prenðvera.
Kshtû t' u ênðë kto bjeshkë e m' bjeshkë
Shpat e m' shpat, e mriz më mriz,
Kênkan kapë ðér m' at mollë Shkoðre,
Jashtë gjytetit nðer ðo suka,
Kû po rrmete i kjarët nji shé...

ORA E SHQYPNIS

Kiri.

ZANA E MADHE

M' stom t' ktij sheu, m' at hera,
Nen nji hije e strukë nðer baðra,

Jânë ulë Zânat per me ngranun.
Kúr, qe, vjen kjo bijë Shqyptarit
Eðhè fíll me kambë m' tryezë t' tyne.
Por, ke kto nuk munð rán n' goði,
Se n' ç' mnðyrë vajzen me e shitue,
— Sikúr né na nep zakoni
Kúr nðokush tryezen t' na shklase —
E kan prû ktû para meje,
Qi shi vetë un t' a shitoj.

ORA E SHQYPNIS

(si në kujðis)

Pse me ðalë, moj bijë, n' Záll t' Kirit?.
A s' t' ká msue jot-amë nðojherë:
Se 'i vajzë, qi ruen shpín, ruen shpirtin?

SILJA

Jo, po, e ðij; por ðisá shoqe
U bâmë bashkë e ðuelem n' Barðhaj,
Per të mbleðhun atjè lule.

ORA E SHQYPNIS

Por aq larg persè me u shtŷ...
Shka u jânë ðashtun ato lule?

SILJA

Besa, zojë, veç persè neser
Na kremtojm pêsðhetvjetorin
E t' nðertuemit t' njasaj Shkolle
Kû na zâm; e prandej ðeshtem
Soð t' i mbleðhim nji tubë lule,
Per m' e çue neser ðhantí
— Pêng ðashtnije e evarije,
Per shka psojn Msueset me né,
Qi t' ushtrohna n' ðije e n' Fé,
E n' ðashtní të flakët p' r Atðhé —

Kshtû na ðuelem ðér nðer Barðhaj,
Per të mbleðhun ðo aso lulesh
Neper baðra.

ORA E SHQYPNIS

Po a fmî shkolle
Jé, moj vajzë?

SILJA

Si urðhnon.

ORA E SHQYPNIS

Të cillen
Shkollë nðjekë?

SILJA

T' paren klasë Normale
N' shkollë fêmnore, qi mbajn n' Shkoðer
T' nðertat Motrat Stigmatine.

ORA E SHQYPNIS

Oh! po, i njoj e mirë e ðí,
Se me ç' zéll e me ç' ðashtní
Kto punojn per Fé e Aðhé,
Qi me i rritë varzat fisnike,
Grá shqyptare e shpijanike:
Nðerë e Fés e nðerë e Atðheut,
Njimenð mesa t' Skanðerbeut.

ZANA E MADHE

A po nðien, moj Zâna e Maðhe,
Shka po thotë kjo vajzë shkoðrane?
Kjo po thotë, moj vetull-njalë,
Se ðér n' Barðhaj paska ðalë
— Nðer ato ruðina t' blera —
Bashkë me ðisá shoqe tjera,

Mbasi ðielli u çueka m' cila,
Per të mbleðhun vjollca e lila,
Drandofille e karajfila,
Shebojë, iris e zymyla,
Gjithnðuer lulje e gjithnðuer bime,
Qi me nðreqë me ato blerime
Sá mâ t' kanðshme 'i tubë per sŷ,
Per t' i a çue manðej ðhantí
— Pêng ðashtnije — e evarije —
Njasaj s' Pares s' Shkollës femnore,
Qi n' gjytet t' Shkoðres mizore
Aq me zéll, ðashtní e ðije
Stigmatinet mbajn per fije,
Kû kjo vajza âsht msim tue xânë.

ZANA E MADHE

Po a thue ðin, moj ti, me m' thanë,
Stigmatinet se kush janë,
Me kujðes qi kshtû t' nji nane
Msuekan n' shkollë varzat shkoðrane?

ORA E SHQYPNIS

Janë Vestalet françeskane.
Qi t' kushtueme Nazareut,
Shpînen sjellë i a kan ktí ðheut:
E t' kullueta porsi lili
Qi nper voes t' agimit çili
— Nji rahá ato e parrizit —
Bashkë me Arvalt e Sh' Frano Asizit,
Me ata Etent Françeskâj,
— Kênë per Fé gjithmonë vigâj —
Ruejn n' Shqypní flaken e Unjillit,
Qi ðikúr e prû prej qiellit
Fjala e Menðes s' Perendís,
Prometeu i rí i nierzís;
T' cillin forcat kunðershtare

M' kryq mberthye e kan m' Sukë Kalvare

ZANA E MADHE

Françeskâjt ke po i zên n' gojë,
Tash nðer menð po m' bjen, oj zojë,
Se ðisá nðer këtà Freten,
Qi n' Shqypní kushtue kan veten
Fés e Atðheut, na njoftë i kina
Eðhè m' brej, aha e çetina,
T' Helikonës neper ruðina,
Kthelltë më lvore tue i zgavrrue,
Êmnat na u a kemi shkrue,
Qi n' harresë kurr mos me u qitë.

ORA E SHQYPNIS

E vertetë. Malit t' u njitë,
Ún kam pá shkrue m' trup t' nji blini:
Át Leonarðin De-Martini:
Êmni i atij në zâ vjerrshtarit,
Qi me shkrue nisi mâ s' parit
Kângë në t' amblen gjûhë t' Shqyptarit;
E qi i pari pat guzimin,
N' shkrim Europës m' i a lshue kushtrimin
Kunðra ðhûnës e paðrejtsís,
Qi po i bâhej Shqyptarís,
Tue e lânë nen zgieðhë t' Turkís.

ZANA E MADHE

Po; por ká prap ðo êmna tjerë,
Shkrue mbi lanðë t' ktij venði t' blerë,
E qi un tý, qatje mâ vonë,
Kúr të prîjë nper Helikonë,
Bigat t' ona per me pá,
Në shêj t' gjith kam me t' i ðá. —
Veçse mue krejt po m' habitë
Kahë po m' thue, mori petritë,
Se kjo vajzë në shkollë âsht njitë:

Po a njimenð se eðhè n' Shqypní
Ká nisë grueja me u pertrí
Neper ðije e gjytetní?

ORA E SHQYPNIS

Jo, po, prá, moj lum pinjolla,
Soð n' Shqypní 'ðhé po ká shkolla,
Kû shkojn varzat shqera shqera
— Si ajo bleta kahë prenðvera —
Eðhè at msim thithin me ðije,
Qi Shqyptares t' i két hije:
Eðhè 'i shkollë, besa, lum Zâna,
Qi ðán n' shêj n' Shqypní nðer t' tana
Po ishte ajo shkolla fêmnore
Qi n' at Shkoðren t' onë mizore
Stigmatinet çilë e kan,
Mbas programit françeskan:
Fé e Atðhé e mirë me t' hujë,
Per pá u bâ robí i kurrkujë:
Qi secilla n' shpí të vet
Të jesë zot e pashë e mbret;
Eðhè bijavet shqyptare
Me u ðhânë msimi n' gjûhë amtare.
Eðhè fmija shqyp me u msue.

ZANA KALJOPE

Ky âsht program, taman program,
Bâ per trû e jo per ðhâm:
Bâ per trû e t' mirë të zânsit,
Jo per ðham e bark t' msimðhânsit.
Me u msue fmija shqyp po thue?...
E po ç' n' gjûhë posë në giûhë t' t' Parit
Munð t' zânë n'shkollë t' bijt e Shqyptarit.

ORA E SHQYPNIS

E vertetë se mîfet n' ujë,

Fmít në shkollë tue i msue n'giûhë t' hujë
Prej kahë fmija — shpresa e Atðheut —
Dalin si baktija e Nðreut:
Mos m' i u ðashtun gjâ kurrkujë
E as Shqyptarë nuk janë, as t'hujë.
Veç n' Shqypní, si e ðij un hollë,
Gjithshka mujt ðikúr me nðollë
E prandej ç' ðo i huej krye-tollë,
Mlysh, a krap a menðe-kubel,
Qi n' venð t' vet t' a bâne zhubel
Tue e gjuejtë m' lvore e më voe skllluka
— Zêmer pus, majmun kahë ðuka —
E qi bâ 'i herë pazarllek,
Shqyptarín m' e bâ qifllek
P'r atà Çfutent e ðheut t' vet
— Si t' kisht' mbetë Shqypnija shkret —
Porsa e vuell ðeti n' Shqypní,
T' ngrefi plang e t' ngrefi shpí,
T' çili shkollë e t' grumblloi fmí
Kû t' u vûni 'i mij leçí,
N' gojë Shqypnín kurr mos m' e xânë:
Nji fjalë shqyp kurr mos m' e thânë:
Librat shqyp — me i bâ nji gyp,
E tue frŷ erë e murrâ,
T' gjith me i hjeðhun n' flakaðâ:
Me mbajtë t' hujët per njerz bujarë:
Skanðerbegun m' e quejtë «Shkjá:|»
Të gjith boten m' e mbajtë vllá,
Posë Shqyptarësh; e se Shqyptari
— Per me i hecë puna per s' mbari —
Aj ðo t' kapej veç me fé,
N' t' cillen fat kisht' pasë me lé,
Pá çá krŷet, aspak p'r Atðhé:
Persè, thotë, 'i Shqypní m' veti
S' munð t' a bâte as Krajli as Mbreti,
Mbasi mbrenðë kisht' muameðan

Rregresist, e pak kristjan
Primitiv, qi per kurrgjâ
S' ishin t' zott, veç se me fâ
Me fiq barkun.

ZANA KLIJE

Çuðë me bâ,
Si persritet historija!
Kshtû si psue paska Shqypnija,
Besa, psue ká rrokullija,
Ç' se zû e Drejta me marrë m' thue,
E m' krye t' vendit hajni u vue,
Me pré ligjë, me ðá kanue.
Kurðoherë qi i huej vû sye
Mos me lânë qi 'i kóm t' çojë krye,
Të ðalë m' veði e t' gzojë lirí,
Por të vuej gjithmonë n' robní;
Prej programit t' vet shkolluer
Jashtë fjalen « Atðhé » aj xuer.
Eðhè shkollën, kopilani,
Në gjûhë të huej gjithmonë e bâni.
E perkunðra: kúr nji i vendit
Desht aj lak me i bâ kuvendit
Eðhè vllazent per nen kamë
Me i mbajtë rob në vajë e n' gjamë,
Qi t' kertyllej vetë në vjamë
Prej programit t' vet shkolluer,
Fjalen « Fé » perjashta xuer.
Prandej pra, kuðo mbi ðhé,
Shkolla e vendit nuk ká « Fé »,
Ajo âsht ðrejt kunðra lirís;
Nðersa shkolla e huej pa « Atðhé »
Âsht rreziku i pamvarsís
T' atij komi, kû âsht nðertue.

ZANA EUTERPE

Të lumët goja! Mirë po thue.

Eðhè un tham — se nji program,
Bâ per hajr e jo per ðam:
Bâ si vêndi e lypë, e stina
Âsht, po, njaj qi Gjeraçina
Tha, se atje n' Shkoðren mizore
Kan qitë n' punë në shkollë fêmnore,
E e zhvillojn me 'i kujðes nane,
Tash ðyzet e sá motmote
Njato Motrat Françeskane,
Stigmatine quejtë prej bote,
Fé e Atðhè, e mirë me t' hujë,
Per pá u bâ robi i kurrkujë
Qi seicilli n' shpí të vet
Të jét zot e të jét mbret;
Eðhè bijavet shqyptare
Me u ðhânë msime n' gjûhë amtare.

ZANA E MADHE

At herë, prá, njikjo bijë nierit
Paska bâ po kjo mâ s' mirit,
Ke menðue paska me veti
N' t' kremte, qi siell neser vjeti,
Nji tubë lule me i ðergue
S' Pares s' Shkollës, per t' i ðiftue
Evarí — e ðashtuní.
Pranð' as vetë s' ðue me i thânë gjâ,
Per at faj qi kjo ká bâ;
Mu mâ teper un, po, vetë
Due at tubë lule me i a gjetë
E me veði me i a ðhânë,
Qi t' i a çojë së Pares Nanë,
Pêng ðashtnije — e evarije
T' asaj vepre gjytetare,
Qi kto Motra rregulltare
Zhvillojn n' Shkoðer xênmitare
Nða' ato varzat shqypëtare. —

Po ndigjo, moj ti Klarinë,
Ti Culinë — e ti Dalinë,
Ulnju shpejt dér poshtë kahë vrrini
Shpejt do lule edhè t' m' i gjini
E mâ shpejt khâ nalt t' m' i bini.

ZANA E MADHE

(Siles)

A na thue, moj ti pinjollë,
Se shka u msojn Motrat në shkollë,
Kúr ju varza mbrendë të shkoni
Si ajo bleta mbrenda zgjoni?

SILJA

Ato 'i herë e pikë mâ e para
Në gjûhë shqype e me fjalë t' mbara
Né na msojn, se n' shekull nieri
Nuk ká ndollë aj, jo, pá hiri:
Se prandej detyrët duen krye
Qi na kem' ndaj' t'Naltin Hye,
Ndaj shokët t' onë e ndaj vetvetin,
Tue nderue prinden e mbretin:
T' u shmangë s' keqes e me endirë
Herë perherë tue ndjekë shka âsht mirë.
Mbasandej na msojn per s' mbarit,
Se Shqypnija âsht e Shqyptarit:
Se ktû i huej nuk ká shka bân:
Se t' krishtenë e muamedan
Nuk do t' rrijn t' u kqyrun çark
E me mende gjithmonë në bark;
Se gjithmonë fjala «Shqyptár»
S' do me thanë, besa «atdhetár»
Se n' ket shekull rrumbullak
T' gjith virtyti s' rri n' mustak:
Se nja s' janë «serm» e «teneqe»,
E se po isht', po 'i punë e keqe

Per nji plesht me ðjegë jorganin;
Fé e Atðhé me pasë sahanin;
Se s' rrnon venði me nji mik,
Me sá rrnon sorra me 'i fik,
E se shpesh munð t' jét rrezik,
Me mbajtë . . . . per fisnik.
. . . . . per besnik,
Per buðall me mbajtë Inglizin
N' çashtje Atðheut me pvetë Af'zin
. . . . . .

ZANA POLINIJE

Me nám, besa! Të lumët goja:
Sá mirë flitke!

SILJA

At herë, lum zoja,
Kû nper vepra poetike,
Na i shtrojn para ato Murgare
Bukurít e gjûhës amtare,
Tue na bâ qi t' shofim vetë
Se krejt nja nuk âsht n' ket jetë
Me shkrue shqyp a n' vjerrshë a n' prozë,
E me shitë «hallvë» a se «bozë»:
A se hatllavet me shi lpozë:
Se ðikush ká lé per penðë,
Dikush tjeter per parmenðë,
E se mirë tha 'i plak i ngratë,
Krushka-maðh, i hollë e i gjatë,
Rri n' zanát qi t' la yt-atë,
Eðhè prap, nper mokna e vegla
Na ðiftojn nper t' cillat rreglla
Zhðrivillon vepren natyra,
E pse sŷn' shpesh t' a rrênë ftyra.
Pse t' vjen letë shka m' veði âsht randë.
Na ligjrojn mbi gúr e landë,
Mbi lulqerblla e suta t' egra:

Prap aty msohet Algebra,
Msohet mbrendë Matematika,
Gymnastika — edhè Muzika:
Me Historí — e Geografí
Edhè zâmë na me ravisë,
Me ravisë — e me qendisë;
Zâmë me matë e zâmë me pré
N' trajtë të vjeter, n' trajtë të ré:
Me lá petkat, me arnue,
Bukë e shûjtë na me gatue:
Gjithshka hije ká p'r'i grue
Qi me zânë e me punue,
Zot e Atdhé per pá i harrue.

(Hìjn zânat me nji tubë lule në dorë)

ZANA E MADHE

Qe, pra, oj vajzë, lulet tek janë:
Mêrri e çoja s' Ndertes Nanë,
S' Pares s' Shkollës, qi aq fort dishrue
Kishe pasë ti me i a çue,
Pêng dashtnije — e evarije
Per shka Motrat Françeskane
Me 'i kujdes e 'i zêmer nane,
— Tash po mbushen pêsdhetë vjet —
Veprue paskan në gjytet
T' asaj Shkodre n' zâ bujare,
Tue msue n' shkollë bijat shqyptare
Hyut e Atdheut si me u sherbye,
Si detyrët ato me i krye,
Si me vjeftë, si me punue,
Shpín dhe erzin tue shikjue:
Me kênë ndera e Fés e Atdheut
Njimend mesa t' Skanderbeut.
E mâ teper ké me i thanë
Asaj s' Ndertes Moter-Nanë,
Se kto lule — kshtû si jânë —

S' kan me u veshkë, as s' kan me u thá,
Pse kto Zâna mbleðhë i ká.

SILJA

(tue marrë tuben e lulevet)

T' falem nðerës, o e nðritshmja Zânë;
Gjithsi urðhnon un kam me i thânê.

ZANA E MADHE

Veç, ti vajzë, a ké menðue
Shka me thânë, shka me ligjrue,
Kúr ti s' Pares ké m' i a çue,
Bashkë me njato shoqet tjera,
Njikto lule e bimë të blera?

SILJA

Jo, po, gaði i kam ðo fjalë.

ZANA E MADHE

Hajt, na i thuej ktû ðalë-kaðalë.

SILJA

(sjellë prej publikut)

Fort e Nðerta e e ðashtna Nanë!
N' rasë të s' kremtes të ksaj ðite,
Shum ðo fjalë kisht me t' i thânë,
Gjûha e mjerë me u shprehë po t' ði'te.
Mbasi vetë, pra kam qillue
Enè fmí e me folë nuk ðí,
Bashkë me shoqe jam menðue
Ket tubë lule t' ap n' ðhantí.
Po, kto bimë me njyre t' veta
Kan me t' thânë, shpnesoj, mâ s' miri,
Shka me shprehë s' ðin gjûha e shkreta
Ashtû mue si m' ðon ðishiri.

Njekto lule t' bardha - t' bardha
Kan me t' thânë se nderë e Fé
N' zêmer t' onë as zhegu as mardha
S' kan m' e shue, dér t' jem' mbi dhé.

Këto t' kuqet do t' u thonë,
Se ajo flakë atdhedashtnije
Qi u ndez n' shkollë në zêmer t' onë,
Gjallë perherë nder né do t' rrije.

E kta gjeth, mandej, të blerë
T' asaj Shpnese janë dishmija,
Qi na mban, se herë perherë
Do t' lulzoje Shqyptarija.

Se na tý t' lidhna me besë,
Qi, shka bashkë ktû jemi vasha,
Kurr Shqypnín s' qesim n' harresë,
T' dajë si t' dajë e dheut neshtrasha.

E se, mbledhë rreth voters s' Parit,
Kém me u thânë breznivet t' reja:
Se Shqypnija âsht e Shqyptarit,
Se t' bijn n' luftë per të si rrfeja.

Edhè 'i fjalë m' ká thânë mue Zâna,
Helikonës kahë un kam rá:
Se, dér t' lejë e të marrë hâna
Kurr kto lule s' kan me u thá.

Eni prá, varza shkodrane,
S' cillsdo fé e s' cillsdo stine,
E t' brohrisim n' nderë t' ksaj Nane:
Rrnoshin Shkollat Stigmatine!

SHTOZOVALLET

Rrnoshin Shkollat Stigmatine!

ZANA E MADHE

(Kaljopes)

Hej, Kaljope!... A ndien?... Si thue

Shqyp kto vjerrsha janë punue?

ZANA KALJOPE

Si âsht mâ së miri! Tanë nðiesí
Per Fé Shêjte e per Shqypní. — *(Siles)*
Po ti vajzë, qi paske xânë
Me qitë vjerrsha, — thue, jé Zânë —
Mbasi s' kem' ktû tjeter rângë —
A na knðo tash shqyp nji kângë?

SILJA

(Orës s' Shqypnís)

A t' u knðoj kângë t' Kastriotit?

ORA E SHQYPNIS

«Porsi fleta e Êjllit t' Zotit.»

SILJA

tue knðue

Porsi fleta e Êjllit t' Zotit
Po rreh flamuri i Shqypnís;

VALLJA

kapë e vijon kângen gjatë ðý strofash.

BKSH

Geni.

Un jam Geni: rrezja e Empirit
Qi, breðhë pasjet t' Hyut t' Amshueshem
Të pa-ðijes s' menðes s' nierit
Kthielli terrin e mjerueshem
Eðhè zbloj kû struket jeta,
Shka âsht të Mirë e shka â e verteta:
Bukurija kahë burroi.
Mbas njatij të parë gabimit,
Qi ðhén n' Eðen leqetisi
E i suell namen mbarë rruzllimit,
Menðja e nierit n' terr ngelisi;
Eðhè nieri, m' veði lshue,
Dalkaðalë erðh tu' egercue;
Si shkerbé malit kerkoi.
Kamben zðathë e pa gjâ shtatit,
Naten shko nper biga e stana,
Kerko ðiten fushës e shpatit
Per mush-molla, ðarðha e thana,
Nieri i shkretë jeten n' mjerí
E kaloi, eðhè kerðí
Pá ðhîmbë bâni m' shokë të vet.

Un, po, kjeçë qi m' nierz mâ s' parit,
Neper jone e kumë Muzike
E nper t' amblat kângë t' Vjerrshtarit
Egersín zbuta jetike,
E i bashkova tok nðer fise,
E u caktova truell e vise:
Ngrefë u kam kalá e gjytet.
Urat lshova terthuer bregut,
Çilë kam rrugat neper karma;
I ðhaçë t' mbarë punës eðhè tregut,
Fuqí t' ré muer plori e arma.
Tej per tej qymen e shpova,
M' fletë t' vetimës ðhén e vallova,
Rrëfés hovin thye i a kam.
Neper mue nieri n' ðitë t' soðit
Shklet mbi rê e zotnon ðetin,
Kuvenð shtron aj me antipoðit,
N' terezí peshon pjanetin:
Eðhè vên kupólen m' Sh' Pjeter.
Kolosén si çoi n' kohë t' vjeter,
Rruzlla t' rí skjyrton nper xham.
Menðen nierit n' shkollë un mbrefa,
Kû kam rritë atà Platonat,
E ato shpatat me ðy tefa —
Demostent e Çiçeronat:
Eðhè t' vetmin n' jetë Omerin,
Me at Virgilin e Allighierin,
T' cillve as ðeka s' ká shka u bân.
Per mue shekIli kufîj s' ká
Sŷnin kam mâ t' kthiellët se ðielli;
Perenðís 'ðhè i kam pergjá,
Hije t' reja n' jetë kahë shtielli.
Mbas Tenzot un jam fuqija
S' cillës perkulet rrokullija:
Hovin pezull gjâ s' m' a mbân.

Emancipacjoni i Kombit Shqyptár.

FORT TË NDERTIT A. PASHK BARDHIT O. F. M.
NË RASË TE XXV VJETUER TË MESHTARIS S' TIJ.

1895.

E kshtû soð, Pater Pashko, plot po t' mbushen
Pêsë e 'izet vjet, se, zêmergzuem, pikspari
Kij'n e pá njolle permbi eltér t' bekuemun
I bâne flije Atit t' Amëshueshem,
E n' vneshtë t' ktij t' Lumi, rresht me tjerë Levita,
Per Atme e shêjten Fé ti nise pûnen
Me fuqí t' kerthnesta.
Oh! sá nenshtrasha
E sá pûna e papritne gjatë ktij moti
U nderlikue mbi botë! Shka s' kemi pá
E ndie n' kto vjet! Kem' pá kunora e shkeptra,
E frone t' larta n' llom t' u rrokullisun;
Kem' pamun mbretent ngelë pá plang pá shpí
E rrugave t' u sjellë: ata, të cillvet
Terthorja e botës dikúr u u duk e vogel,
Per të pershîm maðhnín e tyne; e ndie
E pá na kem' si ajo hypokrizija

E nji ðiplomacís së nðŷt — bakalle
Mbarë Europen lau m' gjak, shkeli t' ðrejta,
E tagre, e shka mâ t' shuguruem pat nieri,
E s' la kunð besë as nðerë per pá ðhûnue.
Jo, po; në periuðhë të ktyne vjetve
Terrnoi, t' thuesh, bota ftyret, e soð t' bâhet
Se t'gjatë nji epohë gjalluem na n' moshë t'njerzimit.
Por, po, se n'krisme e në rropame t'mnershme
T' ktij kataklizmi t' shoqënís njerzore
Fizjonomí nuk nðrroi as s'u pilue
Njaj iðeali i jonë kombtár e shpresa
E gjallë, se zojë m' veðveði 'i herë Shqypnija,
Stolisë me rreze t' lumënís s' perparshme,
Maðhnueshim shtegut t' gjytetnís ðo t' bite.
U rroposen mbretní, 'ðhè u zhðuken mbreten,
M' tjera pajanðrra, kurr ðér soð të nðieme,
Zûni venð pesha e shoqënís s' njerzimit;
Por iðeali i jonë s' u lkunð, as nuk u thye:
Enè â soð m' kâmbë, vigan, i atilltë, si s' parit,
Kúr tash pêsë e 'izet vjet n' menð na u perftue,
E me at fllað t' vetin, t' kanðshem, fuqishem,
Âmel pershkon aj zêmrat e Shqyptarvet
E i nzitë kahë pûnët e mbara.
N' kob të zí
Soð njizet e pêsë vjet kish' ngelë Shqypnija,
E kjate, e ðneste, e frŷma n' lot i zêhej,
Pa u gjetë kush mik, qi t' mjeren m' e ngushllue:
Si njajo nânë e shkretë, qi shtŷ prej mâllit
E pa e pá kush, n' nðo'i mbrame kahë prenðvera,
Prej shpijet ðel e m' rreze, qi lshon hâna,
Tue thekun kâmben, shkon në Rmaj e sypri
Vorrit të birit n' váj e n' lot ðerðhë zêmren
Pá u gjetun kush, qi m' e pajtue kercûnen:
Pse as gurt e vorrit zêmer nuk po kishin...
Mbi shkam të gjygjit nðêjë i kishte anmiku
E pá ðhimbë shpirtin me gerhânë i a lnuerte —

Me gerhânë t' robënís. Të huejët m' krye t' vendit
I rrijshin pshtetë, e tue dihatë prej vjamit,
Qi kishin vû me miredije t' saja,
I vêjshin ligjë e gjýgj; madjè arsye i lypshin
Pse ishte ajo gjallë — ata, qi n' vendë t' veta
Paten kênë gjuejtë me mollatarta t' kalbuna...
I huej Shqyptari u rritte, edhè, nder shkolla,
Kû i tredhej mendja neper gjûhë të hueja,
E kû, mahitë me kuklla e rrypa letrash
A trêmbë me qipuj, thopça a bubazhela,
Atdhén e kombin zête me mohue;
Perse aso kohe, si ti e din, n' ket dhé
Ish' faj me u quejtë Shqyptár, e marre edhè ishte
Me folun shqyp. Mandë' aso kohe kishte
Edhè nji frotë Shqyptarësh të dekun n' shpírt,
Fatzez perherë e t' shtypun krejt kahë mendja:
Do njerz karabullakë e kryematare
E ashtû të plojtë e t' ploshtë e dredhë kuk qafen,
Si kurmagjakë të bâm me mish gomarit,
T' cillt, tu' u poshtnue, porsi bubrreca t' ndýta
E 'iqind herë n' ditë tue shitë Atdhén e fisin,
Zhargas bubrrojshin per nen kâmbë të t' huejvet
E me lurtime e poshtersí të filligta
Kqyrshin me u njitë m' ndo 'i shkallë të naltë, per
[t' cillen
Zoti as natyra ata s' i kishte pré.
N' ket kob, po, fshâte e n' ket mjerí gjimote
E mjera moj Shqypní, at herë, kúr s' parit
Na u thamë Shqyptarvet e mbarë botës s'gjytetnueme,
Se i Madhi i jetës, qi vrân e kthiell mbi shekull,
Aj per Shqyptarë Shqypnín e kishte falun;
Se marre s' isht', as faj, as ishte kore
Me folun shqyp: se shqyp shkolla do t' bâhej
N' dhé t' onë; se i huei nder né mund t' rrite
A si rrogtár i joni, ase, ndo 'i hera,
— Po t' isht' aj nieri i ndershem — si zot pûnet

N' pûnë t' vet: por jo në kryе të vendit,
Por jo me sŷ qi me sundue mbi né:
Këtû Shqyptari vetem do t' sundote
E i hue'i, pa fjalë, do t' shtrohej ligjvet t' tija,
A se ndryshe per krahit jashtë me u qitun.

Kto fjalë anmiqvet t' kombit t' onë, â e diejtne,
Se nuk u rán per shtat: ishin kênë msue
Me hânger voe t' fergueme ktû n' Shqypní —
Te kjo ndriklla e hutueme, e nuk u bâhej
Me njŷ mandej, atje nder vende t' veta,
Kashaten n' shllinë; prandej i a nisen
Disi me na shikjue terthuer, a gazin
Herherë né me na vûmun — njifarë gazit
Të keq, a di, si aj gazi i neveritun
I rrashtes s' s' dekunit. Por kot; pse ujku
S' trêmej prej shoshet, edhè na s' u muerem
Per dokrra e per kercnime t' tyne. Kokerr
U ndêjem, me topuz t' arrsyes në dorë,
E me at fuqí, qi shêjtet t' drejtat t' ona
Na epshin né, i thyem, edhè prej Zotit
E jona duel; pse sod po ká Shqypní.
Jo, po, ká sod Shqypní e Shqypní të lirë,
Shqypní t' pamvarshem e taman zojë n' vedvedi:
Njashtû si e dojshim na e s' e dote anmiku.
Mandej ká sod gjûhë shqype. Shqyp, po flitet
Sod në Shqypní nder t' tâna, sa janë, zyret;
E jo veç se nder shkolla msohet shqypja,
Por njerz me thîja m' krye me cenë po nziten
Me xânë sod shqyp, e nâmin — lumt-i goja! —
Mësuesët bihude, qi nder kohë t' kalueme
I mueren mêç me msim të gjûhvet t' hueja.
E prap — Zotit shyqyr! — i hue'i mbas sodit
Aj tjeter pûnë nuk ká me pasë n' Shqypní,
Veç se me blé likura dhísh a shkême:
Me shitë çubukë, bylbyla dheut, ndo 'i basme
Per brandavekë, ndo 'i kukull fmîjsh e tjera:

A se, rrogtár me né, me ngulun huðra,
Lakna, nðo 'i presh neper kopshtije t' ona:
Me bajtë kanðilat, kúr vorrojm nðo 'i t' ðekun:
Me fikë nðo 'i qiri n' kishë: surles me i rá,
Kúr t' i thomë na; por jo aj mbas soðit
Me luejtë harushë nðer né; me ngrefë tureçkat
Per ðash kumonë e karrapucakue,
Porsi xhuxhimaxhuxhi, m' krye të votres,
Me mbajtë garuzhðen mbrenðë nðer vorba t' ona
E t' tanë unðyren aj me e zjerrë per veði.
Pse ðo t' a ðijsh, se soð koha e ballhutes
Mbaroi n' Shqypní per t' gjith, e tash e mbrapa,
Per posë Shqyptarit, s' ká me i hecë kurrkuej
Kunglli mbi ujë; po ðue me thânë, se kemi
Na soð nji Atme t' lirë e të pamvarshme,
Njashtû si ðojshim na e s' ðote anmiku.
Por shka, se mjaft nuk âsht me mkâmbë Shqyp-
[nín,
Por se ðuen rritë, eðhè, Shqyptarët, qi të bâhen
Të zott me e mbajtë Shqypnín. Prandej arrsyeja
E lypë, qi, shka â Shqyptár i pêndës e i ðijes,
T' i a shugurojë Atðheut fuqít e veta
E m' uðhë t' a vêjë t' lumnís e t' perparimit.
Nji Shtet, qi s' perparon, â 'i gjâ e shtîme
E jetë të gjatë nuk ká.
Gajret, prá, Át Pashko,
E si ðér soð, me fjalë, me msim, me pupul
Ti per Shqypní u mundove, eðhè mbas soðit
Orvatu per Shqypní; pse me nðimë t' Zotit,
E jona ká me ðalë — ðo t' ðalë e jona!

Pêng ndërimi

Luigj Gurakuqit

tue i kushtue librin „Pika Voesit"

1909.

kandshem â e plot shije
Nja' i lét zhumhúr, qi gurra
Ep tue gurgllue nper hije
E neper rrâjë e curra,
Ka' e argjantë lugjeve ulet
E puthë permallshim lulet,
Qi si n' pasqyrë — rrijn m' âmë t' asaj tu' u kqyrë.

Âsht edhe i butë e i kandshem
Nja' i âmëli fllad eret,
Qi ka' i qetët e i erandshem
Frŷn neper ag prendveret;
Me landë shkon tue zhablluemun
Ase me gjí t' rituemun
Prej voeses s' qielles — të ndonji drandofilles.

Mâ e amel, por, â fjala
E njaj miqsís s' vertetë,

Qi, kúr t' a marre vala
E pellgut t' zí t' ksaj jetë,
Tue na ngushtue nðer gjire
E nðiejm, e qi fatmire
Zêmrat na i kallë — me nji shpnesë të gjallë.

Po, o Gurakuq, per mue
E larta fjala e jote,
Qi me *Vargnim* (1) m' ké çue,
Kúr zêmra 'i herë m' ankote,
Per mue kje ajò pêng beset
E kje per mue hýll shpreset,
Qi shpirtin m' shnðriti. — zêmren m' a fllaðiti.

Oh! po: ajo fjalë ngushllimit
N' zêmer njashtû m' ká arðhë
Si voesa prej agimit,
Qi bjen m' nji lil të barðhë;
E atbotë, si kahë prenðvera
Bîjn vjollca e lule tjera,
Njashtû menðimet — paten n' mue burrimet.

Po, atbotë per Atme e Fé,
Per pûnë të hijshme e t' mbara
Zêmra mâ fort m' u zé;
E mâ fort se perpara
Me shpírt un Zânës i u trova,
Eðhe njat burrë këndova,
Qi n' flakë t' barotit — mbet per tokë t' Kastrjotit.

Prá, i ðrejtë në kjoftë se moti
Krejt zâ'n s'm' a qet n' harresë
Fjalës s' ate, (e cilla m' ploti
Zêmren me t' âmel shpnesë,

(1). „*Vargënimi në Gjúhë Shqype*", veper e L. Gurakuqit, qi e botoi në Napull 1906 nen pseudonimin *L. Gruda* e qi i a kushtoi A. Fishtës. — Oroe e botuesvet.

Se 'i kohë ðikúr mâ e barðhë
Shqypnís ká per t' i arðhë),
Un me evarí — per nðerë, po, ðo t' i a ðí.

Pranðej, per pêng miqsijet
Kam ðá me t' i kushtue
Kto ushtrime poezijet,
Qi ti, (ðue me shpnesue),
N' kurrsenð s' ké per t' i bâ,
Sado qi s' ðuhen gjâ:
Pse m' to pá ðá — mue mik ti ké me m' pá.

BKSH

„In hoc signo vinces."

Tue zbardhun mosha e dhetepêsët e jona
Atje prej shtojesh t' Anadollit t' plleshem
Hânza pergjakshim nisë mbi Europë t'kukzo-
Ishte zot-madhi i Turqvet, qi në krye [het.
Të mâ s' rrebtes ushtrí së jetës s' atëhershme
Ujnat e njelmta dilte t' Helespontit,
Edhe betohej n' mní të vet mizore,
Se shpirti trupit s' do t' i dahej para
Se hânzen t' ngrifte mbi Sh' Sofí t' Bizantit
E n' Sh' Pjeter t' Romës tagjí t' i vête kalit.
E pse aj burrë dokrrash e pallavrash s'ishte,
Perpara tij rán frone e rán therore;
U rroposen mbretní e u shkimen fise,
E as bár mâ s' bijti andej ka' i shkeli kâmba.
Greku, Bullgari hûmben, hûmbi Serbi,
— Hûmbi, po, Serbi, madhështija e t' cillit,
Qatje te e vona boten mbarë në zí
Do t' a pshtiellte. — T' felgruemun drojet, shuejten
Zânin mbretent e Europës. Zâmaret eshten,
Eshti edhè kânga e nji mjerí e shemtueme,
I rá mbarë dheut.

Kúr, qe, mbi kep të Kruejes
Titanike po ðel nji hije burri,
Vetllat ngerthye, si ðý hullí rrufeje,
Me ðo sŷ zjami e 'i mjekerr t' thîjtë, e cilla
Shllungë gjatë nofllash i ðerðhej, si ajo njegulla
Rreth njaj curri t' thepisun. M' krye trishtueshim
Flakë i shkelqán tarogza brynatake,
Qi, tmershim ka' i vezllon nen rreze t' ðiellit,
Kometë zharitse ðán nðer sŷ t' anmikut.
Aj âsht fatosi i nðiemun Gjergj Kastrjota,
I Maðhi Gjergj Kastrjota Skanderbegu,
Qi, pre' atij kepi, si nji shqype mali
Kunðron kahë forca e barbarsís linðore
Shkon tue rrëmye mbretní e fise e popuj,
E gjithshka t' mbarë perftue kisht' mênðja e nierit:
Si rribë Verit, qi rêt i fshîn prej qiellit
E e lên token me u thá. Eðhè tue pamun
Se anmiku i rrebtë i gjytetnís njerzore
Po nisë per s' afermi Shqypnís t' kercnohej
E se prej nierit s' kisht' pse nðimë me pritun,
Çon sŷt kah qiella, e zêmra gjak tu' i shkue,
«O Zot! — gerthet, — o Zot i Maðhi i Ushtrivet!
E po a njimenð se mâ s' ðo t' két Shqypnija
Nji venð kû me t' u lutë?... e se grát t' ona
Djepat n' Azí mbas soðit ðo t' perkunðin?...
E se Shqyptari token ðo të punoje
Veç per me knðellun n' mish gocat qerkeze,
Qi nji Tirani t' i sherbejn mâ kanðshim?
Oh! pse i a mrrîm ksajë ðitë, e s' ká shperthye
Toka q' me kohë, me na perpî per s'gjalli!
Ti, o Zot i Maðh i Ushtrivet, ti prej qiellet
Zêmer e forcë m' ðergo, qi ktij Tartari
Barbar un t' i a ðiftoj, se Shqyptarija
S' merret pá gjak, e se per Fé e Atðhé
Din t' ðesë Shqyptari». Permbi flatra
Të barðha t' Fés kjo lutë u çue kahë qiella

E i shkoi n' vesh Perendís e e preku n' zêmer.
I Amshuemi, atëhera, prej visarit t' qiellvet
Zjerrë nji pelhurë të njŷme «kuq e zî»,
Qi Êngjujt vetë n' Parríz êndun e kishin:
E mbasi e puthë i Lumi e vên në báll,
Nji Kerubini t' lét i urdhnon tu' i thânun,
«Na, e ket Flamur Skanderbegut çoja
Atje poshtë n' Krue, e thuej' prej ane s' ême,
Se dér sa t' rrije tok fisi i Shqyptarit
Nen hije t' ktij emblemi t' êm t' bekuem,
Zot m' vedi e i lír gjithmonë aj ká me kênun».
Kshtû tha i Amshuemi; e aj Kerubini i qiellvet
Palosun m' parsme Flamrin e Shqypnís,
Hapë flatrat e prarueme, e poshtë Empirit
Zhgjetë nper nji rreze drite dirgjet n' Krue.
Kû Skanderbegut n' dorë dhantín e Zotit —
Flamurin e Shqypnís — i a nep e kshillin
E t'Lumit i a difton: se si Shqyptari
Zot m' vedi e i lír gjithmonë do t' mund qindroje.
Si aj nieri, qi trishtue njaj andrre s' keqe,
Kúr gjûmi i del, me vedi zên e gzohet,
Se n' hije e jo i njimendtë i u ffaq rreziku:
Kshtû Skanderbegu nisë me u gzue me vedi,
Si Lajmi i qiellvet n' dorë i a dha Flamurin
E i tha se per nen hije t' tij Shqypnija
E lír e zojë m' vetvedi p'rherë do t' jitte.
Edhe armatiset Burri i dheut krejt m' hekur.
Njeshë pallen n'ijet — pallen t'rrebtë, mizore,
E m' patershanë, me pafta arenzit t' mathne,
Njet Flamrin kuq e zí, qi vetë i Amshuemi
E kishte puthë, edhè mbi shpînë të kalit,
Qi, frŷ turîjt, njuhatte erë të gjakut,
Hidhet porsi duhí e rrebtë. Prej millit
E zjerrë pallen mizore, e drejtë kahë qiella
Heshten e ngrefë. Nji fllad i lét, i amel —
Fllади i Dashtnís — po e zhdrivillon Flamùrin.

— Flamùrin e Atðheut t' êm — qi tue gufue
Maðhnueshim neper ajr të lír t' Shqypnís,
Nisë me u valvitë si fleta e Kerubinit,
Si njaj skunðilli i petkut t' Perenðís,
Qi, mirë qenðisë me hâna, hyj e ðiella,
Prej krahvet t' amëshuem e t' gjithpushtetshem
I mvaret poshtë neper hapsí t' Empirit,
Kahë, pshtetë m' stuhí e m' flatra t' rribës s'Murranit
Sheston boshtin e moknes s' rrukullís.
E ashtû n' at ðukë të rrebtë e t' perfrigueshme
Me 'i zâ, si tue ulrue, prej kepit t' Kruejes
Po u thrret Shqyptarvet t' vet e u thotë « Ktû burra!
Ktû eni, o t' bijt e Malevet! Shqypnija
Gjinðet n' rrezik!» N' at bulurimë ushtuene
Malet e fushat e Shqypnís kreshnike,
Eðhe nji çetë e vogel homeriðash,
— Burrash si motit veç qi i bâte nâna —
Per rreth tij mbliðhen, e nen hije t' Flàmurit
Nji bé të maðhe e bâjn e liðhin besen,
Se 'i pllâmë toket t' Atðheut s' i a lshojn Tartarit,
Po s' e lán para me gjak t' tij t' perðhosun.
T'forcuem me at bé, t'forcuem me shêjtní tagresh
E shpresë m' Zotin tue mbajtë e m' krah të vetin,
Me Flamur kuq e zí zhðreðhun perpara,
Poshtë errmorevet t' malevet t' thepisuna
Si rreshme boret prej nðo 'i kulmit t' rryeshem,
Rrâjn fulikare permbi rraðhe t' Turqvet;
Të cillt, prej s' largut tue u a pamun hovin,
Thonë se kulsheðra me ðrangoj po u turret.
Eðhe mnershim nisë lufta titanike.
Kahë t' iðhtat shpata, kahë gjakbâset heshta
Çeken nðer shknðija me vringllimë t' trishtueshme,
E bumbullojn henikë eðhe gopeðra,
E vrrasin keqas të varruemët per ðhé.
Kaq nji zhurmë, nji rropame e 'i vigmë e kobshme
Çohet per ajr të terratuemun plûhnit,

Qi rreth e rrotull t' tânë ðriðhet Balkani.
Shkon gjaku rrkajë. Të tânë fusha e gjânë e Dibrës
Me kurma t' zeshkët barbarësh â mblue. Hiðhet,
Hingllon, trûmhaset kali i Skanderbegut
Kahë thunðra e mbathne kthelltë i hûmbë në ðhé
Të rîjtun m' gjak t' barbarit. M' ðhâmbë brén buzen,
Atëherë zot-maðhi i Turqvet e penðohet
Qi i rá kurr n' menð t' mësŷjë Shqypnín mizore.
E shef, po, vetë gjakbâsi, se rob s' bâhet
Aj ðhé, kû Flamri kuq e zí valvitet.

BKSH

Hymni i Flamurit Kombtár.

Porsi fleta e Êjllit t' Zotit
Po rreh Flamuri i Shqypnís,
Edhè thrret t' bijt e Kastrjotit
Me u mbledhë tok nder çetë t' ushtrís.
Bini, Toskë, ju, bini Gegë!
Si dý rrfé, qi shkojn tue djegë!
Bini, Lekë! bini, Malcorë!
Trima, mbrendë! me dorë! me dorë!

Per mbas Flamurit t' vet Shqyptari,
Kúr rrokë armët por t' drejta t' veta,
Atje lufta ndezet zhari,
Atje anmiku vêhet m' t' leta.
Bini, Toskë! etj.

Mbi njat Flamur Perendija
Me dorë t' vet Aj e ka shkrue:
«Per Shqyptarë do t' jét Shqypnija:
Kush u a prekë, aj kjoftë mallkue!»
Bini, Toskë! etj.

Shka? a thue 'imend se at tokë t' bekueme,
Qi vetë Zoti na ká dhânun,

Soð me e shkelë kamba e poshtnueme
E nji t'huej't na kem' m'i a lânun?
Bini, Toskë! etj.

Ah! jo, kurr. Njiqinð herë para
Kem' me u shkrî me grá, me fmí:
Kem' me mbetë kortarë nðer ara,
Se me shkelë lâmë t' huej'n n' Shqypní.
Bini, Toskë! etj.

M' kâmbë, Sokola të Shqypnís!
Flamri i jonë, qe, n' ajr po shtiellet
Si pol veshet t' Perendís,
Kahë na bân hije prej qiellet.
Bini, Toskë! etj.

Mâ mirë ðekë me u shue nen hije
T' Flamrit t' onë në fushë t' mejðanit,
Se me rrnue nji jetë robnije
Per nen sukuj t' huejë t' Balkanit.
Bini, Toskë! etj.

Armët e besen na i njef bota;
Trima në zâ kem' pasun t' Parët,
Luften né na e msoi Kastrjota:
Kê, thue, frigë ðo t' kén Shqyptarët?!
Bini, Toskë! etj.

Urra! ðjelm, eh u u ðhashtë e mbara!
Soð a kurr, me ðekë p'r Atðhé!
Flamri jonë, qe, u nis perpara:
Nðimo, Zot, per Atme e Fé!
Bini, Toskë! etj.

28 Nanduer 1913.

Oj Zânë t' këndojm... t' vajtojm, deshta me thânun;
Pse sod ditë kânget s' âsht per mue e tye.
Ç' gëzim kjo ditë né mundet me na dhânun,
Kúr, qe, mbas nji motmoti q' i u pelqye
Europës Shqyptarin zot n' shpí t' vet me e lânun
E kuej, posë Hyut, m' ket jetë mos me i sherbye,
Shqyptari i dám prap me vedvedi gjindet
E shka â mâ zí, prej vedit edhè s' bindet ?...

E kû kjo pûnë kisht' ndollë, posë se n' Shqypní,
Qi 'i popull, s' parit dalun prej robnimit,
Per nji motmot të rrijë aj n' anarkí
E t' bâhet prralla e gazi i rruzullimit,
Ke i zoti s' âsht aj sod m' u vû m' hullí,
Edhè me u thânë anmiqve e t' tânë njerzimit:
«Un ktû sundoj! M' ket shkam mue m' vûni Zoti,
E kndej nuk luej, pá u shuemun stina e moti!»

Ah! t' mjerët na, t' mjerët! E sod, me 'i pecë të kuqe
E me 'i orrl, duem qi Shqyptarija e mjera
T' dalë vedit n' dritë, si vedit çilë n' bubuqe
Nji drandofille e njomë, kúr kthen prendvera...

Jo, jo, Shqyptarë! por bânje flamrin ðuqe
E zhytnje n' Drî, t' mos t' a zhvillojë kurr era.
Flamrin kombtár nuk ká shka bân nðer né,
Po kje se ðashtuní nuk kem' p'r Atðhé!

E, ðrue, ðashtní p'r Atðhé nuk ká Shqyptari;
Me gjasë, s' çán kryet Shqyptari per kómb t' vet,
As per njat gjûhë të âmel qi i la i Pari,
As pse Shqypnija n' veði u bâ soð shtet;
Pse e shof se veç atje, kû xhixhllon ari
Pá frŷmë e tue ðihatun vrap aj nget:
Si Krishtin shiti Juða Iskarjotë,
Drue, Atðheu nðer né po shitet p'r 'i *zallote*...

A thue mos fola keq?... Po lypi t' falun;
Perse ktû vetë me fye nuk ðue kurrkenðin,
E pse âsht mirë fjalen n' zêmer t' frût m' e nðalun.
Por njaj, qi të liruem me e pasë s' ðo venðin,
A prej se s' muðet vetë m' shkam t'naltë me ðalun,
A prej se tjervet s' ðon m' u a lshuemun renðin,
A thue aj s' âsht Juðë? Po, kâmbë e krye Iskarjota!
E prá, ksi nipash ká 'ðhè shum Kastrjota...

E po p'r ata, qi, zyrę e nðerë harrue,
Qi, marre e turp kaherë flakrue mbas shpinet,
M' visár t' Atðheut me t' huejë shkojn tue tregue
(Kush nðŷt mbas *Frankut* rrêjtë, kush mbas *Sterli-*
[*net*,
Kush pse *Dinari* teper i âsht lakmue),
E Atðhén prej s' huejësh me e qitun ðuen bashti-
[net,
Thue eðhè per ta nðokuej ðo t' i hîjë çuða,
Kúr thâm, se nuk janë tjeter, veç se Juða?...

Po, Juða janë, e gjinðe janë trathtare,
Porsi njatà, qi n' menð prej s' huejësh mahitun,
Varzat e ðjelmt, — e para uzðajë Shqyptare —,
Me nðiesí t' hueja n' shkollë i çojn me i rritun,
Tue lânë mbas ðoret t' âmlen gjûhë amtare,

Pá t' cillen kombi s' mundet n' dritë me u qitun;
E me çakrrija, t' mbetna shkret mbas tregut,
E lânë me u rrêjtë nipnín e Skanderbegut.

O Skanderbeg Kastrjota! O rrfé mizore!
Serbjani i mnishem, po, ke votra pshtetun,
Nipavet t' vet u flet m' lahutë zâtore,
Sá forcë e anmikut pît nen shpatë t' ká mbetun:
Por nipat t' ue n' Shqypní sod nder msojtore,
(Kû gjûha shqype hîn si fmîj i gjetën...)
As êmni ndoshta, nuk e dijn si t' quhet;
Pse tjerë fatosa atŷ me zânë u duhet.

Veç po; njat êmen t' and t' bekuem, t' madhnueshem,
Si t' huejë, si nipa t' ue, dijm me t' a quejtun,
Kúr ndonji lâsh dobijet fort t' ngatrrueshem
Me tê duem me zhgatrrue, e kúr me vuejtun
Duem ndonji kundershtim, qi n' vend t' naltueshem
S' na lên m' u kapë mbas dshirit t' onë të pruejtun:
Nen êmen t' and, po, t' gjith at herë na strukna,
Kúr atdhetarë n' sŷ t' kombit duem qi t' dukna.

Ah! jo; kângë gzimit sod, moj Zânë, nuk due!
Sod un due qi kahë fjalët e mija t' dalin,
Si rrkajë Vulkanit, t'shkojn tue gurgullue:
T' shkojn tue therun, si thika, qi thér djalin
E vetun âmel m' prêhen t' nânës pushue:
T' bumbullojn, po, sj rrfeja, qi trandë malin;
Pse teper keq Shqypnija e ngratë ká ngelun,
Teper pá nderë pse nâmi i saj âsht shkelun.

Oh váj! Oh kob! Oh marre e turp per nè!
Sod sheklli mbarë prír sŷnin prej Shqyptarvet,
Me pá si perkujdesna per Atdhé,
E si u dishmojm me pûnë na kundershtarvet
Se jemi t' zott me u lidhë me besë e fé
Edhè vetë me sundue vendin e t' Parvet:
E na, harû e si polipa deti,
Veç hapim sŷt me shkye ndo 'i send per veti!...

Shqyptarë! Shqyptarë! Ndigjoni, pashi Zotin!
Pá jú kurr s' mundet n' dritë me dalë Shqypnija:
A thue, prá, n' terr po e lîni m' e shkue motin,
Tash qi u dergoi t' bardhë fatin Perendija
Flamur me ngrefun n' vedi? e Gjergj Kastrjotin
E t' Parët, a thue, kshtû do t' korisë nipnija,
Ke shoq me shoq enè s' kem' rá na n' fije?
Ke vêmë dobín perpara çdo Shqypnije?

Ah! jo, Shqyptarë, jo; mos e lshoni doret
Shqypnín e mjerë, — ket Atme t' uej t' bekueme!
E cilla sod, pervûjtë si vashë kunoret,
S' parit po hîn nder fise t' gjytetnueme.
A thue pse teper t' ngushta i ká terthoret
M' e lânë me dnesë prap nen kâmbë t' huej t' poshtnueme?
Mâ e vogel se Rusija pat kênë Sparta,
Por nâmi i saj â shkrue me shkrola t' arta.

Ah! ktû, Shqyptarë, po, ktû; e m' vorr t' Kastrjotit
Per rreth Flamurit t' onë t' gjith t' bâhna 'i vllá,
Edhè t' apim shoshojt besen e Zotit
Se per Atdhé na kem' m' u orvatë pá dá,
Tue shkrî per tê të gjitha ditt e motit:
Se para t' gjith në vorr na kem' me u kjá,
Se e lâmë Shqypnín me e shkelë prap thêmra e huej.
Posë Zotit n' qiellë, s' do t' i sherbejm mâ kuej.

I Dbuemi.

Lamtumirë! — vendet e mija,
Qe, po zhduken dalë-kadalë;
Gjimon deti, ushton duhija,
Lkundet barka valë mbi valë.
Kahë njaj diell, qi â tue flakue
Andej fíll un tash do t'veta...
Lamtumirë! o dhé i bekue!
Lumtumirë! per sá t' jét jeta!

Neser nade kúr mbi né
Rrezja e diellit ká me rá,
Kush e din sá ujë e dhé
Mue prej teje ká me m' dá!
E por n' pvetsha rêt mizore,
E por n' pvetsha zojt e detit;
Se per tý, moj tokë arbnore,
S'ká me m'folë mâ kush mue t'shkretit...

Tjera fushë e tjera zalle
Kam me pá, e tjera dete:
Kam me ndie, po, tjera valle,
Tjera gjûhë n' tjera gjytete;

Vendin t' êm, por, s' kam me e pá,
Kû kam lé e jam burrnue;
Sŷt e mí edhè kan me kjá,
Pá u gjetë kush, qi me i ngushllue.

Pá kend t' êmin, posë nji Zotit,
Tue shtektue per dhé të huej,
Kan me m' shkue mue ditt e motit
Shá e perbuzun prej gjithkuej.
Kam me pasë shkretín per voter,
E per shtrojë të ndezten rânë;
Kam me pasë ulkojen moter,
Kam me pasë, ehu! tigren nânë...

Nâna e mbetne per së gjallit
Ká me m' kjá, kushdi, ndo 'i ditë,
Dér sá motra, dekun mallit,
Kot ndo 'i herë mue ká me m' pritë.
Ká me i njehë, po, krushqt, e mjera,
Me i prû nânes n' shpí nji ré:
Por i vllaj, kushdi, m' at hera
Ká me u kalbun per nen dhé!

E, njaj dhé — ehu! kob prej qiellet! —
S' ká me kênë, jo, dheu i t' Parvet,
Kû mâ bukur qiella kthiellet,
Kû mâ âmel n' gjûhë t' Shqyptarvet
Para Hyut naltohet luta,
E kû besa âsht e shêjtnueshme
E kû zêmrat s' dijn shka â tuta,
E kû bjeshkët jânë të madhnueshme.

Oh! ju bjeshkët e Shqyptarís,
Kû mâ mirë shndritë dielli e hâna,
E kû logu â i bujarís
E kû rriten djelm si Zâna!
Un jú kurr s' kam me u harrue,
Kahdo t' m' jét gjykue me u ênde:

Dér sá t' muj me ligjirue,
Jú gjithmonë kam me u permêndë!

E ato halë e qepariza
Kam me i pasë ndër mend gjithmonë,
E ato stâne e njato mriza,
E ato berre e ato kumbonë...
Por, oh váj! malet e mija,
Qe, po zhduken dalë-kadalë;
Gjimon deti, ushton duhija,
Lkundet barka valë mbi valë.

Lamtumirë, prá, bjeshkë e male!
E ju krepa edhè ju curra;
E ju breshta e ju gjeth hale,
E ju prroje edhè ju gurra!
Lamtumirë, ju mrize e stâna!
Lamtumirë, kumbona e berr'e!
Lamtumirë, ju fusha t' gjâna,
Ju livadhe, enè ju djerre.

Lamtumirë! ti shpija e t' Parvet,
Kû mâ s' parit m' agoi drita
E kû strehë u dhaçë shtektarvet
Miqt e babës edhè kû i prita.
Lamtumirë, carâni m' voter!
Lamtumirë, ju armët e shkreta!
Lamtumirë, ti nânë e moter!
Lamtumirë, per sá t' jét jeta!...

O shtegtár, m' nji nji vorr të rí.
N' hassh ndo 'i herë ti, tue ndjekë shtekun,
T' çilun n' rânë nper ndo 'i shkretí,
Atŷ vetë kam me kênë dekun.
Nji kryq drûnit, t' kjosha true,
Ziere e vênma permbi krye,
E, nemose, ti per mue
Lutju Hyut per shka t' kém' fye.

Gjaksorvet.

(1899)

Ndalnju! Kû veni burra?...
Pásh Zotin; lshoni hutat!
Pse teper gjak â ðerðhun,
Pse teper bajtë kem' futat:
Prej vaj't na â marrun zâni....
Meðet, o qiellë, meðet!

A thue nuk jemi vllazen
T' njâj atmes t' tânë rritë n' prêhen,
T' tânë t' quejtun me nji êmen?
A thue, kështû ðo t' zêhen
Ata, qi 'i gjûhë e 'i ðoke
E 'i gjak kan bashkë e 'i Mbret?

Ah váj! rrjeðhë vala e Drinit
T' tânë gjak — ah! gjak Shqyptarit...
Kush kje, kush kje aj mizori,
Qi pushken rroku s' parit
E ðuert tash ðon me i zhye
Në gjak t' vllazenvet kot?

Ah! kjoftë mallkue prej Zotit!
E vejë atij mbetët grueja
Djali i njatij t' perbuznit
Veshun me zhele t' hueja,
Kerkoftë nper ðyerë të shekllit
Pá u gjetë kush me i ðalë zot.

Jo, jo; se mâ prej soðit
Thêmra e gjaksorve e mnershme
Token nuk ðo t' a shklase,
T' cillen, n' at kohë të nðershme,
T' Parët t' onë, rrebtë tue luftue,
E shuguruen me gjak.

Atjè nen vapë t' Saháres,
Nðer luâj e parðha jeten
Mizuer, kush ðon me shkimun
Në gjak t' vllazenve eten,
Atjè, pá kênë vajtue,
Mbaroftë i nâmët per lak....

Djelmt t' onë, — ah kob i zí!
Djelmt t' onë e Arbnís uzðaja,
Të cillt ðergue i pat qiella
Per me mbarue pûnë t' mðhaja,
E vllazenve i muer pushka
E kalben soð në vorr....

E kânga nðer né shuejti,
Porsi n' nji shpí ðalë fare:
Me thirr nðer hatlla mblue
Lahuta eshtë shqyptare
E por shêjzeza qyqe
Shqyptarve u knðon n' oborr....

Driðhu, gjaksuer i mnershem,
Se t' erðh i zí rreziku!
Se neper terr, Njaj, t' cillit

Kúr i veton qerpiku,
Driðhet n' themel t' tânë sheklli,
Kunðra teje po vjen.

I zí e i perfrigueshem
I prîn Atij thellimi;
Ftyren i a zblon vetima,
T' cillen i a nðezi iðhnimi;
Tue bumbullue rrufeja
Raven Atij i a then.

Me zhgjeta të frigueshme
Doren Aj e armatisi;
Qe, se eðhe e rrebtë ðuhija
Iðhun mbi tý tash krisi,
E 'i ðét të zí ankimesh
Permbi krye t' anð ðikon.

Qe, se eðhe vala e mnershme
Perpîn me gjire t' veta
Shpín t' anðe prej themelit;
E grueja e jote shkreta,
Fmîn t' ue tue mbajtë nen sjetull,
Nper valë kot pshtim kerkon.

U ðha mbi tý tash gjygji,
E zhgjeta e frigshme e Zotit
Mbi tý vjen tue fishkllue...
Rrzou, o i pashpírt! pse q' motit
Pat thânë nji Zot: ðo t' bjeje
Kshtû, nierin m' tokë kush vrau.

O Zot, pse kaq vonove
Gjaksorin pá nðeshhue?
E, ðér sá ky mizori
Gjak vllazensh pat ðikue,
Kot landë rrufeja e jote
Pse bjeshkavet por çau?

Burrnija.

Qitë dhâmbët perjashta, porsi lata t' prefta
Zgaverr kerçikët e plasaritët shtanguemun,
Kosen pështetun permbi kocka t' ngrefta,
T' cepit t' shpupluemun,

Atje n' moje t' mjerueme t' rruzullimit,
Zymtë me 'i hije t'trishtueshme, t'permnershme
Lshue krahve 'i haver t' zezë, si rê thellimit,
Rrin Deka e tmershme.

Prej avisit t' humnerevet t' gropueme
Këthellët në rrashtë të thatë, plot mizorí,
Të hapët terthoren e natyrës s' krijueme
Kundron me mní,

E idhtë asa' i kercnohet. Nji t' perqethët
Acarr, atbotë, natyrës i shkon nper tejza,
Amull të cillt mbrendë i a ngurron të njethët'
E jetës ndër fejza.

Me u zbé nisë rrezja shi n'krue t'vet t'shkelxyeshem
Brés dryshku njeshet, njat shauret mbi rrota
Së moknes s' rrokullís e boshtit rryeshem
I vjen rreth bota.

Felgruemun njerzit nen tiara struken;
Per nen kunora pshtimin ata lypin;
Depertojn rêt e nalt kahë qiella zhduken;
N' angra t' dheut zdrypin.

Por kot. Mizore ajo kosë t' vet kahë siell,
Shungllon thellimi për nen kupë t' Empirit;
Gjarpen rrfeja lvitet neper qiell,
E nen kâmbë t' nirit

Kthellët shperthen gjini i tokës. Tue bulurue
Gugson Vulkani zhari, flakë e shkndija;
Tallaz m' tallaz nisë deti me gjimue,
Ulron stuhija.

E para Dekës, at herë, bijn rob e Mbreta;
Shkrefen mbretní, gjytetet kulm rroposen;
Shuhet krenija, po, 'dhe shkimet jeta
Ka' ajo sjellë kosen.

T' poshtrat me t' eprat vise pshtiellen n' váj,
E mnertë kahë kosa cepit t' dekës të shkulet;
Kahë m' kerdhoklla londitë kerrçiku i sáj
Sheklli perkulet.

Vetem s' perkulet para Dekës njaj trimi,
N' zêmer të cillit nuk randojn punë t' liga,
E qi s' e ndalë, kû atê t' a lypë perlimi,
As paja, as friga.

Per nen murojë t' ndergjegjes s' vet t' kullueme;
Atje n' kufî t' Atdheut ase në truell
T'elterit shêjt, pa u tutë, aj Dekës s'shemtueme
I rrin kundruell.

Perpara tij shkon moti rreth t' u êndun:
Vjen fati i nierit t' terrnue pá dá;
Tash Mbreten n'burg, tash shkartha m'fron t'per-
Kan per t' u pá. [mêndun

Por, ngulë aj sŷnin m' iðeal t' naltueshem,
Si 'i kep, qi vala s'munðet n' ðét m' e lkunðun,
Siðo qi t'ðajë neshtrasha e ðheut t'mjerueshem
Ngelë m' venð pá u tunðun.

Jo, po: as n' flakë t' armvet nuk veton aj sye,
As buzës s'humneres nuk i ðriðhet thêmra:
Shekllí, po, mbarë me pasë per t'u shperthye,
S' i bân lak zêmra.

Rekton mbarë jeta per nen fyell t' kerrçik'e
Të Dekës s'shemtueme t'permnershme,mizore:
Vetem Burrnija — nji Burrní çelike
Asa' i rrshet ðore.

BKSH

Nji Lule Ujeshtet.

N' at rrahe t' ðekne mbrenda vorrit t' errshem
Tash plûhen jé. Ata ðy sŷ t' janë errun,
— Kû qiella prirej me sá hâna e ðiella —
Terthores s' eper m' sharte vrejn t' njerzimit!
T' janë sosun fjalët e âmla e plot urtí,
E aj zâ t' â kputë, i cilli bite m' zêmer
Si kumë liret t' tingllueshme, qi prej s' largut
Nðihet tue rá, kúr ðora e prekë e msueme!
Ehu! po; «ðeka, qi baras m' ðerë t' pellazvet
Trakllon, si m' trinë t' kolibavé,»(1) kû i vorfni
Me lot njomë buken, tŷ eðhè ajo ke ðera
T' traklloi, e ti kalove porsi voesa
E natës kalon, kúr ðielli bjen me shnðritun
Mbi kobe t' ðheut. Soð permbi vorr t' kan bîjtun
Hîthat e maðergona! 'I kryq ðullîjet,
Qi e pershpirtshme nji ðorë t' a vû te kryeni,
Nðer to ká hupë, as tjeter senð trishtimin
E vorrit nuk t' a zbutë, posë va'it t' trishtueshem
Të hutit t' natës, qi neper curra t' malit
Dhimbshim në rreze t' hânës rrin tue gjimue!...
Njaj grumull gursh, qi m' vorr t' randon persypri,

(1) Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas Regumque turres. *(Horat. C. I. 4.)*

Vetë gjaksorit t' pashpírt, qi mbyti nierin,
Lugat i ðuken, n' hikë kahë i bjen nget vorrit,
Eðhè t' perqethët atbotë i shkon nper zêmer.
Po, a thue, krejt ðeka n' asgjâsenð t' perpîni
E, posë se ðo kocîjsh, eðhè 'i grusht plûhen,
Nuk t' la tjeter? Jo! N' prêhen t' Amëshuemit
Pjesa mâ e mira e jotja ká flutrue
Me gzue n' ðritë t' qiellvet, kû pushon ðishiri
I nierit t' ðrejtë, si ðrita m' sŷ të kthiellun.
Po, po, se pertej vorrin shpirti i nierit
Gjallon per jetë! Njekŷ menðim i âmel
Deken e zbutë e vorrin bân t' pelqyeshem,
Kúr zêmren fa'i s'e grisë. Prej ktij menðimi
As vetë per tŷ s' lotova shum, kúr nðjeva
Se ðiqe: se n' mâ t' miren lule t' motit
E lae ti ket shkretí, kû shuen e Drejta
E Pauðhnija kû sunðon mizore;
Kû i zhyemi m' vese soð me ðorë ðhunuese
Vesin shinon me *Theta* t' zí, e selija
M' rrashta t' pergjakshme t' njerzvet m'kâmbë, kû mba-
Ehu! po, se shpirti i yt, kulluet si rrezja [het.
E ðiellit, qi perfton lulet e eranðshme,
Kúr bora ðêhet, s' mujt me e bajtë qelbsinen
E randë t' ktij shekllí t' zí; por fletët i rrahi
Kahë jeta e ðytë, kû Njaj qi rruzullimin
N' themel e ðriðhë veç me 'i vetimë t' qerpikut:
Amshon n' lumní shka Atij t' i két pergjá.
S' kje toka, jo, per tŷ: per tŷ kje qiella!
E tash, qi vetë jam tue ravisë kto karta,
Ti, kusheði, nper vrrîje t' amëshueme
Shkon tue kerkue per lila e ðrandofille,
Qi s' ðijn me u veshkë, e nðreqë me ta kunora
Per me u lulzue manðej nðer t'zjarrtat valle,
Qi neper vrrîje rrijn tue knðue t' Parrizit':
Kû, fletët e arta bashkë kryqzue me Êngjuj,
Knðon Zotit lavðe nper ylbera t' qiellit;

A, marrë krejt n' t' pám t's' hyjnueshmes faqe t' Zotit,
Porsi m' pasqyrë t' kulluet skjyrton shestimin
E rruzullimit, vû prej s' epres Menðe,
E cilla n' t' kênun senðet thirri t' tâna
Prej hijevet t' kthellueshme t' asgjâsenðit,
Kúr bâni Ajo furín me heshtë t' thellimit,
E me 'i fuqí t' pamâtne prapi terrin
E pakthellimit, qi atje n' t' skâjshmet megje
T' ktij sheklli nðihet mnershim tue gjimue,
Kahë per leðhe planðoset t' rruzullimit.
E atŷ, n' at ðritë plot amelcim ðashtnijet,
Qi porsi lum i kjartë prej Atit t' Dritvet
Gjithkahë ðikohet neper verë t' Parrîzit,
Shpirtent e lum krejt m' rreze tu' i pershî,
T' kthiellta ti i prír t' vertetat, t' cillat Hyji
Desht t' muzta nierit me i a lânun t' shkrueme
Nðer fletë t' hyjnueshme t' t' amëshuem Unjillit.
Oh! sá e sá herë, kúr n' mbrâme shuen natyra,
E tjeter s' nðihet, veç se rryma e prronit,
Qi permâllshim gurgllon nper rrâjë e curra,
Un, loðhë mbi letra t' t' ðijshemvet t' kahmotit,
Mbas t' cillvet fjalen rrí tue lmue shqyptare,
Dal në ðritsore me kunðrue shatorren,
Qi i Lumi t' kthiellтë i a vûni rruzullimit,
E kqyri hvjt, qi, thue, se njaq sŷ Zotit
Flakojn mbi ðhé — kushði, per me felgrue
Nierin, qi egrue mâ fort prej mneres s' territ,
Perbluen pûnë t' mbrapshta: — e atbotë menðoj per tŷ.
E, kû t' a shof mâ t' flakshem tue xhixhllue
Nji hýll, atŷ selín, un tham me veði,
Ti ðo t' a késh, e sŷt m' at hýll pá ðá
I nguli, e m' bâhet si me t' pá. Me êmen
Un t' thrras atbotë nper terr. Nji váj bylbylit,
Qi permâllshim nðer gêmba rrin tue kjá
Fatin e vet, a nðoshta, zojt e ðashtun,
Jehonë m' i bâhet t' grishunit; e m' ðuket

Se biseðoj me tý!... Nuk ðekka i miri,
Jo kurr; e siðomos njaj, i cilli 'i zêmer
E lên mbrapa m' e ankue. Prej vorrit t' errshem,
Gjûmin e ðekës kû aj bân, na i flet mênðimit,
Âmel eðhè na nzitë kahë pûnët e mbara,
E n' mênðe t' onë gjallnon. — Kúr Aleksanðri
Prej Bregut t' Matës ngallnyes u kap ke vorri,
Kû shuen iðhnimi i Prîsit t' Mirmiðonvet,
Qi atje nen Shé vorfnoi me aq ðjalë Ekuben,
I u nðez atý flakë zêmra kahë lumnija.
Mbi njat vorr, po, u betue me ngulë flamurin
N' skâj t' ðheut, e prej selís me i zhðrypun mbretent;
E at herë perpara tij tânë bota shuejti.
Mue eðhè, qi shekIli e nji ðishír Lirijet
T' thepisne raven m' i a kan shtrue gjallimit,
Mue, po, eðhè zêmra mbi vorr t' anð t' pervûjtun
M' nðezet kahë pûnët e mbara e hahë burrnija.
Permbi vorr t' anð, po, zâ të fortë me e mbajtun,
Besen e ðhânme — e miqasín e zânme;
Per Fè e per Atme n' báll me i ðalë rrezikut;
Të ligshtit ðoren me i a njitë e t' fortin
Mos me e gleðhue; kúr t' jét me u thânë e ðrejta,
Mos me i shmângë sýt prej cakut, n' t' cillin mênðja
Dishron me u kapë, as kurr mos me u ligshtue
Nðer sá t' vishtira, qi t' na sjellin motet.
Po, po! se pre' atij vorri kam me shkepun
Hovin kahë pûnët e mðhana. Aj kryq ðullîjet,
Mneren e vorrit qi t' a zbutë, aj qanðerr
Ká me m' kênë nðer salvimet; Êngjlli i Zotit,
Qi rojës besnik fuqít t' i pruen mizore,
Gjûmin e ðekës në vorr mos me t' turbllue,
Dér qi të shkimen n' qiellë e hâna e ðielli
E t' ngele moti e shekIli mbarë t' rroposet,
E t' vîje ðita e gjygjit t' rruzullimit,
Aj ká per t' m' kênun Zâna. E at herë pá u tutun
Zhgjetat e prehta e t' zjarrta kam me i prefun,

Qi kundra vesît do t' i a lshoj njerzimit:
At herë un kângët kam me i ndertue kreshnike,
Me t' cillat botës un do t' i a lâ të shkrueme
Se shka viejn armët besnike n' dorë t' Shqyptarit.
E me kângë t' mija 'i permendár t' madhnueshem
M' vorr t' and kam per t' ndertue, të cillin moti
Me fletë të ngrîta kot ká per t' a rrahun;
Pse, si curr, qi n' mjes t' detit rreh tallazi,
Edh' aj njashtû do t' jesë nder gjire t' motit
Gjithmonë i rí, tue njehë furít e mnershme,
Qi bumbullojn mbi faqe t' rruzullimit.
E at herë prej bjeshkvet kan me u djergun Zânat
E me të njoma vjollca e drandofille
Vorrin kan me t' vallue, e kan me rritun
Me shum kujdes per çark selvija t' blerta;
E shtektarit mundqár, qi n' ato hije
Ká me zânë vend, me ndalë pak gjâ t' dihamet,
Kan me i kallzue se sá pjesë qiellet vrâni
Deka n' vorr. E atbotë i largë shtektari
T' lét dhén ká me t' urue, e t' paqta e t' buta
Shinat e boren; e, kúr m' male t' veta
T' dredhojë ke stâni, fmís ká me i kallzue
Shka ndjeu per tý. E fmija e atij aso bote
Êmnin t' and kan per t' kndue, e vrrîni e bjeshka
Âmel prej êmnit t' and kan me jehue.
Me mâje t' briskut kan me shkrue mbi lisa
Me shkrola t' njoftne veç e prej barivet:
Kan me u rritë lisat, perse spata as rêja
S' e prekin landen kû â ravisë aj êmen:
E tu' u rritë lisat kan me u rritun shkrolat;
E kshtû mâ t' kjarta mbas disá qindvjetve
Nipat mâ t'ývonët kan me i këndue, e êmni
Sá t' bjere dielli tokës ká me t' u kndue.

Dita e gjygjit

Dies iræ, dies illa
Solvet sæclum in favilla,
Teste David cum Sybilla.
ECCLESIA

t ditë disi tu' u mâtë u çueka dielli;
E as dritë aj nuk po bâte. Njato rreze,
T' cillat motit t'shkelzyeshme e t' zeta ngrof-
Gjít e plleshem t' natyrës, e gjallë mbi shekull [shin
Mbajshin flaken e jetës, ato të zbeta
E t' marrta dheut po i bishin: thue se gurra
E dritës isht' shterrë. Por pesha e rruzullimit
Ajo 'dhè at ditë e ngathët e disì rryetas
Asaj ravës s' hershme, (neper eter t' cillen
Gishti i a çili i Perendís s' Amshuem),
Po i bite, e, shtekut, n' kavaljete t' shkueme
Rrahun me hap t' sugurtë, zatette prore:
Si ajo mokna, qi, veglash grisë prej kohe.
Ngurrueshem lshon e ngelë pá dá nder dhâmbza
E as n' pûnë ajo mâ s' hîn. T' thjermët e Empirit
— Ata t' bredhun të dritës s' lumnís s' Parrizit —
Krejt isht' irnue. N' mjedis t' terthores s' qiellit

Hâna pergjakun nðryshe ajco nuk ðate,
Veç si varra n' krahnuer t' mji ðjali t' vetun,
Kmishen e ðekës ka' atij i a veshë e âma.
Hyjt 'ðhe ata, vjetrue e shterrun ðritet,
M' qiellë xhixhllojshin si flaka e nji kanðili,
Qi m' tryezë skamnore vjen t' u shue n' veðveði,
Ke voj nuk ká m' u ushqye, e n' terr n' gjysë t'bukës,
T' vorfnin e ngratë e lên; aq sá njat loðe,
Qi prej sýsh i kjason mbi koje t' mykuna
Mâ as «bulku» i voters s' munð t' i a shofe... Marës
Me mïazma morijet, mbi gjâ t' gjalla [ajrî
E m' njerz ranðote porsi plumb, e t' liga
T' prânshme e t' vshtira perftofe; e u shuete nieri
E u shuete gjâja e gjallë, si shuhet bari
Per nen kosë t' bulkut. S' t' shifte sýni tjeter,
Veç vorre e stervina. Pse as toka
Ushqim ajo mâ s' epte, e m' shekull ûja
Bâte kerði. Jo n' popuj mâ, jo n' fise
Mbleðhë gjinðja u shifshin tok, por kokrra - kokrra:
Si njata shpenðt shtektarë, qi atje kahë vjeshta
T' ðám çetet t' shokvet, ðuken tue flutrue
Atý - ktû nper pullaze, mje sá ðimni
Jeten mos t' u a shkurtojë. — Me gjith kta mnija
E zêmra e keqe prap sunðote m' shekull;
E mberthye m' shoqishojën, prap njerzt u grîjshin
E u coptojshin nðer lufta e nðer ðegame,
Si kjén coptue gjithmonë, q' prej se pik s' parit
Zêmren e nierit kuprrecija e flligji.

Kúr qe, si at ðitë (saðo qi zhargas) ðielli
U kap mje m' cak, per gjysë kû ðahet ðrita
E buka n' arë prej shpijet i shkon bulkut,
Ati i Pushtetshem nalt prej fronit t' qiellvet,
Neveritun mbi t' fyeme t' ranða t' shekullit,
Porsi ðý t' rrebta e t' zjarrta rrfé mizore
Ngerthen Aj vetllat m' rruzullim t' shemtuemun,
Eðhe vrânët e kunðron. Per nen shkreptima

T' asaj mëní t' hyjnueshme, qi prej sŷve
Idhtë i vetote, hâna, hyjt e dielli
E toka u pîn, e ngelen n' venò pá luejtun,
Pezull fatin e mbramë tue pritun. Toka,
Pingul të cillen rrezja e syut t' hyjnueshem
Flakë e zhgjetote, u dridh e fíll prej angrash
Mâ t' permrendshme bulroi me 'i gjâmë t' trishtueshme
E u trand shi mje m' themel. N' at gjâmë ushtuene
Gollet e rruzullimit; Himalaja,
Si gúr gelqerjet n' ujë, krejt u turshî;
E u shêm Italja, kthelltë e cilla n' gjire
T' tallazevet t' perpîshme t' detit hûmbi;
N' dét edh' Albjona u shue; e u derdh Stambolla
N' Bosfor. Pellas mâ n' shekull s' mbet, flligshtija
Kû t' mûjte ajo me u picakue e pandershme
E shpírt e trup plap me i a kalbun nierit.
Veç po, sŷni i t' Amshuemit m' at gjâmë t' botes
Aj nuk vetoi, as nuk u zbut; por tjera
Sharte mâ t' rânda m' rruzullimin skjyrtote,
Kahë, ndezun zhari prej zêmrimit t' mnershem,
I shkrepshin shkndijat si nper grykë t' Vulkanit:
Aq, sá friget u kput vallja e Parrizit,
E shuejten valle e shuejten lyra t' âmla,
E vetë banorët e qiellvet neper llugje
E nper lulishta gjith herë t' njoma u struken,
E qiella u hesht.
Po; m' krena t' Kerubîjvet
Rregji i madhnís felgruese ndêjë pështetun
E ftyret vrâ, si nji thellim i kobshem:
Mbasi at cak sheklli kapercei me t' fyeme,
T' cillin Mishrira i a pat vû e pamatne
Kurr mos me e kcye, e n' Dije t' vet i Lumi
Dau me rroposë rruzullimin: Aj kahë dielli
U prír e n' rribë t' tufânit t' mnís s' hyjnueshme
Prej fronit t' vet i frŷni; flaka e diellit
U fik. E kobshme nji terrinë at-hera

Mbi rruzullim u shtrî; e njerzt mbi shekull
Nper terr ravtojshin, porsi mîjt nder vorre,
Kahë mnís shemtuese s' Perendís s'idhnuemun
Dojshim me i hikë. Por nuk i hiket Zotit!
Njat dorë t' pushtetshme mbasandej, me t' cillen
Per sá e sá qinda kavaljetesh mbajti
Peshen e rruzullit, Perendija e struku
E natyren e lshoi pá zot. Trishtueshim
Krisen thithat e shekullit; e rrmores
S' humneres s' rrmyeshme t' t' kthellët avisit
Kulihûm shtielli i rruzullimit brishti
E u shêm, termegshim tu' rrapllue nper kaös.
Nji gjâmë, nji krisme, atbotë, e nji rropame
Elementash u ndie, kahë vlojshin, ziejshin,
E nder gomna shunglluese t' njânitjetrit
U shkaperderdhshin me duhí thellimit,.
Tue bumbullue nper shekull. Hyjt e qiellit
Atà, edhe, dalun jashta rrethit t' hershem
Me zhumhúr t' tmershem n' pakthellim u rrposshin
Ka' u ndeshshin, ka' u perpiqshin, e u turrshîjshin
E flaurí kahë neper kaös u derdhshin.
Nper tŷm, mandej, nper pluhen e rê t' mûrrta,
Qi shekllin kand e kand kishin mberthye,
Shkrepte pá dá rrufeja, porsi shkrepin
Shkndîjat nper tum t' dullîjavet. Prej duhmet
E prej termetit, tue buluritë frigueshim,
Toka edhe trandej, e, si nji gogel dushkut
M' ujë, shkundullitej n' rrymë t' atij thellimi.

Kúr qe, 'i kometë n' mes t' kataklizmit t' mner-
Shkepun prej s' eprit, kulihûm n' teposhte [shem,
Me zhaurrimë t' perfrigueshme goromiset
E m' Ocean Atlantik pingul plandoset.
Trandet toka m' at' t' ndeshun; ujët e detit
Jashtë lugut t' hershem del, e dynden sklafat
E kernalles n' perpjetë si bjeshkë, si male,
Të cillt mandejna, me furí perpîse

Shkul kahë Europa e n' Amerikë ðikohen
E shkaperðerðhen permbi Afrikë t' zharritne:
Merr ðhén boena. Felgrueshim tue gurgllue
Tallazi male kapercen e koðra,
E m' rrymë t' gjirevet t' veta rrmen gjytete,
Mbretní perpîn, e shkîmë gjâ t' gjallë e nieri,
E gjithshka ðora kavatoi njerzore.
Por, po; t' gjith ujët e Oceanit s' mujt me i shlye
Njollet e gjakut t' nierit, t' cillat vrritshin
Enè kahë qiella e gjýgj prej s' Drejtës s' hyjnueshme
Lypshin me zâ t' mjeruem. Prandej i Amshuemi,
Sýni i të cillit nuk munð t' shofë pegame
E gjâ s' i rrshet Atij per pá u ndeshkue,
Premtoi qi flakë m' at hýll nji zjarm t' u kallte
— M' at hýll, qi token nen peshë t' vet e ndryðhte —
E mbarë ðhén t' a perlate e t' a shkrumote.
E qe, zên hylli rrebtë m' u shkunðullitun,
Zên rrebtë m' u tranðë, e, tue shperthye me krisme
Nji ðét zjarmit flakron mbi tokë t' shemtueme.
Por eðhe zhari, n' gjí qi ngrofte bota,
Nen t' rrebten frýmë t' s' hyjnueshmes mní s' t' Am-
Ndezet aj flakë e me 'i furí trishtuese [shuemit
Shperthen nper zgorka t' ðheut nen valë t' Oceanit.
Ujët e zjarmi m' atbotë u kaperthyene
E, anmiq tue kênun, me uturim u ndeshen
E u perlán. Ulurote ðeti e ðynðte
Mje m' rê tallazet. Flaka tue krepatue
E tue fishkllue, mbi ðét pá ðá ngerthehej
E me vapa të veta e frushkullote.
N' zhaurrimë t' mnertë t' asaj lufte titanike
Kobshim gjimojshin viset e rruzullimit
E shungullote kupa e naltë e Empirit.
N' e mbramët m' u loðhë zû ðeti, e, para zjarmit
N' avull t' u çue, krejt shterri. Zjarmi at-hera,
Lshue pá zangall, i u vesh terthores s' shekullit,
Eðhe krejt e zharriti. Shkrîni malet

E kodrat, e kunorat; e dogj fronet
Me shpata e me gjithshka, qi dikúr m' shekull
Krenín e mbajti m' kâmbë; e kúr s' pat tjeter
Shka me shkrumue, n' hî t' vet u shkim prej vedit,
E toka mbet veç hî e kthniell: si votra
N' nji shpí të dalne faret, mbasi zjarmi
T' i shuhet e me ferrë dera t' i mbyllet.
E kshtû u rrpos sheklli e sosi pûna e nierit.

BKSH

Mbi vorr
t' A. Anton M. Zannonit S. J.

Zannon, a ðiqe? a 'imenð se shi m'at-hera
Kúr Kisha e komi n' Shqyptarí t' mjerueme
Nðimen t'anðe me uzðajë mâ t'gjallë e priten,
Ti i lae kto zaje, e per nen cem t' nji guri
Soð kalbe n' vorr?!.... Tý Vllazent t' ue t' kan pasun
Pasqyrë jetet: thalb zêmret miqt, e e barðha
Uzðajë e Atðheut, ðjelmnija, ðiell t' shkelzyeshem
T' ká pasun, po, nðer t' ashprat shtiqe t' ðijes
E nðer caktime t' megjevet t' urtís:
Pse pra, me ðekë? pse kshtû n' mjerîm me i lshue
E vllazent t' ue, e miqt, e mbarë Atðhén
E ngratë, heu! keqas soð prej ðhûnet shkelun?...
O ðekë e mnershme? O ðekë trí herë e shueme?
Se e gjata kênka kosa e jote e nâmuna,
E larg po t' mrrîka! Sojet kush nuk pshtueka,
As s' brishtka kush! Qe, i njethët por sá hapë lili
Kelçin e eranðshem per me thithë prej ðritet

Nèktarin e gjallimit t' vet, zhiguese
N' tê prej visevet t' nðritshme shkrepë nji rreze
E n' palc t' kerthnestët e jetës i a shterrë, e fije-
Fije per tokë e lshon: Vallzon bylbyli
Nper hije t' rîta t' lugjevet t' blerueme,
E mali e fusha nðer kângë t' tija knðellen ;
Por, kúr mâ t' amla i nðerlikon aj jonet,
Dishka atij zâ'n at herë i a kputë, e cangull
Prej gêmbit t'blertë e qet m' elmashk t' nðo' i prroske,
Kû ðo t' eshtet gjithmonë. E nieri? Ah! nieri
Kot muer i shuemi shtiqe t' ashpra e t' grisuna,
E male kapercei, e ðoli ðete,
Per me pshtue teje, ðekë: ti, p'rherë mizore
Gjithkunð e nðeshe, e mbi krye t' tij maðhshtuer
E mbi vepra, qi ðuervet t' tija ðuelen
Të thát kerrçikun pá mishirë randove
E n' humnere t' harresës i kaperðîne.
Kû â Sparta n' zâ ? kû â e ðrashtna aq fort Kartago?
E Romet t' hershme shka teproi n' ðitë t' soðit
Per me ðishmue maðhnín e saj ? Do mure
T' shkatrrueme e t' thata soð me mzì na flasin
Se 'i Cesar n' Romë zotnoi ! Gjithshka mbi shekull
Des e kalon: e gjâja e gjallë e nieri
Shuhen; e frone bijn, e bijn gjytete ;
E rroposen mbretní me aq gjak t' nðertueme.
Por eðhe ðita, saðo vonë, ðo t' vîje,
N' t' cillen ðo t' shêmet pesha e rruzullimit
E toka e zezë, e hâna, e hyjt, e ðielli
Leskra - leskra, si hjeðha n' ajr, ðo t'ênðen
Neper golle t' kthellueshme t' t' hapët Empirit.
Veç, po, ðér sá mos t' shkimen hâna e ðielli
E e mbramja cirkë n' Ocean t'kthelltë mos t'shtrrase,
Êmni i atij burri, qi per Atme e Fé
La nâm n' fis t' vet, aj p'rherë gjallon, e ðeka
Mbi tê pushtet nuk ká. Kot fletët e ngrîta
Rreh koha m' tê, 'ðhe kot e shplakë thellimi,

Pse s' mundˇ t' a grise kurr: ato veç presin
Qi dryshk mos t' vêjë e qi edhe mbas veriget
T' gjatë kavaljetesh t' i shkelqajë mbi shekull
Ari i kulluet. — Homeri enè ndˇer né
Gjallnon, e sodˇ, edhè, na vjen se e shofim
Ke, i verbtë s' dy sŷsh, derë m' derë neper Meone
Shkon bukë tue lypun me lahutë nen stjetull
E kashatat e mykta, me të cillat
Sheklli gjithmonë ushqei burrnín e dijen...
Me ato kângë i perligjë, qi mort nuk shofin:
E prá, sá stina mbi vorr t' tij â shndˇrrue!
Po, po, Zannon; sadˇo qi sodˇ detyren,
Heu! teper shpejt, t' u desht natyrës m' i a lá
E mrendˇa vorrit mje m' at ditë me u eshtun,
N' t' cillen do t' t' grishë burija e mrekullzânit;
Prap, me gjith kta, per né as ti s' ké dekun
E n' mendˇe e n' zêmer t' onë enè ti gjallë sodˇ jé;
Pse brêz mas brêzit, mje m' mâ t' largtat mote,
T' bijt e Shqyptarvet me evarí prej zêmret
Êmnin kan me t' bekue. Ti, njaj, po, kjé,
Qi t' msheftat fije gjûhës shqyptare i lype
E i gjete, e i ênde, e neper dhâmbza t' dijes
Me shum hollí i pershkove e raven çile,
Kahë Shqyptari do t' mbajë per me stolisun
Fjalen, e shllimet per me i shprehë per s' mbarit.
E kúr termales s' rryeshme t' t' naltë Parnasit
Ndo 'i herë - ndo'i herë ti u njite e m' kreshtë u kape
Ndˇer valle t' Zânavet, kaq jone t' âmla
Dijte me zjerrun neper tejza lyret,
Sá mendˇja e nierit, permbi fletë t' prarueme
T' s' hyjnueshmes harmoní, nalt-nalt rrëmehej
Mje m' fron t'shkelzyeshem t' Perendˇís s'Amshueshem,
Kû, porsi n' nji dét dritet krejt pershî
Me rreze, kndˇellej e travajët e randˇa,
E dhûnen a trathtín e lott e t' fshâmet,
Prej s' cillash, t' thuesh, perbâhet n' shekull jeta,

Krejt i harrote. Ah! po, se Shqyptarija,
Dér sá n' ndo 'i zêmer gjak shqyptár t' gurglloje
Êmnin s' ká me t' harrue ; e nder fatosa,
Qi raven e Lirís Atdheut i a çilen
Neper armë t' fés e t' dijes, ká me t' njehun
E me t' u bindë e evarshme.
Por Shqypnija
Prap ndimë, e mjera, pret, Zannon, prej teje!
E prej Parrizit, kû, shpresojm, se gjindesh,
Mâ fort se kurr ti mundesh sod me i vjeftun :
S' mundet me kênun qi n'at vend mishriret
Luta e nji të drejti t' qitet poshtë e t' shkelet.
Thueju, prá, nalt, sá lodja e gjaku derdhet
N' Shqypní pá pûnë ; sá ksaj me poshtersí
Gjygjin sot njerzt i a bâjn, e si Shqyptari,
Kû prej padijet, kû prej epshit rrêjtun,
Sod â e zeza e vetvedit. Edhe thueju,
Se vetem, po, prej qiellet pret Shqypnija
Jetë e Lirí, e se prandej né qiella
Doren t' na njesë, e sá mâ para anmiqvet,
Qi hûmbë duen me na pá, me t' rrebtë fuqí
Menden t' u a rysë; se veç nji Hý i Amshueshem
N' dorë ká shartet e popujve, e pá hiri
Se s' lên me u shue Aj kombet. E tý, asobote,
Nji eltér Shqyptárët kan me t' ndertue mermerit,
Kû êmnin t'and nder kângë kan m'e kremtue;
E kshtû dér sá t' terrnohen stinët e motit
N' zêmer t' Shqyptarit ké me rrnue gjith-hera.

Mbi vorr t' A. Alois Paliq

O. F. M.

(Kje mbytë prej ushtrivet malazeze 7-III-1913)

Barbart... e mbyten! E prá
Ky 'i dhûnë kurrkuej s' i a bâni;
Nuk bâni kandò me kjá:
Per t' keq s' i duel kurr zâni;
Per Atme e shêjten Fé
Pûnoi me t' drejtë m' ket dhé.

I vorfni, pá prind mbetun,
Qi kján per bukë i mjeri,
Te ky shûjten pat gjetun:
Ky lott prej sŷsh i a teri,
S' e la nen dhûnë me fshâ
E át e mâmë i u bâ.

Pse, prá me e mbytë?... Trathtari,
E gjaksi, e i patenzoni
E i trishtueshmi kursari,
Qi s' njef se shk' âsht zakoni,

Kahë t' ðuen ata po mbajn:
Pse kshtû me e mbytë t' pafaj'n?...

Por, po; per shkjá të prûjtun
Isht' ky n' ðý faje zhye,
Qi nðryshej nuk ká mujtun,
Veç se me gjak me i shkmye:
Shqypnín ðote t' lirueme,
E Fén s' nðrrote t' bekueme.

E per ket pûnë mizori,
Ushtari i Malit t' Zí
Qi mshrirë s' i njef krahnori
Heshten i a nguli n' gjí,
Eðhè me tê të ngratit
Zêmren shporoi aj Fratit.

U rrzue sherbtori i Zotit
— Heu! si nuk plasi ðjerri! —
E sýt per t' gjatë të motit
Nðermjet anmiqve i erri;
Gjaku prej varrvet t' ngrata
Gurglloi mbi bûca t' thata.

O Perendí i amshueshem,
A thue tu' i vû kjé trollin
Nðo 'i rruzllit mâ t' lumnueshem,
Qi per nen qiellë munð t' nðollin
Kso pûnësh mbi ftyrë t' ksaj bote,
Pá shkrepun mnija e Jote?

Qe, shkjau, harlisë krenijet,
Meshtarët âsht tue t' i mbytun;
Lterët t' ue, selí hyjnijet,
Me gjak âsht tue t' i zhytun
E rrfeja e Jote Kisha
Por rrzon, e veç çán pisha!

As gjaku, prá, i Meshtarvet
As gurt e eltervet t' ue

S' munð reshkan mshrirë Shqyptarvet,
Nuk mujtkan mnín me t' zgjue ?
E fatin e Shqypnís
E lânkan n' ðorë t' shkjenís ?...

O e mjera, moj e mjera
Shqypní, se keq ké ngelun!
Se mirë, moj, tý t'thau vera,
Qýsh se shkjau âsht tue t' shkelun
E tue t' poshtnue pá ðhimë,
Tue t' lânun n' váj e n' brimë.

T' kan rrahë gjithkahë me topa,
Tue t' ðjegë e tue t' shkrumue:
T' kan ðamun copa-copa,
Si t' ishe pá zot lshue,
E shk' â mâ fort per t' kjá,
Me ðorë t' Mbretnivet t' Mðhá.

O Zot! o Zot! mos tjeter
Per ket pleqní trathtare,
Qi Europa, rrênce e vjeter,
Bâni mbi tokë shqyptare,
Deh! Ti mos lên qi niri
Kshtû t' a ðhûnojë pá hiri.

Veç m' tý na e kemi shpresen
Se 'i ðitë Lirí munð t' shofim;
Pse nierit fjalët e besen
Fort mirë soð po i a njofim:
Aj sýt s' i prír kurr njeti,
Veç kû munð t' grryejë per veti.

Prandej, o Zot, prej qiellet
Ti priri sýt mbi né,
E bân qi pûna t'kthiellet,
Si âsht mirë per Atme e Fé;
E gjaku i ktij Meshtarit
T' kjoftë falë per komb t' Shqyptarit.

BKSH

Per këndimin metrik të vjerrshavet.

Sasija e ë-s.

1. *Ë*-ja e shênjueme në themë a në trup të fjalës, njehet rroke e plotë:

— *Kosen pështetun permbi kocka t' ngrefta* — (11)
— *Tue zânë n' shkollë mësime t' mbara* — (8)
— *A thue kështû ðo t' zêhen* — (7)

Ase :

— *Per trimëní permêndun larg mbi ðhé* — (11)
— *Prîj ti nierit n' amëshim* — (8)

2. Ka vleren e rrokes, e shkrueme nðer fjalza (neje a enklitike):

— *Në skam e n' terr me ndêjun posë gjithkúj* — (11)
— *Ká lirija të barðhin sunðim* — (10)
— *M' kambë, sokola të Shqypnís* — (8)
— *Per punë të hijshme e t' mbara* — (7)

3. Nuk ka vlerë e nuk bân rroke kúr âsht perðorë si shêj zgjatimit në pjesen e mbrame të fjalës:

— *Murojë me i ndêjë Europës pá ðijtë shk' âsht [friga* — (11)

Kúr ðuhet të njehet rroke, shpesh shênjohet me *e* të ngulët:

— *Veç po, sŷni i t' Amshuemit n'at gjamë t' botes* — (11)

— *Porsi kânga ɾ zogut t' veres* — (8)

— *Prej voeses s' qielles* — (5)

4. *Ë*-ja në mbarim të vjerrshës të shumen njehet rroke:

— *Bini Toskë, ju bini Gegë* — (8)

— *Zûnë me i njoftë nevojët e jetës* — (8)

— *Zêmren me t' âmel shpresë* — (7)

BKSH

Zhvillimi i disá fjalve të librit. (1)

acarr, i, êm. m. të ftoftë, cegem.
Adrje, ja, êm. f. Deti Adrijatik.
Agamemnon, i, êm. m. kryeprîsi i ushtrís greke në Trojë.
ag, u, êm. m. dritë e marrët, (bagliore).
agzot, i êm. m. barot, qi vêhet në falme të çarkut.
Akej, t, êm. m. Grekt.
alabaster, i, êm. m. mineral i tejpáshem.
Albjonë, a, êm. f. Anglija.
anger, a, êm f. permbrendsa (visceri).
arenz, i êm. v. brunç, bronx.
atilltë, i, e, të, adj. atletë, azgan.
Auliđë. a, êm. f. vend në breg të Grekís.
avis, i, êm. m. humnere, (abisso)

bashtinë, a, êm. f. tokët, livadhet, pronet e njaj shpije.
bigë, a, êm. f. shpellë malit.
Bizanc, i, êm. m. Stambolla.
boenë, a, êm. f. permbytje, vershim, (inondazione).

(1) Âsht marrë në kujdes mâ teper kuptimi i posaçem qi i jipet fjalës në vend të perdorun. *O. e B.*

breshtë, a, êm f. pyllë e shpeshtë.
Briaré, u, êm. m. êmen viganit, (në mitologí).
brishti, v. rrshas.
bubrroj, v. rmoj, heci barkas.
bubuqe, ja, êm. f. kelçi, në të cillin çilë lulja.
bulku i votrës nji soj kanòrret, qi knòon naten (grillo).
bulurinë, a, êm. f. gjâmë.

carâ, ni, êm. m. gúr votret, ûnak.
cem, i, êm. m gúr: tuf (terreno òi tufo).
cemtë, i, e, të aòj. i ftoftë.
Cukal, i êm. m. mal kahë linòja e Shkoòrës.

çakrrí, ja, êm. f. çikrrí, senò i vogel, pá vlerë.
çapoj, t, êm m. kthetra.
çeste, ja, êm. f. çeter, vegel muzikore.

òaròhë moskadele, òaròhë fort e âmel.
òari, v. bjerri, òjerri.
Deçiq, i êm. m. mal mbi Tuz.
òejkë, a, êm. f. òallnòyshë.
òera e Alì Osmanit, òinastija e mbretenvet të Turkís.
òerptuem, i, e, të, aòj. i shtryòhun, i pershkuem òhimbet.
òikoj, v. òeròhi.
òirgjem, v. ulem.
òoke, ja, êm. f. zakon, aòet.

òheu i Frangut, òheu i Europës së qytetnueme.

Eòen, a, êm f. Parrîzi i tokës.
emblem, i êm. m. òhumere (Dukagjin): tumarë (Tiranë).
êmtë, a, êm. f. hallë.
enòirë, a, êm. f. qéf, anòe.

fâng, u, êm. m. tokë e thatë, shtoj.
fejzë, a, êm. f. kanáll, gyp i hollë.
Felah, i, êm. m. fis Aziatik.
felgrim, i, êm. m. frigë, ðrojë.
flaler, a, êm. f. krah, fletë.
flaurí, ja, êm. f. hjeðhë (ðrithit).
frotë, a, êm. f. çetë e keqe.
fulikare, aðv. turrshem, me hov.
Fushat Elizé, venði i të lumvet n'at jetë, (në mitologí).
futë, a, êm, f. faculetë jazit.

galé, ja, êm, f. barkë.
garuzhdë, a, êm f. lugë e maðhe.
gerthas, v. bertas, vikas.
Gigë, a, êm. m. êmen vigânit (në mitologí).
gleðhoj, v. ðue mirë, lmoj (accarezzo).
glinë, a, êm. f. ujë âmull.
gocë, a, êm f. vajzë.
gopeðer, a, êm. f. top.
goromisi, v. rrxoj.
graðinë, a, êm. f. shpat i blért.
grisun, i, e, të, aðj. i hângun, i sosun, i eger.

gjelðéc, i, êm. m. bibâ.
gjeraçinë, a, êm f. skyfér.

halë, a êm f. róð pishet.
henik, u, êm. m. top i vogel.
Himalá, ja, êm. f. mali mâ i nalti në botë (n' Azí të mjesme).
homerið, i êm. m. gjinðe e kohës së Homerit.

iris, êm. baðer (lule).
irnuem, i e, të, aðj. i perxîm: thohet per varrë (liviðo).

jank, u, êm. m. êmen antonomastik i Amerikajvet; si «Lekë» i Malcorvet të Mbishkoðrës.
jone, t, êm. f. kângë, jehonë.

kacilitë, a, êm. f. rubë, qi vênë në krye varzat e Mirðitës.
kaos, êm. m. pshtjellim.
karajfile, ja, êm. f. pushkë e giatë.
kataklizem, i, êm. m. rrenim i pergjithshem.
kavatoj, v. trilloj, hartoj me menðe (immagino).
kelç luljet, bubuqe.
kernalle, ja, êm. f. kënetë.
kerthnestë, i, e, të, aðj. në shnðet.
Kerubim, i, êm. m. Êngjell.
kjasoj, v. kjáj.
knðellem, v. vêhem në shnðet, ngjallem.
koha e „ballhutës", koha e vjeter, (e bollekut: kúr hate qêni pagaçë).
kolibë, a, em. f. ksollë.
konisi, v. perbûj (albergo).
konðosh, i êm. m. tallagan i veshun në lkurë.
kremiz, i, êm m. kaðife.
krepatoj, v. thermoj.
kreshnik, u, êm.-m. fatoz, fisnik.
Kreshta e Veleçikut. Maja e Veliçikut-
kurm, i, êm. m. copë (mishit).
kurmagjak, u, êm. m. suxhuk (mbushë me gjak).
kursár, i, êm. m. cub ðetit, strujak (pirata).

lapèr, i, êm. m. zhelan.
latë, a, êm. f. spatë qi perðoret me latue.
Lekë, t, êm. m. Malcorët e Mbishkoðrës.
leqetisi, v. nðŷj, zhyej.
leqe, t, êm. f. (Leqet e Hotit) ðreðhime rruget (serpetina).
Levit, i, êm, m. Sherbtuer i Zotit.

lil, i, êm. m. zamak.
lonɖis, v. tranɖi, lkunɖi.
lpozë, a, êm. f. çagjë, pshtimë.
lurtimë, a, êm. f. miklim.
lurtoj, v. mikloj.

maɖergonë, a, êm. f. bîmë ferrçe.
malukat, i, êm. m. perbinɖsh.
Manov, i, êm. m. fjalë qi thohet në të perbuzun per Aziatikë.
marɖhë, a, êm. f. të ftoftë të maɖh.
marsë, pjest. perziem, xé.
mashtrí, ja, êm. f. ɖreɖhí, sherrí.
Meone, ja, êm. f. venɖi i të lemit të Homerit.
miazmë, a, êm. f. erë e ranɖë.
moh, aɖv. befas, pá pritë.
moje, ja, êm. f. nji venɖ i naltë, qi ɖel mbi tjerë.
morriz, i, êm. m. ferrçë.
Moskov, i, êm. m. Rusija.
mret, i, êm. m. mare (nji róɖ pêmet).
mrrutë, a, êm. f. rrole, plakë.
murojë, a, êm. f. shyt (scuɖo).

namlí, ja, êm. f. hekuri i pushkës.
Nazaré, u, êm. m. Jezu Krishti (prej Nazaretit).
neshtrashë, a, êm. f. rrethânë, ogur, fat.
nzis, v. shtŷj, ngacmoj.

nɖofllash (ablativ) fulqîjsh.

ngallis, v. gergas.
ngarmoj, v. shtŷj, nzis.
ngerthej, v. vrâj, mrruɖhi.
ngrofi, v. xéj.

njethët, i, e, të, aɖj. i njomë, i blért.

njuhas, v. marr erë.

pajanderr, a, êm. f. mbajtse (sostegno).
pajuer, ori, êm. m. dyrek barket.
pardh, i, êm. m. leopardh.
Parnas, i, êm. m. Mali i Zânavet.
pase, ja, êm. f. pasqyrë.
patershanë, a, êm. f. heshtë.
pegame, ja, êm. f. ndŷsí (lordura).
pellg, u, êm. m. gjí lumit (bacino).
Pergam, i, em. m. qytet n' Azí të Vogel.
perkjellë, a, êm. f. miklim, lurtimë.
perlim, i, êm. m. detyrë.
petrit, i, êm. m. skyfér.
picakoj, v. zdeshi.
piloj, v. ligshtoj.
plandosi, v. perplasi.
plojtë, i, e, të, adj. i ngathët.
plleshem, i, e, të, adj. i frytshem (fertile).
polip, i, êm. m. peshk detit.
priskoj, v. sterklas (aspergo).
prone, t, êm. f. pasuní tokësh (possesione).
prûjtë, i, e, të, adj. i poshter.

qeparizë, a, êm. f. plep i butë.
qipuj, t, em. m. shpirten të kqí.

rád, i, êm. m. ushqim; gjallnim.
ravë, a, êm. f. ví, rrugë.
ravtoj, v. udhtoj, rrugoj.
rektoj, v. hjeki, ap shpírt (agonizzo).
reshi, v. sjelli.
rizë, a, em. f. mblojë e hollë krejet.
rmaj, t, em. m. vendi i vorrevet.
rysi, v. msoj, pajisi.

rragam, i, em. m. krep.
rraplloj, v. kersas.
rreshme (boret) ortek.
rriba e Verit, rryma e Verit.
rrmyeshem, i, e, të, aðj. i turrshem.
rrole, ja, em. f. plakë, mrrutë.
rrome, ja, em. f. vjerrshë shpotijet.
rropame, ja, em. f. krisem, zhurmë.
rrushkull, a, em. f. bîmë ferrçe.

Saharë, a, em. f. shkretí râne n' Afrikë gjithmonë e blért.
selví, ja, em. f. landë (cipresso).
Serafini i Asizit. Sh. Françesku.
skjyrtoj, v. vrej, vê n' oroe, shikjoj.
sklafë, a, em, f. tallaz.
sogje, ja, êm. f. rojë.

shag, u, em, m. (shegj, t). shtrojë, halí.
shajak, u, em, m. zhgun.
shart, i, em, m. fat (sorte).
shatergaz, i, em, m. vegel me thye token.
shatorre, ja, em, f. çadër.
shauret, i, em, m. lugat.
Shé, u, em. m. nji nder dyer të Trojës.
shînoj, v. shênjoj.
shkallme, ja, em. f. shpatë.
shkarth, i, em. m. rrogtár, shegert.
shkepter, i, em, m. shkop mbretnuer.
shkerbé, ja, em, f. bishë e eger.
shkerdhyem, i, e, të, aðj. i poshtnuem, i dhunuem.
shkmej, v. shlyej.
shkreptimë, a, em. f. vetimë.
shkundullis, v. shkundi.
shllim, i, em, m. idé.
shpendme, ja, em, f. bîmë e helmatisun.

shtîm, i, e, të, adj. i lém pá kohë; (abortito).
shtoj, i, em, m. tokë e thát, fâng.

tarogza brynatake, perkrenare me bryna.
tej, i, em. m. konop leshit.
tejzë, a, em. f. konop leshit i hollë.
termale, ja, em. f. të njitun perpjetë
termet, i, em m. termek.
Titanik, u, em. m. hokubet i madh (në trajtë të Titanvet).
tjarë, a, em. f. kunora e Papvet.
tmershem, i, e, të, adj. i mnershem.
tufâ, ni, em. m. thellim, duhí.
turshîj, v. shtypi, thermoj me turr.

theki kamben, u grahi kambvet.
thellim, i, em, m. stuhí, duhí.
therore, ja, em. f. ltér.
Theta, Θ (germa fillore e fjalës grekishte θάνατος = dekë).
thith, i, em. m. çiví (cardine).
thopçë, a, em. f. shpírt i keq.

ulâ, ni, em. m. luâ.
ulkojë, a, em f. fêmna e ujkut.
urtytë, a, em. f. mand toket.
uturim, i, em. m. zhurmë, bumbullimë.

vamqir, i, em. m. shpend (lakuriq) qi thithë gjakun.
vigâ, ni. em. m. gigant.
vigem, a, em. f. brîmë.
Vir. i, em. m. qytet i vogel në Mal të Zí.
Vobeku i Asizit. Sh. Françesku.
vringlloj, v. sjelli (shpaten).

zallotë, a, em. f. 30 pare (turkut).

zgorkë, a, em. f. plasë (pertugio).
zushë, a, em. f. të xét të maðh, zheg.

zhablloj, v. bâj zhurmë (tue hecë).
zhaurrimë, a, em. f. rropame, krisme e fortë.
Zhubë, a, em. f. Malcí e Lezhes.
zhumhúr, i, em. m. krisme e letë.

BKSH

BKSH

DIFTOJSI.

Faqe

Shqypnija 5
Shqypnija e lirë 8
Shqypnís 12
Gjûha Shqype 13
Diten e të shuemvet 1913 16
Nji gjâmë desprimit !. 22
Surgite, mortui ! (Çohi, të dekun !) 25
Nevoja e Msimit. 29
Shqyptari i gjytetnuem 32
Shqyptarja e gjytetnueme. 51
Geni 90
Emancipacjoni i Kombit Shqyptár 92
Pêng nderimi 97
„In hoc signo vinces“ 100
Hymni i Flamurit Kombtár 105
28 Nanduer 1913 107
I Dbuemi 111
Gjaksorvet (1899) 114
Burrnija 117
Nji Lule Vjeshtet 120
Dita e gjygjit 125
Mbi vorr t' A. Anton M. Zannonit S. J. 131
Mbi vorr t' A. Alois Paliq O. F. M. 135
Per këndimin metrik të vjerrshavet 139
Zhvillimi i disá fjalve të librit. 141

DIGJI

BKSH

SHTYPSHKROJA FRANÇESKANE — SHKODER

Veprat e A. Gj. Fishtës.

MRIZI I ZANAVET	Fr.	2.
VALLJA E PARRIZIT	„	2.
ANZAT E PARNASIT	„	3.
I LIGU PER MEND	„	1.
LAHUTA E MALCIS, Blêni I.	„	0.80
LAHUTA E MALCIS, Blêni II.	„	0.80
JUDA MAKABE	„	0.40
SHNA NDOU I PADUES	„	0.80
ODISEA. IFIGENIJA N' AULLI	„	0.50

BISHT